DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUKLARIN YAŞANILAN YER VE BUNA BAĞLI OLARAK MEKAN ALGISININ İNCELENMESİ (YÜKSEK KONUT YAPILARI ÖRNEĞİ)

Öznur UÇAR

Haziran, 2013
İZMİR

ÇOCUKLARIN YAŞANILAN YER VE BUNA BAĞLI OLARAK MEKAN ALGISININ İNCELENMESİ (YÜKSEK KONUT YAPILARI ÖRNEĞİ)

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Mimarlık Fakültesi Ana Bilim Dalı, Bina Bilgisi Programı

Öznur UÇAR

Haziran, 2013

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

ÖZNUR UÇAR, tarafından **YRD.DOÇ.DR. HASAN BEGEÇ** yönetiminde hazırlanan **"ÇOCUKLARIN YAŞANILAN YER VE BUNA BAĞLI OLARAK MEKÂN ALGISININ İNCELENMESİ (YÜKSEK KONUT YAPILARI ÖRNEĞİ)"** başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Hasan BEGEÇ

Yönetici

Prof.Dr. Hülya KOÇ

Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr. Hikmet SİVRİ GÖKMEN

Jüri Üyesi

Prof.Dr. Ayşe OKUR

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Çalışmalarımı yönlendiren, araştırmalarımın her aşamasında bilgi, tecrübe ve yardımlarıyla bana yol gösteren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan Begeç' e

Tez izleme jürimde yer alan ve tezin gelişimi açısından çok değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Hülya Koç ve Yrd. Doç. Dr. Hikmet Sivri Gökmen' e

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana yol gösteren ve destek olan Ar. Gör. A. İlker Yalıner 'e ve değerli ailesine

Anket çalışmamda emeği geçen Mavişehir ve Atakent ilköğretim okulu idareci, öğretmen ve öğrencilerine, değerli katkılarından dolayı çocuk gelişim uzmanı Mine İnal Akkaya ve İlkem Karadeniz' e

Hayatım boyunca attığım her adımda yanımda olan, benden maddi ve manevi desteğini eksik etmeyen anneme, babama, doğduğum ilk andan beri beni yalnız bırakmayan kardeşime ve aileme sonsuz teşekkür ederim.

Öznur UÇAR

ÇOCUKLARIN YAŞANILAN YER VE BUNA BAĞLI OLARAK MEKAN ALGISININ İNCELENMESİ (YÜKSEK KONUT YAPILARI ÖRNEĞİ)

ÖZ

Günümüzde azalan kent içi imar alanları ve artan arsa paylarına bağlı olarak yüksek konut yapılarının üretimi artmıştır. Yüksek konut yapıları çocuğun gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlayabilmesine olanak sağlayan fiziki ve sosyal donatılara sahip olmalıdır. Çocuklar oyun alanlarına, yeşil alanlara ve özgürce hareket edebileceği mekanlara ihtiyaç duymaktadırlar. Aynı zamanda ebeveynlerin gözetimi altında olabilecekleri güvenli alanlara da ihtiyaçları vardır. Yüksek yapıda yaşam tarzı, diğer yapılarda ki yaşam tarzından farklı olduğu için çocukların mekansal davranışları da değişmektedir. Bu değişim çocuğun mekan algısını da etkilemektedir. Bu bağlamda yüksek konut yapılarında yaşayan çocuğun, yaşanılan yere bağlı olarak mekansal algısının nasıl şekillendiğinin belirlenmesi çalışmada amaçlanmıştır.

Çocukların yaşanılan yer ve buna bağlı olarak mekan algısının incelenmesi başlıklı bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde problemin tanımı, çalışmanın amacı, kapsamı ve yönteminden bahsedilmiştir. İkinci bölümünde algı kavramı, algı kuramları, çocuğun gelişimi ve algılama konuları irdelenmiştir. Üçüncü bölümde mekan kavramı ve çocukta mekan algısı konuları alt başlıkları ile anlatılmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise yüksek konut yapılarının çocuk üzerine etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Konut yakın çevresinin, çocuğun sağlıklı gelişim gösterebilmesinde önemli olduğu vurgulanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümü bir alan çalışması ile desteklenerek ele alınmıştır. Bu alan çalışması ile yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların fiziksel ve sosyal çevre içindeki mekansal algıları incelenmiştir. Çalışmanın altıncı bölümü sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk, mekan, algı, yüksek konut yapıları

EXAMINATION OF SPACE PERCEPTION IN THE CONTEXT OF CHILDREN LOCATION (THE SAMPLE OF HIGH RISE RESIDENCE BUILDINGS)

ABSTRACT

Today, the construction of high-rise buildings are more in number in relation with the decrease in the urban constructional zones and correspondingly the increase land values. The high-rise residential buildings must have both physical and social elements for a healthy child development. The children mainly need playgrounds, green areas and spaces in which they can move freely. At the same time, the spaces must be secure and give the possibility for parents to watch them. The life in high-rise buildings is differentiating dramatically from the life in other residential buildings accordingly the spatial behavior of the children is also changing. Furthermore, this circumstance effects the spatial perception of the children. In this context, this study is aimed to investigate how spatial perception of the children living in high-rise buildings are taking shape.

This study, entitled as examination of space perception in the context of children location, is composed of five main sections. In the first section, definition of the research problem, aim, context and methodology is described. In the second section, the concept of perception, theories regarding perception, and the development of children and their perception are evaluated. In the third section, the subjects of spatial perception and spatial perception of children with their relating subtopics are explained in detail. In the fourth section, the effects of high-rise buildings on children are determined. It is underlined that close-by surroundings of a residential building carry an important role in the children development. The last section of this thesis covers the topic with a site-survey. The spatial perception of children on both physical and social environments are investigated by the use of this site survey.

Keywords: Children, space, perception, high-rise residential buildings

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ SINAVI SONUÇ FORMU ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT vi
ŞEKİLLER LİSTESİ ix
TABLOLAR LİSTESİ xi

BÖLÜM BİR – GİRİŞ 1

1.1 Problemin Tanımı 1
1.2 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı 2
1.3 Çalışmanın Yöntemi 6

BÖLÜM İKİ – ÇOCUĞUN GELİŞİMİ VE ALGILAMA 7

2.1 Algı Kavramı ve Algılama 7
2.1.1 Algısal Gelişim ve Öğrenme 10
2.1.2 Algılama ve Yaşantı 11
2.2 Algı Kuramları 12
2.2.1 Gestalt Algı Kuramı 12
2.2.2 Bilgi İşlem Kuramı 13
2.2.3 Piaget'nin Algı Kuramı 14
2.3 Çocuğun Gelişiminin İncelenmesi 15
2.3.1 Piaget'e göre Çocukta Algısal Bilişsel Gelişim Dönemleri 16
2.3.1.1 Duyu Hareket Evresi 17
2.3.1.2 Zihinsel İşlem Öncesi Evre 17
2.3.1.3 Somut İşlemsel Evre 18
2.3.1.4 Soyut İşlemsel Evre 20

2.3.2 7-11 Yaş Grubu Çocuğun Gelişim Evreleri 21
2.3.2.1 Bedensel Gelişim 22
2.3.2.2 Bilişsel (Zihinsel- Cognitive) Gelişim 23
2.3.2.3 Motor Gelişim 24
2.3.2.4 Dil Gelişim 25
2.3.2.5 Sosyal ve Duygusal (Emotional) Gelişim 27
2.4 Bölüm Sonucu 28

BÖLÜM ÜÇ – ÇOCUKTA MEKAN ALGISI 30

3.1 Çocukta Mekan Kavramı ve Mekan Algısı 30
3.1.1 Çocukta Mekan Kavramı 31
3.1.2 Çocukta Bilişsel Şema ve Çocukta Mekan Algısı 33
3.2 Çocuk ve Çevre 35
3.2.1 Çocuk 36
3.2.2 Çocuk ve Çevre Arasındaki İletişim 37
3.3 Bölüm Sonucu 41

BÖLÜM DÖRT – ÇOCUK VE KONUT YAKIN ÇEVRESİ 43

4.1 Çocukta Konut Kavramı 43
4.1.1 Çocuk ve Konut Yakın Çevresi Arasındaki İletişim 46
4.2 Çok Katlı Konut Yapıları Tanımı 49
4.2.1 İzmir Ölçeğinde Çok Katlı Konut Yapılarının Tarihsel Gelişimi 51
4.2.2 Çok Katlı Konut Yapılarının Çocuk Üzerine Etkileri 52
4.2.2.1 Yüksek Konut Yapılarının Çocuk Ölçeğine Uygunluğu 53
4.2.2.2 Yüksek Konut Yapılarının Doğa ile Bütünleşmesi 55
4.2.2.3 Yüksek Konut Yapılarının Sosyal ve Psikolojik Etkileri 55
4.3 Bölüm Sonucu 57

BÖLÜM BEŞ – YÜKSEK KONUT YAPILARINDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN MEKAN ALGISININ BELİRLENMESİNE YÖNELİK ALAN ÇALIŞMASI 60

5.1 Alan Çalışmasını İçeriği 60
5.2 Alan Çalışmasının Amacı 60
5.3 Alan Çalışmasının Yöntemi 61
5.3.1 Örneklem Okulların Seçilme Nedeni 63
5.4 Alan Çalışmasının Uygulanması 65
5.5 Çocukların Çizdikleri Resimlerin Değerlendirilmesi 84
5.6 Bölüm Sonucu 93

BÖLÜM ALTI – SONUÇLAR VE ÖNERİLER 99

6.1 Sonuçlar 99
6.2 Öneriler 100

KAYNAKLAR 106

EKLER 119

EK1- Çalışmada Uygulanan Anket Çalışması 120
EK2- Mavişehir ilköğretim okulu ve Atakent ilköğretim okulu öğrencileri tarafından çizilen resimler 128

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 İmge Oluşumu..... 11
Şekil 4.1 Yüksek konut yapısı ve çocuk 54
Şekil 4.2 Yüksek konut yapısı ve çocuk 57
Şekil 5.1 Mavişehir İlköğretim Okulu yakın çevre yerleşim alanı 64
Şekil 5.2 Atakent İlköğretim Okulu yakın çevre yerleşim alanı..... 64
Şekil 5.3 Mavişehir semti ve Atakent Mahallesi yakın çevresi 65
Şekil 5.4 Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan yakın çevrelerinde yeşil alan algıları 66
Şekil 5.5 Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan yakın çevrelerinde ki güvenlik duyguları..... 68
Şekil 5.6 Farklı dış çevrelere ait anket görseli 70
Şekil 5.7 Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan farklı dış çevrelere karşı beğeniler 71
Şekil 5.8 Farklı dış çevrelere ait anket görseli 72
Şekil 5.9 Yüksek katlı konut yapılarında yaşayan çocukların resimlerdeki farklı yükseklikteki dış çevrelerden yaşamak istedikleri ev tipinin ölçülmesi 73
Şekil 5.10 Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların yaşadıkları binayı değiştirme şansları olsaydı nerede yaşamak istediklerinin irdelenmesi..... 75
Şekil 5.11 Yüksek katlı konut yapılarından oluşan anket görseli 79
Şekil 5.12 Yüksek konut yapısında yaşayan çocukların yüksek katlı yapılardan oluşan çevre için duyguları 80
Şekil 5.13 Yüksek konut yapısında yaşayan çocukların, yüksek katlı yapılardan oluşan çevre için duyguları 81
Şekil 5.14 Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların vakitlerini sıklıkla nerede geçirdiklerinin irdelenmesi 83
Şekil 5.15 Çocuk 1, 9, K. 88
Şekil 5.16 Çocuk 2, 10, K. 89
Şekil 5.17 Çocuk 3, 8, K. 90
Şekil 5.18 Çocuk 4, 10, E..... 91

Şekil 5.19 Çocuk 5, 9, K 92
Şekil 5.20 Çocuk6, 9, K 93

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 5.1 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak yakın çevredeki yeşil alanların yeterliliği 66
Tablo 5.2 Yaşanılan yere bağlı olarak yakın çevredeki yeşil alanların yeterliliği 67
Tablo 5.3 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak güvenlik hissi 68
Tablo 5.4 Yaşanılan yere bağlı olarak güvenlik hissi 69
Tablo 5.5 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak çocukların farklı dış çevrelere verdikleri tepkiler..... 71
Tablo 5.6 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak çocukların dış çevrelere karşı beğenilerinin irdelenmesi 73
Tablo 5.7 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak bulundukları çevreyi değiştirme isteklerinin irdelenmesi 75
Tablo 5.8 Çocukların yaşanılan yere göre ev ve okul arasındaki ulaşımı sağlama yöntemleri 76
Tablo 5.9 Çocukların yaşadıkları yere göre yakın çevrelerindeki algıları 78
Tablo 5.10 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak yüksek konut binalarından oluşan resme karşı hislerinin irdelenmesi 80
Tablo 5.11 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak yüksek konut binalarından oluşan resme karşı hislerinin irdelenmesi 81
Tablo 5.12 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak yüksek konut binalarından oluşan resme karşı hislerinin irdelenmesi 82
Tablo 5.13 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirdiklerinin irdelenmesi..... 83
Tablo 5.14 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirmek istediklerinin irdelenmesi 84

BÖLÜM BİR
GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

Zaman içerisinde gelişen ve ilerleyen tüm olgular gibi mimari yapılaşma da ilerlemekte ve gelişmektedir. Bu uyum sürecine sadık kalan mimarlık zaman içerisinde farklı sorunlara farklı çözümler bularak çeşitliliği oluşturmuştur. Yüzyılımızın neredeyse tüm sorunlarının artan nüfusa bağlı olarak değişiklik göstermesi mimarlık alanına da yansımaları olmuştur. Mimarlık belirli merkezlerde yoğunlaşan nüfusun "barınma" ihtiyacını karşılamak üzere gelişmiş ve değişim göstermiştir. Bu değişim mimarlık tarihi içerisinde farklı dönemlerde farklı ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olsa da en yoğun olarak gözlemlenen değişim konut yapılarındadır. Konut çok özel ve bireysel bir mekandır.

Ülkemizde değişen dünyanın değişen mimarlık anlayışı yansımaları farklı biçimlerde görülmektedir. Hızlı kentleşme beraberinde kent yoğunluklarının artmasını ve arsa yetersizliği ve arsa spekülasyonlarını getirmiştir. Günümüzde de yüksek katlı konut yapıları hem hızlı şehirleşmenin yarattığı sorunlara bir çözüm hem de prestij ve ekonomik gücün yansıması olarak yeni bir yaşam alternatifi oluşturmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak hayatımıza giren yüksek konut anlayışı mekansal algılarımızı da yeniden düzenleme zorunluluğu doğurmuştur. Oluşan her yapı kendi fiziksel ve sosyo- kültürel çevresini oluştururken bulunduğu çevreden de etkiler almaktadır. Kullanıcı olarak bizler hayatımıza giren bu köklü mimari değişikliği mekansal algılayışımız çerçevesinde özümseyerek ayak uydurmaktayız.

Çocuklar ile yetişkinlerin ihtiyaçları birbirinden farklılık göstermektedir. Çocuk yetişkin bir birey gibi değerlendirilmemelidir. Yetişkin bireylerin etkileşim içinde oldukları fiziksel çevre de meydana gelen olumlu veya olumsuz değişiklikler onların yaşam tarzlarını yüksek ölçülerde etkileyemeyebilir. Fakat özellikle konut yapılarındaki değişim süreci kendi fiziksel ve sosyal çevrelerini oluşturan çocuklar için büyük zorluklar oluşturabilir.

- Çocuk yakın çevresi, sosyal çevre ve fiziki çevrenin bileşiminden oluşmaktadır. Çocuğun fiziki çevresi ise yaşadığı konuttan başlayarak daha büyük ölçeklerdeki çevrelere kadar uzanan ve çocuğun sosyalleşmesi ile sembolik anlamlar kazanan bir çevredir. Ne yazık ki günümüz aile yapısında çocuk bireyler yaşanılan mekanın birer kullanıcısı gibi görülmemektedir. Sorunu derin bir şekilde ele aldığımızda çocukların yaşanılan çevreyi seçme haklarının bile olmadığını gözlemleyebiliriz.

- Yüksek konut yapılarındaki yaşantı çocuğun psikolojisini etkilediği gibi aynı zamanda fiziksel ve sosyal gelişimi üzerinde de olumsuzluklara sebep olmaktadır Yaşanılan yere ait çocuğa ilişkin mekanlar onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek biçimde düzenlenmelidir.

Tüm bu bilgiler ışığında yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların mekansal algıları incelenecektir.

.

1.2 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Her kullanıcının farklı ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu noktada ya kullanıcı kendisi için "mekan" kavramının yaratıcısı olacaktır ya da ona sunulmuş mekana uyum sağlayacaktır. Yöntem nasıl olursa olsun yaşanılan mekanlar kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verdiği ölçüde algıyı doğurur. Çoğu zaman tek bir mekanda yaşayan farklı bireylerin mekanı algılayışları da farklı olarak incelenmiştir. İşte bu noktada "algı" kavramının çeşitliliğine dair fikir edinimlerine ulaşmak için kullanıcı profilleri çerçevesinde mimarinin irdelenmesi gerekmektedir. Öyle ki mekan ve algı kavramları birbirinden bağımsız düşünülmemektedir. Bu iki kavrama ise ana unsur olarak kullanıcı profilini eklemek irdelenen kriterlerde en doğru sonuca ulaşılmasına yardımcı olacaktır.

Yüksek yapılar için olumlu ve olumsuz birçok şey söylenebilir. Kişiler yaşadıkları çevrede, kendi ölçeklerine uygun, gölgesinde ezilmedikleri konutlarda yaşamaya özlem duymaktadırlar. İnsanların çoğu yüksek bir apartman katında, doğasına

uymayan, betonla boğulmuş bir yaşam istememektedir. Yaşanılan mekanın, eğer bir yüksek konut yapısında bulunan bir konut ise, kat sayısının artması ile yaşayanların çevreyi algılama oranı düşmekte ve insan ölçeğine uygun çevrelerden uzaklaşılmaktadır. Yüksek katlı yapıların görsel algılamayı engellediği bilinmektedir. Etrafı yüksek binalarla çevrili dar uzun koridor algısı uyandıran mekanlar insanlar üzerinde zamanla psikolojik olumsuzluklar doğurmaktadır. Kapalı mekanda kalma korkusu ve yükseklikten çekinme korkusu bunun en yaygın örnekleridir. Ayrıca yüksek binalar insanların üzerine yıkılıyormuş etkisi yaratarak ruhsal baskılanmalara yol açmaktadır. Kişilerin prestij amacı ya da arazi sıkıntısından oluşan yüksek binalar, ortaya çıkış sebepleri farklı da olsa genel olarak, insanlar üzerinde benzer izler bırakmaktadır.

Tez kapsamında değişen ve gelişen mimariye bağlı olarak mekan algısı kavramı incelenecektir. Ancak bahsedildiği gibi farklı kullanıcı profilleri için farklı algılar ve mekanlar söz konusu olacağından incelenen kullanıcı profili çocuklar olarak seçilmiştir. Çocukların özellikle erişkinliğe ulaşmadan önceki evrelerde sürekli çevresi ile iletişim içerisinde olduğu göz önüne alınırsa çocuklardaki mekansal algının genel kullanıcılara oranla çok daha farklı sonuçlara ulaşacağı bir gerçektir.

Çocuk fiziksel ve sosyal çevresi ile etkileşim içinde olan bir varlıktır. Fiziksel çevrenin çocuk üzerinde etkisi büyüktür. Çocuklar ve yetişkinlerin fiziksel ve zihinsel faaliyetleri çevrenin algılanmasında ve değerlendirilmesinde farklılıklar göstermektedir. Çocuk açısından bakıldığında kent mekanı daha saydam, arkadaşlarıyla iletişim halinde olabileceği, mekansal duyularını geliştirebileceği bir mekan olması beklenmektedir. Kent yaşamında çocuklara ortak kullanım alanlarının sağlanması onların daha gelişmiş toplumsal ilişkilere girmesini kolaylaştırmaktadır.

Çoğumuzun hafızalarında oluşan mekan kavramının algıları paraleldir. Yıllar içerisinde edindiğimiz deneyimler bizleri birbirine paralel algılamaya iter. Ancak mekan algısı kavramı henüz deneyim hafızaları oluşmamış çocuklarda yaşanılan ortama göre farklılık göstermektedir. Bu noktada çocuklarda mekan algısı kavramını farklı yaşam biçimleri açısından ele almak zorunluluğu doğmuştur. Mekansal algı

kavramı kullanıcı profiline ve yaşanılan çevreye bağlı olarak incelenmesi gereken bir kavramdır. Tez kapsamında "çocuklarda mekan algısı kavramı" irdelenecektir. Konunun üzerinde oluşturulan fikirler yüksek konut yapıları örneği üzerinden ele alınacaktır.

Tez çalışması kapsamında benzer alanlarda yapılan akademik çalışmalar incelenmiştir. Hem yurtiçi hem de yurtdışı akademik kaynakların taranması sonucunda akademik alandaki eksiklikler tespit edilerek tez başlığına ve tezin konusuna karar verilmiştir. Kentlerin değişen yüzleri yeni bir konut anlayışını, yüksek konutları oluşturmaktadır. Yüksek konutlar özellikle yurtdışında sıklıkla kullanılan yapılar olsa da Türkiye ve İzmir ölçeğinde oldukça yeni kullanımları söz konusudur. Bu sebepten ötürü yüksek konutların beraberinde getirdiği sorunlar, kullanıcılar için oldukça yenidir. Ebeveynlerin kendi fiziksel çevrelerindeki sorunlarla başa çıkma yöntemleri, çocuklara oranla çok daha çeşitli ve bilinçlidir. Ancak özellikle gelişim evresindeki çocuklar, karşılaştıkları sorunları çözme yeteneğine tam anlamıyla sahip değillerdir. Mekan algısı ve fiziksel çevre bilinci gelişme aşamasında olan çocuklar, büyüyen kentlerin yeni sorunu olan yüksek katlı yapılara karşı kendi çözümlerini yaratmaktadırlar. Bu yüzdendir ki yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların mekan algıları ve fiziksel çevreye bakışları irdelenmeli, çocuklar için öneri modeller sunulmalıdır. Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan benzer akademik çalışmaların konu başlıkları şu şekildedir :

Yurt dışında yapılmış çalışmalar:

- Gary, W. Evans. (2006). Child development and the physical environment.
- D, Goleman. (2008). High rise buildings and children.
- P, Björklid. (bt). Children's outdoor environment. A study of chidren's outdoor activities on two housing estates from the perspective of environmental and developmental psychology.
- C. Spencer., H. Woolley. Children and the city: a summary of recent environmental psyholoy research.
- Kopec, Dak. (2006). Environmental psychology for design.

- Bartlett, S. (2002), Building better cities with children and youth.
- G, W. Evans.& H, Saltzman.& J, J. Cooperman. (2001). Housing quality and children's socioemotional health.
- Portland Courtyard Housing Competıtıon. (2007). Principles of child friendly housing)
- Anonymous. (2000). Parenting in the new millennium: Raising children in a high rise.
- Björklid-Chu, P. (1975). Children's outdoor activitiesin two modern housing areas. A questionnaire and interview study.
- M, Marcus. C & Hogue, L. (1976). Design guidelines for high- rise housing.
- Dahlström, E. (1957). Child families in high rises and three- storey low- rises in Vallingy.

Yurt içinde yapılmış çalışmalar:

- Sivri, H. (1993), "Fiziksel ve mekansal çevrenin çocuk davranışına ve gelişimine etkileri: Çocuk için oluşturulacak çevrelerde tasarım verilerinin saptanması".
- Çerçi, S. (1997), "Konut yakın çevresinin kullanıcı bilişsel duygusal ve davranışsal parametrelere bağlı olarak değerlendirilmesi".
- Çakır, H. (1997), "Çocukların algılamasında etkili olan mimari parametrelerin belirlenmesi".
- Koç, F. (1999), "Çocuk ve mekan "isimli yüksek lisans tezi ile çocuk gözüyle mekana ilişkin parametreler ve ilişkilileri".
- Koç, H. (2001), "Konut ve yakın çevresi tasarım ilkeleri" isimli çalışmasında konutun yakın çevre ile olan ilişkileri".
- Güngör, H. (2002), "Tarlabaşı bölgesinde yaşayan çocukların çevrelerini algılaması ve değerlendirmesi".
- Atila, O. (2003), "Üst gelir grubuna yönelik konut ve konut çevresi yaşam kriterleri üzerine bir araştırması".
- Yazıcı, S.(2004). "Sosyal ve kültürel mekanların çocuk gelişimi üzerinde etkileri".

Yüksek katlı yaşam olgusu üzerine gerek yurt içinde gerekse yurt dışında birçok çalışma yapılmıştır. Ana nokta yüksek konut yaşamının çocuklar için ve ebeveynler için bir takım olumlu ya da olumsuzluklara neden olduğudur. Çalışma ile verilerin neler olduğunun saptayarak olumsuzlukların iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmek istemektedir.

Yapılan tüm araştırmalar doğrultusunda çocuğun mekan algısına yönelik başlı başına bir çalışma olmamasından dolayı, yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak mekan algılarının nasıl şekillendiğini araştırmak gerekmektedir. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler paylaşılarak, çocukların mekan algılarının gelişmesine yardımcı olacak öneriler sunulacaktır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Tez Kapsamında öncelikle literatür taraması ve devamında bir anket çalışması uygulanmıştır. Literatür taraması ile birlikte, teze konu olan 7-11 yaş grubu çocuklar hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Kuramsal çalışma ile elde edilen veriler doğrultusunda çocuğun gelişimi, çocukta mekan algısı ve konut yakın çevresi bölümleri oluşturulmuştur. Alan çalışması, aynı bölgede yaşayan farklı okullarda ki çocuklar üzerinde yapılmıştır. Alan çalışması ile yüksek katlı konutta yaşamın çocuğun mekanı algılayışını nasıl etkilediği değerlendirilerek belirlenmeye çalışılmıştır.

Çocukların mekanı algılayış biçimleri yetişkinlerden farklıdır. Çocuğun yaşadığı konut ve yakın çevresi ile kurduğu iletişim onun sosyal hayat içindeki yerini belirlemektedir. Bu anlamda çocuğun yaşadığı yere bağlı olarak mekan algısının incelenmesi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda tez çalışmasında yüksek konut yapıları ele alınarak yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların mekan algısının irdelenmesi amaçlanmıştır.

BÖLÜM İKİ
ÇOCUĞUN GELİŞİMİ VE ALGILAMA

Kavramsal olarak algı, farklı duyularımız ile herhangi bir şeyi tanımak, ona ait tanımlar oluşturmak olarak ele alınabilir. Sürekli gördüğümüz, işittiğimiz, kokladığımız şeyler ile ilgili detaylara ait sorular sorulduğunda çoğunlukla ya cevap veremeyiz ya da yanlış cevaplar veririz. İşte bu durum aslında iç içe olduğumuz nesnelere ait algı eksikliklerinden kaynaklanır. Yaşantımızın hızı kimi zaman o kadar yüksek olabilir ki çevremize dair verileri geçiştirerek algı kaynaklarımızı adeta kapatabiliriz. Aslında hayatımızda çok sık kullandığımız ve önemli olan birçok verinin çoğunu unutabilmemiz işte bu sebeptendir.

Yetişkin bireylerde algı kaynakları kapalı olabilecek iken çocuklarda algı kaynakları bir veri deposu gibi sürekli çalışır. Ancak bu şartlar altında çocuklarda algı kavramının gelişimi sağlanabilir. Çocuğun anne karnından ergenliğe kadar yaşadığı gelişim süreçleri içinde algılaması da buna bağlı olarak değişecek ve şekillenecektir. Algılama kavramına psikolojide farklı yorumlar ile yaklaşılmıştır. Ancak bir gerçek vardır ki algı kavramı bireyler arasında farklılık gösterebileceği gibi – ki bu farklılığın sebebi cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, sosyal sınıf ayrılıkları gibi olabilir- bireyin kendi iç dünyasında da farklılıklar gösterebilir. İçinde bulunulan durum, oluşmuş deneyim hafızası, beklentiler ve istekler algılamanın çeşitlenmesine sebep olur. Algılamayı etkileyen faktörler çocuklarda çok değişiklik gösterebileceği için çocukta algılama kavramı dikkatle ele alınıp oluşan gözlem sonuçları doğru şekilde irdelenmelidir.

2.1 Algı Kavramı ve Algılama

Algı; "psikoloji ve bilimi inceleyen bilimlerde duyusal bilginin alınması, yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesi anlamına gelir" (Encyclopedia of psychology).

"Algı, bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak olarak tanımlanmaktadır" (Tdk online sözlük eylül 2012, http://tdkterim.gov.tr/bts/).

Algı, bir olayın bir nesnenin duyular aracılığıyla edinilen ve bilinçte gerçekleşen tasarımı olarak da tanımlanmaktadır.(Dictionnaire Larouss). Algı kavramının sözlük açıklamaları incelendiğinde bilgi edinme yöntemlerinin ötesinde bilginin süzülerek içselleştirilmesi olarak açıklanması mümkündür. İçselleştirme aşamasında elde edilen bilgiler kişilerin farklı anlam ve sonuçlara ulaşmasına sebep olabilir. Algının bu özelliği kişiler arasında farklı algılara dayanan bilgi geçmişleri oluşmasını sağlar.

> İnsanın mimari çevre ile ilişkisi, çevresel bileşenlerin ifade aracı olan biçimi ile biçimin insana gönderdiği mesajlar ile ve bunların algı yoluyla insan tarafından alınmasıyla gerçekleşmektedir. Çevreden kaynaklanan uyarıcı etkilerin duyu organları ve zihinsel sürece ilişkin olgular yardımıyla kavranması, anlaşılması algı olarak tanımlanmaktadır (Aydınlı, 1986, s.8).

Mimari çevre ve insan ilişkisinde algı son derece önemli bir role sahiptir. Yaşadığımız yapılandırılmış çevreler her birimiz için farklılıklar içerir. Bu durumdan dolayı yeni bir çevreye adım attığımız anda hepimizin verdiği tepkiler farklı olmak durumundadır. Mimari çevre belleklerimiz algımızı yöneten temel unsurlardır. Yüksek yapıların arasında gezinen insanların kimi bulunduğu mimari çevreyi “korku” ile ifade ederken kimi yoğun yapılar arasındaki anlık hislerini “heyecan” ile ifade edebilir.

> Algı duyumsama ile ilgilidir. Duyumsamak ise alıcı hücrelerin çevredeki fiziksel enerjileri yakalayarak sinirsel enerjiye dönüştürülmeleriyle oluşmaktadır. Bu sinirsel enerji beyinde işlenir ve işlemin sonunda bir algısal ürün ortaya çıkar. Bu işleme algılama, ortaya çıkan ürüne de algı adı verilir. Algı duyumsamaktan farklıdır. Algılama anında beyin, bireyin içinde bulunduğu durumdan beklentilerini, geçmiş yaşantıların, diğer duyu organlarından gelen başka duyumları, toplumsal ve kültürel etmenleri işler (Yazıcı, 2004).

Algının bu aşamada kültürel ve toplumsal birikimlerin etkisinde olduğunu söylemek gerekmektedir. Benzer olaylar farklı kültürlere ait kişilerde farklı yorumlara sebep olmaktadır. Toplumların kültürleri incelendiğinde ilk karşılaşmalarda selam verme yöntemlerinin farklılığına bağlı olarak, verilen her tepki kişisel algı birikimlerine bağlıdır.

> Duyum, alıcı organların çevredeki enerjisinin etkisi altında uyarılmasıyla ortaya çıkan nörofizyolojik süreçlere verilen addır. Önce duyusal süreçler yer alır, onun hemen arkasından algı gelir. İkisi arasındaki zaman farkı o kadar kısadır ki, normal koşullar altında bu kısa süreyi biz algılayamayız ve bu nedenle duyumla algılama aynı anda oluyor zannederiz (Cüceloğlu, 2009, s.98).

İnsan sinir sisteminin algı üzerindeki etkisi son derece yoğundur. Duyumsama ve algı o kadar ilintili süreçlerdir ki bu süreçler farklı süreçler olsa da biz onların farkını hissedemeyiz. Sinir sistemi üzerindeki anlık baskının çeşidinin algılamamızı değiştirmesi bu sebepten kaynaklanır. İçinde bulunduğumuz ruh hali bilgi dağarcığımıza doğrudan etki eder. İnsanların birbiri üzerindeki ilk izlenimlerinin önemli oluşu, ruhsal durumumuzun algılarımız üzerindeki etkisinden kaynaklanır.

> Duyumun gerçekleşmesi, algısal sürecin bilişsel ve zihinsel süreçlerinin başlamasını sağlar. Bu aşamada, birer görsel, işitsel vb. duyumsal imge haline gelen mekânsal bilgiler; algılayan kişinin zihninde depolandığı her türlü deneyimsel birikimlerle bilişsel bir süreçte işlenerek anlamlandırılır. Duyumsal anlamlandırılması, insanın geçmiş birikim ve deneyimlerine göre yapıldığından; hatırlama, kavrama, öğrenme, bilme gibi bilişsel süreçler devreye girer. Anlamlandırma ve değerlendirmede geçmiş deneyimler ve bu deneyimlerin sonucu olarak zihinde yer etmiş imajlarla kıyaslamalar yapılır. Mekansal bilgilerin anlamlandırılması, mekanın algılanması sürecini tamamlar (Kahvecioğlu, 1998, s.83).

Edinilmiş bilginin mekan algılaması üzerindeki etkisi, bilgi birikiminin biçimine göre değişir. Yaşanmamış her deneyim hakkında belli başlı fikirlere sahip olmamız

ilk deneyimleme sırasında algılarımızın yönlendirilmiş bir şekilde çalışmasına sebep olur. Mekanın algılanması sürecinin tamamlanmasına kadar geçmiş bilgi birikimlerinin üzerine anlık deneyimler eklenir. Mekan algısı süreci tamamlandığında yeni bir bilgi mekan bilgisi dağarcığına eklenmiş olur.

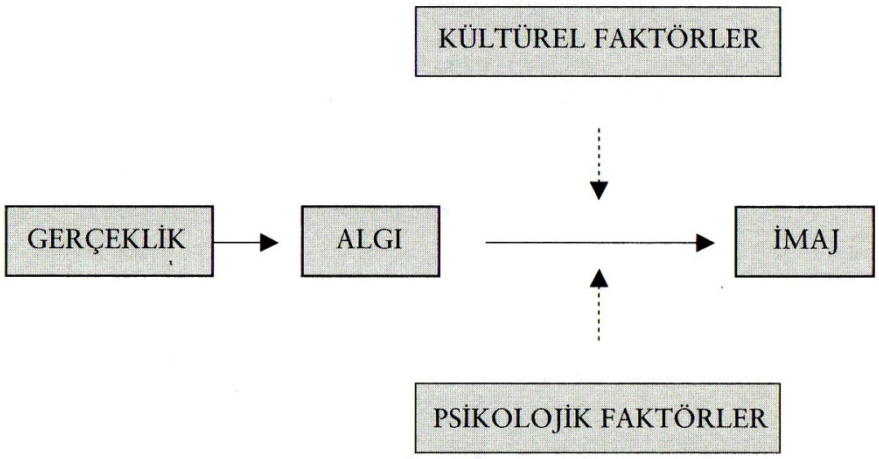
2.1.1 Algısal Gelişim ve Öğrenme

Algısal gelişim çalışmalarında kalıtıma karşı doğa tartışması felsefe tarihi içinde, Descartes, Kant, Berkeley ve Locke gibi değişik filozoflarca tartışılmıştır. Doğuştancı görüş, algısal yeteneklerin çoğunun doğuştan geldiğini yani kalıtımın önemini vurgulamaktadır. Görgülcü yaklaşım ise algının temelinin sonradan öğrenilmiş beceriler olduğunu savunmaktadır. Esasında bu iki yaklaşımın bütünleşmesi, algısal becerilerdeki gelişimini en iyi şekilde anlatmaktadır. Doğduğumuz ilk andan hatta anne karnından itibaren algılarımız açıktır ve tüm çevresel bilgiler üzerinden bir birikim oluşturmaya başlarız. Elbette yaşantımızın bulunduğu fiziksel çevre koşulları, iletişim içerisinde olduğumuz tüm diğer insanlar algılarımızın gelişmesinde önemli rol oynar.

> Cüceloğlu, günümüzde algısal gelişim üzerine psikologların ortak görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır; birçok algısal yetenek doğuştan gelir; fakat çok sayıda başka algısal süreçler de öğrenmeye dayalıdır. Doğuştan gelen yetenekler ve sonradan öğrenilen beceriler birbirlerini sürekli etkiler. En doğru bilimsel yol, her iki etkenin, yani doğuştan getirilen yeteneklerin ve çevreyle etkileşim sonucu öğrenilen becerilerin, algılamanın temelinde yattığını kabul etmektir (Cüceloğlu, 2009, s.136).

Downs ve Stea algının, bir nesnenin başlattığı ve nesnenin bir ya da birkaç duyuyla doğrudan kavranışıyla sonuçlanan bir süreci ilgilendirdiğini vurgulamışlardır. Yani algı, yakın çevrenin olaylarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Bailly'e (1977) göre de temsil edilen mekan, algılanan mekan haline gelir. Yani çerçevesinde görülen, işitilen, hissedilen şey ve hatta yaşantısal mekan haline gelir. Oysa Bertrand, algılanan mekanın genellikle yaşantısal mekandan daha geniş olduğu görüşündedir

(Morval, 1985). Doherty (1969) "mekansal imajın, mekansal davranışlarımızda etkili olduğunu vurgulayarak imaj oluşumunu şekilde görüldüğü gibi açıklamaktadır" (Göregenli, 2010, s.24-25).

Şekil 2.1 İmge Oluşumu (Bailly, S.A.,La Perception De L'escape Urbain, Paris, 1977). (aktaran, Göregenli,2010)

2.1.2 Algılama ve Yaşantı

Algılama ve yaşantı arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu ilişkide baskın tarafın hangisi olduğunu söylemek zor olsa da birbiri içine geçecek kadar yakınlaşan bu kavramların bağımsız olarak incelenmesi mümkün değildir.

"Algılama bir uyarının varlığından duyular aracılığıyla bilgi sahibi olma ve duyular yoluyla ayırt edileni beyne iletme işlemidir" (Gür ve Zorlu, 2002).

Algılama anında beyin, bireyin içinde bulunduğu durumdan beklentilerini, geçmiş yaşantılarını, diğer duyu organlarından gelen başka duyuları, toplumsal ve kültürel etkenleri hesaba katar. Gelen duyuları seçme, bazılarını ihmal etme, bazılarını kuvvetlendirme, arada olan boşlukları doldurma ve beklentilere göre anlam verme bu aşamada yapılır (Cüceloğlu, 2009, s.118-119).

İnsan davranışının biçimlendirilmesinde bireyin içinde büyüyüp yaşadığı toplumun gelenek ve görenekleri, kültürü önemli bir rol oynar. Kültür belirli türden davranışları istenen, uygun, beğenilen davranışlar olarak pekiştirir, bazı tür davranışları ise yerer, aşağılar ve böylece zamanla söndürür. Böylece kültür son derece kudretli ve yaygın bir sosyal pekiştirme düzeni getirir (Cüceloğlu, 2009, s.154).

Tversky' e göre, (2003) insanın mekan içinde etkin edinimlerde bulunabilmesi için mekanın zihinsel temsillerine sahip olması gerekir; bu temsiller yoluyla nesneleri - şeyleri- belirli bir referans çerçevesinde, bu nesneler arasında oluşan mekânsal ilişkiler boyunca algılarız. Bu algısal yapı içinde, amaca, göreve bağlı olarak değişen biçimlerde davranırız (Göregenli, 2010, s.19).

2.2 Algı Kuramları

Her algılama olayı, gelen duyusal verilere dayanılarak, dış dünya hakkında kurulan bir kuramdır. Bu kuram tahkike ve denemeye açık, geçici bir kuramdır: daha sonradan gelen duyusal verilerle ya daha kuvvetlenir ya da zayıflayarak yerini başka geçici bir kurama terk eder. Her birey kuramını kendi yaşantısı ve deneyimleri çerçevesinde kurar. Bu özelliğinden dolayı temelde algı, son derece öznel bir süreçtir. İnsanın yarattığı her şey kendi algısal süreçlerinden geçerek oluşur (Cüceloğlu, 2009).

Bu başlık altında Gestalt algı kuramı, Bilgi İşlem kuramı ve Piaget' nin algı kuramlarından bahsedilecektir

2.2.1 Gestalt Algı Kuramı

Gestalt kuramına göre çevreyi oluşturan öğeler belli bir düzen içinde bir araya gelirler. Böylece kurgulanan zihinsel şemalar doğrultusunda algılamaya bir düzenleme getirilir. Algısal düzenlemenin en temel ilkesi şekil-zemin ilişkisidir. Bu ilişkiye göre, ancak zemine karşı şekil olarak algılanan biçimler bir görsel

etkinliğe sahiptir ve şekil, arka yüzeyi oluşturan zemin içinde anlam kazanır. Şekil-zemin ilişkisi rastgele bir araya gelmiş öğelerin belirli bir düzen içinde algılanmalarında onlara bir anlam verir (Aydınlı, 1993).

İnceoğluna (1999) göre ise; "deneysel ve kültürler arası çalışmalar Gestalt kuramını ve kanunlarını desteklememiştir. Kültürler arası algılama da önemli farklılıklar bulunduğu gibi, yetişkinlerin çocuklara göre, şekil-zemin ilişkisi gibi Gestalt prensiplerini daha rahat algıladıkları ortaya çıkmıştır".

Arrnheim' a göre (1965, 1977) "Gestaltçılar, tüm algılarımızın biçimlerden oluştuğunu, biçimlerinde nokta ve düzlemlerden ibaret olduğunu savunurlar. Bu savın arkasında nörolojik sistem ile algısal sistemlerin eşbiçimli olduğu varsayımı yatar" (Gür, 1996, s.86).

Zihnin kendisine sunulan biçimleri ve örüntüleri nasıl yorumladığı gestalt psikolojisinin konusuna girmektedir. Zihin rastgele ya da bilinmeyen görsel bilişiyle karşılaştığında veriyi belirli kalıplaşmış tercihlere göre düzenlemektedir. (Roth, 2002). Gestalt kuramı, bir şeyi anlamlandırmak için duyu organlarıyla edinilen bilgilerin yeterli olmadığını, beynin bu bilgileri yorumlayarak algıladığını savunmaktadır (Us, 2008).

2.2.2 Bilgi İşlem Kuramı

Bilgi işleme kuramının amacı, zihnin bilgiyi nasıl yönettitiğini açıklamaktır (Klahr, 1992). Bilgi işleme kuramcılar, bilgisayarı insan düşünüşünün modeli olarak kullanırlar. Bu nedenle de donanım ve yazılım gibi bilgisayarlara özgü terimleri, insanın bilişsel süreçlerinden söz ederken sıkça kullanırlar.... Bellek süreçlerinin kuramsallaştırılması ve incelenmesi, bilgi işleme kuramının ana konusudur (Birney, Citron- Pousty, Lutz& Steinberg, 2005). Kuramcılar belleği genellikle kodlama, depolama ve geri alma alt süreçlerine ayırır. Kodlama, bellekte depolanacak bilginin düzenlenmesidir... Depolama bilginin saklanması, geri alma ise bilginin bellekten çağrılmasıdır (Bee ve Boyd, 2009, s.64).

"Bilgi -işlem kuramı doğrultusunda algı kuramına eğilenler deneyimin algılamadaki rolünü vurgulayarak bir dizi varsayım yaparlar. Bu varsayımları davranışa olgusal olarak yaklaşan araştırmacılarla benzerlik gösterir" (Gür, 1996, s.86).

Lang (1987), bu varsayımları şöyle açıklamaktadır;

- Algı, çok yönlü bir kavramdır.
- Algı, edilgin bir süreçten çok etkin bir süreçtir.
- Algı, algılayan ve algılanan gibi kavramlara ayrılarak açıklanamaz.
- Algı, uyarı ve yanıtlarla, bir anlamda koşullandırılmış olarak açıklanamaz.
- İnsan ve çevre ilişkisi dinamik bir süreçtir.
- Çevrenin imajında gözlemci geçmiş deneyimlere bağlı kaldığı gibi o andaki etkilere de bağlıdır.
- Geçmiş deneyimler kişinin o anda bulunduğu ortamdaki gereksinimlerini belirler.
- Algı, beklentilere ön görünümler tarafından yöneltilir (Lang, 1980, s.90).

2.2.3 Piaget'nin Algı Kuramı

Piaget' nin algı teorisindeki önemli kavramlardan biri olan "algısal aktiviteler" sayesinde çocuklar algısal hatalarını düzeltir yanılsamaları telafi ederler. İki yaşındaki çocuk nesneleri farklı bakış açılarından farklı görmesine rağmen herhangi bir açıdan kendi oyuncağını tanıyabilir. İşlem öncesi yıllarda çocuk, düşüncelerinden çok algısal aktiviteleri sayesinde gerçek dünyaya daha iyi uyum sağlar. İkinci önemli bir kavram olan "algısal değişmezlik" kavramının kazanılmasıyla da çocuk, değişmez nesnelerin değişen etkileri ile başa çıkmaya başlar. Algısal değişmezlik korunumun bir aşamasını kurar. Korunum sayesinde çocuk objelerin değişmez özelliğinin sabit olduğunu kavrar (Çakır, 1997).

Piaget (1955), algı kuramını algı teorisi ve algısal aktivite olarak ikiye ayırır ki algının var oluş ile birlikte geldiğini savunur. Algı ile zeka birbirinden bağımsız gelişme gösterir; zeka devamlı gelişir, oysa ki algının gelişimi sürekli değildir ama algı, zekanın yapısı ile zenginleşir. Algı, zeka yapısında daha az kararlı ve güvenilirdir. Algı tanımlanmamış çevrenin mesajlarını iletir ama zeka onları deşifre eder (Piaget, 1955).

2.3 Çocuğun Gelişiminin İncelenmesi

Yapısal artışı dile getiren "Büyüme", bedende gerçekleşen sayısal (nicel) değişiklikleri içermektedir (kilo artışı, boy uzaması gibi). Çocuk, sadece fiziksel olarak büyümekle kalmaz, aynı zamanda onun beyniyle iç organlarının yapı ve büyüklüğünde de değişmeler olur. Beynin gelişimi sonucu, çocukta giderek artan bir öğrenme, anımsama ve muhakeme yeteneği oluşur. Böylelikle fiziksel büyümeye koşut olarak, çocuk zihinsel olarak da gelişir. Buna karşılık "Gelişme", değişikliklerin niceliği yanında, niteliğini de içermektedir. Gelişme kavramı, düzenli, uyumlu ve sürekli bir ilerlemeyi dile getirmektedir. Gelişim ileriye dönük olup, değişiklikler arasında belirgin bir ilişkiyi de kapsar. Başka bir deyişle, gelişim yüzleri arasında bir bütünleşme söz konusudur (Yavuzer, 2010, s.16).

Her çocuk gelişebilmek için doğduğu andan itibaren, beslenmeye, uykuya, hareket edebilmeye, korunmaya gereksinim duyar. Bunların yanı sıra çocuğun da diğer bireyler gibi sevme, sevilme, sahip çıkılma ve güven içinde olma, kendini başarılı ve yeterli hissetme, özgürlük kazanma gibi temel ruhsal gereksinmeleri vardır. Tüm bu gereksinmelere çocuk aile içinde doyum sağlar. Aile ortamından sonra; konut yakın çevresinde ve okulda bu gereksinmeler en iyi ve en doğru biçimde sağlanmalıdır (Sivri, 1993).

Çocukların zihinsel gelişiminin üçte ikisini sinir sistemi, gelişiminin yaklaşık olarak beşte dördünü ilk beş-altı yıl içerisinde tamamladıkları belirtilmektedir. Aynı şekilde temel kişilik özellikleri de ilk beş yıl içerisinde oluşmaktadır. Her birey kendine özgü bir gelişim çizgisi gösterir; çünkü bireylerin doğuştan

getirdikleri özelliklerle, çevreden aldıkları etkiler farklıdır. Öğrenme; bilişsel gelişim sürecinin en önemli eşiklerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar, yaşamlarının ilk günlerinden itibaren algıladıkları uyaranların benzer yönlerini görmeye, seçmeye ve onları kavramsal olarak birleştirmeye çalışmaktadırlar (Karadeniz, 2002).

Çocuk olgunlaştıkça, bildiklerine gördüklerini ve gördüklerine bildiklerini ekleme işinde gittikçe daha becerikli, daha yetenekli hale gelmektedir. Karşılaştıklarında çıkardığı anlamlar zamanla zenginleşmekte ve geçmiş yaşantısının bunda rol oynadığı görülmektedir. Bir şeyin ne olduğunu, bu şeyin ne işe yarayacağını anlamakta olsun, başka insanların, ruh durumlarını ve niyetlerini sezinlemekte olsun, her geçen gün biraz daha ustalaşmakta ve gittikçe daha az ön bilgiye ve ipucuna ihtiyaç duymaktadır (Jersild., s.506-507, çev., 1979).

2.3.1 Piaget'e Göre Çocukta Algısal-Bilişsel Gelişim Dönemleri

Piaget' nin dönemler boyunca ilerlemeyi açıklamak için öne sürdüğü çevresel etkenler, toplumsal aktarım ve deneyimdir. Toplumsal aktarım basitçe çocuğun diğer insanlardan edindiği bilgiler olarak tanımlanabilir. Piaget' nin deneyim ile anlatmak istediği, çocuğun dünya üzerinde etkinlikte bulunmaya ve bu eylemlerinin sonuçlarını gözlemlemeye yönelik kendi olanaklarıdır (Bee ve Boyd, 2009, s.316-317). Piaget kendi anlayışını kuran ve çevresine uyum sağlayan çocuğun, kendi gelişiminde etkin faktör olduğunu söylemektedir.

Piaget'in gelişim evreleri süresince çocuk farklı işlemler kazanır ve giderek en olgun dönem olan ergenliğe ulaşır.

Piaget, çocuğun algısal- bilişsel gelişimini dört aşamaya ayırır:

- Duyu- Hareket Evresi (0-2 yaş)
- Zihinsel İşlem Öncesi Evre (2-7 yaş)
- Somut İşlemsel Evre (7-11 yaş)
- Soyut İşlemsel Evre (11-15 yaş)

2.3.1.1 Duyu- Hareket Evresi (0-2 yaş)

Duyuların eş güdümlenme aşamasıdır. Bu dönemde çocuk renk ve biçim olarak algıladığı bir oyuncağı yakalamaya çalışırken istemsizmiş gibi duran hareketler yapar. Görme duyusu ve yakalamaya çalışan elin hareketi eşgüdümsüzdür. Zihin nesne ile el arasındaki uzaklık ve yön saptamasını tam olarak yapamaz. Bu dönemde mekansal ilişkileri kavramak çocuk için son derece zordur. Mekansal ilişkiler ancak altıncı aydan sonra bütünleşmeye başlar (Gür ve Zorlu, 2002).

Piaget dönemin ilk yılında dairesel hareketlerin (circular actions) zihinsel gelişim üzerindeki önemini vurgulamıştır. Dairesel hareket sonucuna bağlı olarak bir hareketin tekrar edilmesi sürecidir. Örneğin bebek tesadüfen bir nesneye dokunur ve nesne, müzik sesiyle dönmeye başlar. Bundan hoşlanan bebek tekrar nesneye dokunur, böylece hareketin devam etmesini sağlamış olur ve giderek duyusal ve motor faaliyet arasında eşgüdüm oluşur. Bebekler yaşamlarının ilk yılında kendi hareketleri ile bu hareketlerin sonuçları arasındaki ilişkiyi anlamaya başlarlar. Birinci yılın sonlarına doğru (8-12 ay) bebeklerde taklit davranışı ortaya çıkmaktadır. Ancak bebekler, gözlerinin önünde olmayan modellerin davranışlarını zihinsel olarak temsil etme yeteneğini, daha ileri aylarda (14-24) kazanmaktadırlar (Bayraktar, 2009, s.195).

Bebeğin zekası çevresiyle gitgide daha uyumlu hale gelen duyu-hareket etkileşimlerinde kendini gösterir. Bebek zihinsel düşünme ya da anlama anlamında "bilmez" ya da düşünmez; daha çok duyu-hareket eylemleriyle tutarlı ve akla yakın yollarla çevresinin değişik yönleri üzerinde yaptığı işlemlerle "bilir" ve "düşünür" (Gander ve Gardiner., s.178, çev., 2001).

2.3.1.2 Zihinsel İşlem Öncesi Evre (2-5 yaş)

"Piaget' ye göre 2 ila 6 yaşlar arasında görülen işlem öncesi evrede çocuk, nesneleri içsel olarak temsil eden zihinsel simgeleri kullanabilir. ... Piaget bu çocukların hala benmerkezci olduğunu, katı bir düşünme yapısına sahip olduğunu ve

genelde dış görünüşe bağlı olduklarını düşünür" (Bee ve Boyd., s.368-369, çev., 2009).

"Bu düzeyde düşünce mantık dışıdır ve anlık, görünür koşullara son derece bağımlıdır. Zihinsel tasarımlama şimdi olanaklı olsa da, bilgi sistemli biçimde işlenmez. Küçük çocuklar belirli bir zamanda bir durumun yalnızca bir yönünü ele alma yeteneğine sahiptirler" (Gander ve Gardiner., s.178, çev., 2001).

Zihinsel işlem öncesi evrede duyu ve hareket eşgüdümü sağlanmış, dil gelişmiş, üç dört sözcüklü tümce kurma olayı başlamıştır. Ayrıştırma yoluyla sınıflama ve soyutlama başlar, biliş gelişmektedir. Çocuk artık algı alanı içinde olmayan nesnelerden de söz eder. Ancak, bütünü oluşturan parçalar arasındaki ilişkiler bu evrede henüz gelişigüzel kurulmaktadır. Algısal düzeyde kazanılan bilgiler biliş düzeyinde yeterince korunamaz (Gür ve Zorlu, 2002)

Piaget ve arkadaşları işlem öncesi dönemdeki çocukların mantıksal yetersizlikleri üzerinde odaklaşarak, oldukça karamsar bir tablo çizmiştir. Örneğin çocuklar nesneleri sınıflandırma (classification) yeteneğinden yoksundurlar, ben-merkezcil (egocentric=egosantrik) düşünce egemendir ve korunum (conversation) ilkesi henüz gelişmemiştir (Bayraktar, 2009, s.196).

2.3.1.3 Somut İşlemsel Evre (7-11 yaş)

Selçuk, somut işlemsel döneminin niteliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Nesnelerin yüzeysel özelliklerine bakmak yerine, mantıksal çıkarsamalar yapmak söz konusudur.
2. Sayısal ilişkiler hızla gelişir.
3. Odaklaşma, tersine dönebilirlik ve korunumla ilgili sınırlılıklar giderilir.
4.Sıralama ve sınıflama yeteneği gelişir. Sınıf içermesi yapılabilir.
5. Ben merkezliliğin yerini sosyal davranış almaya başlar (Selçuk, 2005, s.93).

Piaget'nin üçüncü döneminde çocuk, tersine çevrilebilirlik gibi yeni ve güçlü zihinsel araçlar yani işlemler edinir. Bu dönem üzerine yürütülen son araştırmalar, Piaget'nin gelişim örüntüsüne yönelik açıklamalarını destekler, ancak temel dönemler kavramını sorgular niteliktedir. Siegler'in çalışmaları bilişsel gelişimin Piaget'nin düşündüğü denli basamaklar halinde gerçekleşmediğini; çocukların aynı problemi ele alırken karmaşıklık dereceleri farklı değişik stratejiler kullanabileceğini ortaya koyar. Yine de, strateji dağarcığının karmaşıklık derecesi yaşla birlikte artış sergilemektedir (Bee ve Boyd., s.369, çev., 2009).

7 ile 11 yaşları arasında mantıksal düşünce gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde çocuklar nesneleri ortak özelliklerine göre sınıflandırabilmekte, başkalarının bakış açılarına dikkati alabilmekte ve her hareket eden nesnenin canlı olmadığını anlayabilmektedirler. Zihinsel dönüştürme (trasformation) ve geriye çevirebilme (reversibility) geliştiğinden korunum ilkesini öğrenmişlerdir (Bayraktar, 2009, s.196).

Çocuklar şimdi bilgiyi sistemli ve mantıklı biçimde işleyebilirler. Ama bunu yalnızca bilgi somut biçimde verildiği zaman yapabilirler. Soyut bilgiler verildiğinde yetersiz görünürler. İlkokul çağındaki çocuklar somut bir dönüşümü zihinsel olarak tersine çevirebilir ve belirli bir zamanda bir durumun birçok yönünü ele alabilirler (Gander ve Gardiner., s.178, çev., 2001).

Çocuklar somut nesneler ve olaylar arasındaki mantıksal ilişkileri anlarlar. Ancak soyut biçimde mantık yürütemez ve varsayımlar geliştirerek sistematik olarak test edemezler. Fakat kütle, ağırlık, hacim gibi bir nesnenin belli özelliklerinin görüntüsel değişiminin, nesneyi gerçekte değiştirmediğini anlarlar. Bu evrede sırasıyla, sayı, kütle, ağırlık kavramlarını edinirler. Nesneleri birden fazla özelliğine göre sınıflayabilirler. Düşünce artık benmerkezci değildir. Dolayısıyla olay ve sorunlara, diğer insanların görüş açılarını dikkate alan bir anlayışla yaklaşırlar (Piaget, 1970).

Jersild 'e göre somut işlemsel döneme giren çocuk, büyüklük, uzay, ağırlık, hacim, sayı ve zaman konularında akıl yürütmeye ve ilkel bir mantık kullanmaya da

başlar. Bu aşamada ilerledikçe, somut şeylere kavramsal sistemler uygulayacaktır. Nesneleri belli bir niteliklerine göre, örneğin renklerine göre bir düzene sokma başarısını gösterecek, fakat bu arada, onların başka bir niteliğe örneğin, büyüklüğüne, parlaklığına, ağırlığına ve benzeri özelliklere göre de bir düzene sokulabileceğini kavrayacaktır (Jersıld., s.518., çev., 1979).

2.3.1.4 Soyut İşlemsel Evre (11-15 yaş)

Selçuk, 2005 soyut işlemsel dönemin başlıca niteliklerini şöyle sıralamıştır;

1. Nesne ve olaylar göz önünde olmadığı halde soyut düşünebilirler.
2. Hipotezler vasıtasıyla düşünebilirler. (Eğer X.... ise, o zaman Y..... olur).
3. Analiz, sentez ve değerlendirme düzeyinde soyutlamalar yapılabilir.
4. Soyut problemler sistematik olarak sınanabilir.
5. Ulaşılan sonuçlar hakkında genellemeler yapılabilir (Selçuk, 2005, s.95).

Bu evredeki bireyler, soyut önermeler arasında mantıksal ilişkiler kurar ve bu ilişkileri sistematik olarak test ederler. İnsanlığın mevcut ortak sorunlarıyla ve varsayımsal olarak dünyanın gelecekte karşılaşabileceği sorunlarla ilgilenirler. Her konuda çok yönlü analitik ve eleştirel düşünme, ayrıca düşüncelerini etkin bir iletişim örüntüsü içinde aktarma yeterliliği gösterirler (Piaget, 1970).

"1Soyut işlemlere ulaşan ergenler varsayımlar kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir ve ister somut ister soyut biçimde sunulsun, karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebilirler" (Gander ve Gardiner., s.178, çev., 2001).

"Piaget 'ye göre dördüncü dönem olan formel işlemler dönemi, 12 yaşından sonra ortaya çıkar ve ayırt edici özelliği, temel işlemlerin, gerçek nesnelerin yanı sıra, fikir ve olasılıkla da uygulanabilmesi, sistematik problem çözme ve hipotetik tümden gelimsel mantığın ortaya çıkmasıdır" (Bee ve Boyd., s.369, çev., 2009).

2.3.2 7-11 Yaş Grubu Çocuğun Gelişimin Evreleri

7-11 yaş aralığında bulunan ve geç çocukluk olarak da tanımlanan bu döneme giren çocuk artık bir birey olarak toplum içinde yerini almaya başlamıştır. Çocuk evin dışına çıkmış ve toplumsal çevre ile bir arada olduğu bir döneme girmiştir. Bu dönemde çocuğun çevresi ile iyi ilişkiler içinde olması, çocuğun gelecek yaşantısını kurmasında da önemlidir.

Yavuzer (2010), gelişim sadece sayısal ölçümlerle açıklanamayan, birçok yapı ve işlevi bütünleştiren karmaşık bir olgudur. Bu bütünleşme nedeniyle, gelişimin her evresi kendinden bir sonraki evreyi doğrudan etkiler. Böylelikle hiyerarşi, bütünleşme ve yapısal bağıntı, gelişim evrelerinin temel özellikleri arasındadır.

Gelişimdeki 5 temel kavramı Yavuzer (2010), şöyle özetlemektedir.

- Gelişim, dinamik bir olgudur.
- Gelişim, genetik bireyselliğin bir sonucudur.
- Gelişim, giderek artan bir özelleşme sürecidir.
- Gelişimde denge vardır.
- Gelişim, art arda görülen, düzenli bir süreçtir.

Çocuğun gelişimi anne karnında başlayıp ömür boyu devam ettiği düşünülürse, çocuğun gelişim evrelerini doğum öncesi gelişim evresi ve doğum sonrası gelişim evresi olarak açıklanabilir. Çocuğun gelişim evresinin ikinci bölümünü oluşturan doğum sonrası dönemdeki gelişim çocuğun, bedensel gelişim, bilişsel (cognitive) gelişim, motor gelişim, dil gelişimi, duyusal (emotional) gelişim ve sosyal gelişim evrelerini içermektedir. Bu gelişim evreleri çocuk davranışını etkilemekte ve algısında farklılıklara sebep olmaktadır.

Çocuğun yaşama gözlerini açmasıyla birlikte, doğum sonrası evredeki gelişimi başlamaktadır. Çocuk belli bir çevre içinde yaşamını sürdürürken fiziksel ve sosyal çevrenin de çocuğun gelişimi üzerine etkileri olacaktır. Bee ve Boyd, (2009); e göre

"çoğu psikolog, çocuk gelişimi temelde her yönüyle bir tür kalıtım ve çevre etkileşiminin ürünü olarak tanımladığını söylüyor" (Bee ve Boyd., çev., 2009).

2.3.2.1 Bedensel Gelişim

Somut işlemsel evre çocuğun ilköğretim yıllarını içine almaktadır. Çocukların her dönemdeki bedensel gelişimi önemli olduğu gibi bu dönemde de bedensel gelişim, çocuğun davranışını etkilediği gibi çocuğun bireyselliğe geçişindeki attığı adımda önemli bir yer tutmaktadır.

"İlköğretimin ilk yıllarında çocukların büyümesinde gittikçe artan bir yavaşlama olmasına karşın on yaşlarına doğru vücut biyokimyasındaki farklılaşmalara bağlı olarak özellikle kız çocuklarında ani bir boy artışı yanında, ikincil cinsiyet özelliklerinin de belirmeye başladığı görülür" (Yeşilyaprak ve diğer, 2011, s.65).

Yavuzer 2010, fiziksel gelişimin çocuğun davranışını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilediğini vurguluyor. Bedensel gelişim çocuğun neler yapabileceğini belirlediği için çocuğun davranışını doğrudan etkilediği, çocuğun kendine ve diğerlerine karşı tutumu bedensel gelişiminde etkisi altında olduğundan dolayı çocuğun davranışını dolaylı olarak etkilediğini belirtiyor (Yavuzer, 2010, s.34).

"Ataman' a göre, bu dönemde yer alan çocuklardaki bedensel gelişme ilk yıllara göre yavaş bir ilerleme gösterir. Bu dönemin sonuna doğru küçük kas becerileri gelişir, küçük ve ince kalemle yazı yazabilir, piyano ve diğer müzik aletlerini çalabilirler" (Ataman, 2005, s.143).

Selçuk, (2005) somut işlemsel dönemdeki çocuğun bedensel gelişimini şu şekilde açıklamaktadır; bu yaşlarda çocuklar ilköğretim döneminde bulunmaktadır. İlköğretim dönemindeki çocukların büyüme hızında önemli yükselmeler görülmez. Boy uzaması yavaştır. Yıllık boy artışı ortalama olarak 5.5 cm dir. 10 yaşındaki bir çocuğun boyu yaklaşık olarak 140 cm dir. 11-12 yaşarındaki erkek ve kız

çocuklarının ortalama olarak 145 cm civarındadır. 11 yaşına kadar kız çocuklar erkeklerden birkaç cm daha kısadır. Ancak, kızlar 11 yaşlarında erinlik dönemine girdikleri için erkeklerden daha hızlı gelişirler. Buna karşın erkek çocuklar her zaman olduğu gibi bu dönemde de daha fazla hareketlidir. Yoğun fiziksel enerji gerektiren etkinliklere ilgi duyarlar (Selçuk, 2005, s.33-34).

Bu durumlar incelendiğinde ulaşılan ortak sonuç bedensel gelişimin diğer gelişim evrelerine yapacağı etkidir. Sağlıklı olarak bedensel gelişimini tamamlaması, çocuğun kazandığı beceriler ile yaşadığı çevre içinde bulunduğu faaliyetlerde bu becerilerini kullanmasına ve geliştirmesine olanak sağlayacaktır. Bu durum bir sonraki evreye geçişte çocuk için olumlu olacaktır. Ayrıca yaşıtları ile kendisini kıyaslama düşüncesine giren çocuk bedensel gelişiminin sağlıklı oluşu ölçüsünde özgüvenini ve yapabilme arzusunu geliştirecektir.

2.3.2.2 Bilişsel (Zihinsel -Cognitive) Gelişim

Bilişsel (zihinsel/ cognitive) yaklaşım bireyin algılama, hatırlama ve düşünme gibi bilişsel süreçlerini içermektedir.

Yavuzer' e göre (2010) biliş (cognition) sözcüğü, dünyamızı öğrenmeyi ve anlamayı içeren zihinsel faaliyetler anlamına gelir ve şu süreçleri kapsar:

Algılama: Gerek iç, gerekse dış dünyadan edinilen bilgilerin yorumlanması, organize edilmesi ve yeniden bulunmasıdır.
Bellek: Algılanan bilginin bulunup getirilmesi ve depo edilmesidir.
Muhakeme: Bilginin, belirli bir anlam çıkarma ve sonuca varma amacıyla kullanabilmesidir.
Düşünme: Bilginin ve çözümlerin nitelikçe değerlendirilmesidir.
Kavrama: Bilginin iki ya da daha fazla kısmı arasındaki yeni ilişkilerin tanınabilmesidir (Yavuzer, 2010, s.39).

Cüceloğlu (2009); Çocuğun bu dönemdeki bilişsel gelişimini açıklarken kazandığı becerileri şu şekilde açıklamaktadır, çocukta ilk beceri, değişen duyumsal verilerin ötesinde bir değişmezlik kavramını geliştirecek düzeye ulaşmış olduğudur. İkinci önemli beceri, sınıflama sürecini zihninde sembolik olarak yapabilmesidir. Çocukta gelişen diğer bir beceri, çocuğun bu dönemde cinsiyet rollerinin (sex roles) değişmezliğini anlamasıdır. Kazanılan son beceri ise, gerçek dünya (reality) ile hayal dünyası (fantasy) arasındaki farkı kavramaya başlar (Cüceloğlu, 2010, s.349-351).

Ataman (2005); somut dönemdeki çocuğun bilişsel gelişimini şöyle anlatmaktadır; çocuklar olayları değişik yönleriyle irdeleyerek, geleceğe yönelik hipotezler kuramazlar. Bu dönem çocuklara soyut kavram ve deyimlerin somut yollarla açıklanması gerekir. Somut örnekler yanında sözel açıklamalar, deneyler kavramların çeşitli boyut ve yönlerine göre olgunlaşmasına yardım eder ve eşyaların görülebilen boyutlar üzerindeki çok yönlü bir düşünmeye olanak verir (Ataman, 2005, s.145).

Çocuğun sosyal ortama geçişi ile birlikte, işlem öncesi evrede benmerkezci olan çocuk, somut evrede artık bu davranışından uzaklaşmıştır. Bacanlı, çocuğun başkalarının da kendilerine göre düşüncelerinin olabileceğini anlamaya başladığını ayrıca bu dönemi bir anlamda başkalarıyla "başkaları" olarak ilişkinin kurulabildiği bir dönem olarak açıklamaktadır (Bacanlı, 2011, s.93-94).

2.3.2.3 Motor Gelişim

"İlkokul yıllarında ince motor beceriler hızla ilerleme kaydeder ve böylece çoğu çocuk, daha okunaklı ve kolay bir şekilde yazmaya başlamakla kalmaz; bir müzik aleti çalmaya, resim yapmaya ve ince motor koordinasyonu gerektiren spor becerileri geliştirmeye de başlayabilir" (Bee ve Boyd., s.219, çev., 2009).

Öz, (1997) göre ise; çocuğunuzun "motor gelişimi" tamamen fiziksel gücünün artışı ile aynı paraleldedir. Gücünün artışı, kilo alması, boyunun uzaması,

kemiklerinin ve kaslarının güçlenmesi, eklemlerindeki hareket etme yeteneğinin gelişmesi, çocuğunuzun motor gelişimini kapsar. Her zaman olduğu gibi, "motor gelişimde" de çocuktan çocuğa farklılık gözlenebilir. Çocuğun kilosuna, cinsiyetine ve yapısına göre bu gelişim değişiklik gösterebilir (Öz, 1997, s.22).

Motor yeteneklerde, okul öncesi döneme oranla her iki cinste de gelişme gözlenir. İlköğretim çocukları rahatlıkla koşar, tırmanır, paten kayma, iki tekerlekli bisiklete binme gibi beceriler bu dönemde kolaylıkla kazanılır. İlköğretimin ilk üç yılında yürüme, koşma gibi kaba motor kontrolünü gerektiren becerilerin gerçekleştirilmesinde hiçbir sorun olmamasına karşın, özellikle erkek çocukların ince motor kasların koordinasyonunda sorunları vardır. İlköğretimin ikinci yarısına gelindiğinde ise ince motor kasların kontrolü büyük ölçüde başarılıdır (Yeşilyaprak ve diğer, 2011, s.66).

2.3.2.4 Dil Gelişimi

Dil, insanların birbirlerine bilgi, düşünce ve eğilimlerini aktarabilmelerinin yanı sıra, fikirlerini düzenleyebilmelerine ve duygularını ifade edebilmelerine olanak hazırlar. Kültür değerlerimiz ve bilgilerimizin çoğu kuşaktan kuşağa sözlü ya da yazılı kaynaklar yoluyla iletilmektedir. Herkes doğrudan kendi yaşantısı yoluyla öğrendiğinden çok daha fazlasını, dil yoluyla öğrenir. Dil aynı zamanda düşünme, bellek, muhakeme, problem çözme ve planlama gibi bilişsel süreçleri de içermektedir. Somut işlemsel dönemdeki çocuğun dil gelişimde, çocuğun geçmiş yaşantısındaki dili nasıl öğrendiği önemlidir.

Cüceloğlu 2009; Çocuk dil öğrenirken değişik aşamalardan geçer, bu aşamaları şu şekilde anlatmaktadır;

Cıvıldama devresi (babbling): Doğumdan sonraki ilk üç- dört ayda çocuk sözlü faaliyette bulunmaz, çocuk altı ay civarına geldiğinde cıvıldama davranışı gösterir.

Tek kelime ve tümcel söz (holophrastic speech): Bir yaş civarında bebekler dilde bulunan gerçek kelimeleri öğrenmeye ve söylemeye başlarlar. Tümcel söz tek kelimeyle karmaşık düşünceleri ifade etmeye verilen isimdir, ve bu devrede, çocuğun dili anlama yeteneğinin, konuşabilme becerisinden ileri olduğunu gösterir.

İki kelimeden oluşan cümleler: On sekiz ay civarında çocuklar iki kelimelik kısa cümleler kurmaya başlarlar. "Anne gel" "baba al" "atta git" gibi cümleler çocğun dilin gramatik yapısıyla ilgili ilk çabalarını gösterir.

Telegrafik söz: İki üç kelimelik cümleler telegrafik söz adı verilen bir yapı gösterirler. Telegrafik cümlede genellikle isim ve fiil yer alır, diğer bütün ayrıntılar bırakılır.

Uzun cümleler: İki üç yaş arasında çocuklar daha uzun cümleler kullanmaya başlarlar. Cümlelerde kullandıkları hece sayısı artmaya başlar (Cüceloğlu, 2009, s.209-210).

Çocuklarda, kelime dağarcığı, hızlı ve önemli bir biçimde ilköğretim döneminde gerçekleşir. Çocuklar okuma ve yazmayı öğrendikten sonra, ilkokul öğrenimi süresince günlük yaşamda kullanılması gereken sözcüklerin büyük bir bölümünü öğrenirler. Ayrıca bunlara değişik bilgi dallarına ait yeni kelimeler ve terimler katarlar (Yeşilyaprak, 2011, s.109).

"6-11 yaşları arasında yer alan ve ilkokul yıllarına denk gelen bu dönemde ben-merkezci konuşma ve düşünce önemli ölçüde azalır, çocuk bilişsel güçlüklerin üstesinden gelmeye başlar. Bu dönemdeki çocuklar konuşmaktan ve sorulara cevap vermekten pek hoşlanmazlar" (Ataman, 2005, s.143).

"Dil, çocuğu egosundan uzaklaştırıp, onun sosyal bir kişi olmasını sağlayan, kendisini kontrol ve takip ettirebilen, düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını yavaş yavaş öğretebilen ve kendini güvenli hissetmesine yardım eden bir olgudur" (Yavuzer, 2010).

2.3.2.5 Sosyal ve Duygusal (Emotional) Gelişim

İnsan, biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun, hem kültürün, hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşam, çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer. Bu uyum çabası, doğumdan başlayarak bir gelişim göstermektedir. Toplumsal beklentilere uygunluk gösteren, kazanılmış davranış yeteneği olarak tanımlanabilen sosyal gelişme, geniş anlamda bireyin doğumuyla başlayan bir evreyi, dar anlamda ise günlük davranış gelişimini kapsar. Kültürel faktörlerin etkisi nedeniyle insan davranışında, bir toplumdan diğerine farklılık görülür. Aynı farklılığa, toplum içindeki kuşaklar arasında olduğu gibi, sosyo-ekonomik sınıflar arasında da rastlanabilir (Yavuzer, 2010, s.46-47).

Gür ve Zorlu, 2002; "somut dönemdeki çocuğun, 6.yaştan itibaren yavaş yavaş cinsiyet rolleri öğrenilir ve kendi cinsinden olan çocuklarla işbirliği başlar. Bu dönem enerjinin üretkenliğe dönüştürülüp dönüştürülmeme dönemi olup, yine hassas bir dönemdir. Başarısızlıklara, işe yaramazlık ve aşağılık duyguları eşlik edebilir" (Gür ve Zorlu, 2002).

Bilişsel gelişmesinin hızlı olduğu ve okulda birçok beceriler öğrendiği bu devrede, çocuğun sosyal ilişkilerinde de bir süreklilik ve tutarlılık görülür. Okula başlamadan önce kız ve erkek demeden karışık bir biçimde grup kuran ve oynayan çocuklar, ilkokul çağında kendi cinsinden olan çocuklarla oyun oynamayı yeğlerler. Kızlar, kız çocuklarının oluşturduğu kendi grupları içinde, erkekler erkek çocuklarından oluşan grupları içinde oyun oynarlar (Cüceloğlu, 2009, s.358).

Altuğ, 2004; bu evrede çocuk okula gitmeye hazırlanır. Eğer çocuğa kendisinden başarı beklendiği fark ettirilirse, çocuk bu beklentilere uyduğu zaman kendisini başarılı, uymadığı zaman başarısız hisseder. Bu evrede çocuğun çalışma ve aşağılık duygusu boyutları belirginleşir. Çalışma kavramı okulda öğrenmesi gereken bilgi ve beceriyi kazanma çabasına işaret ederken, aşağılık duygusu

çocuğun başarısız olduğu durumlarda kendisini nasıl algılayacağını belirtir. Eğer çocuk azarlanırsa suçluluk, değersizlik ve kızgınlık duyguları gelişebilir ve bu duygular kalıcı olabilir. Cesaretlendirme çocuğun yeni alanlara yönelmesine yol açar (Altuğ, 2004, s.122).

Ataman, 2005' e göre somut işlemsel dönemdeki çocuğun sosyal gelişimini şöyle tanımlamaktadır; çocuklar etraflarındaki fiziki çevreyi somut eşyalarla anlayıp çözümlemeye başlarlar. Bu dönemde ilkokula başlayan çocuk için artık oyun oynamak eski cazibesini kaybetmiş, yeni şeyler üretmek, yaptığı işlerle başarılı olmak isteği almıştır. Çocuğun okula gitmesiyle sosyal davranışlarında büyük bir gelişme meydana gelmiştir. Arkadaşlar ve öğretmenin çocuk üzerindeki etkisi artarken, anne babanın etkisi giderek azalmaya başlamıştır. Yaptığı işler için beğeni toplamak, arkadaşları ve yetişkinler tarafından takdir edilmek, bu dönemdeki çocukların gereksinimleri arasındadır. Çocuk eğer çevresinden destek görürse daha fazla çalışmaya ve başarılı olmaya yönelmektedir. Aksi halde, yaptıklarının değersiz olduğuna inanmakta ve aşağılık duygusuna kapılmaktadır. Yetersizlik ve aşağılık duygusu bu dönemdeki en büyük problemdir (Ataman, 2005, s.153).

2.4 Bölüm Sonucu

Çocuğun gelişiminde kalıtım ve çevre faktörleri rol oynamaktadır. Çocuk ilk mekanı olan anne karnından başlayan bir gelişim süreci yaşar. Doğduğu andan itibaren, çevreden aldığı uyarıcılar doğrultusunda, çocuğun algısı ve gelişimi değişim gösterecektir.

Çocuk gelişimi ile birlikte, algısal bilişsel gelişim süreçlerini yaşar. Çocuk bu süreci sağlıklı bir şekilde tamamlayabilirse, fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimi de o oranda sağlıklı olacaktır. Çocuğun, büyüme dönemi içerisinde herhangi bir evrede yaşadığı olumsuzluk çocuğun bir sonraki evreye daha geç başlamasına sebep olacaktır. Sağlıklı bireyler olabilmenin temeli sağlıklı bir çocukluk dönemi yaşamaktan geçer. Bu sorumlulukta başta ebeveynlerin üzerine düşmektedir. Sağlıklı

bir birey olma yolunda ki çocuğun aile, çevre ve toplum ile yaşadığı olumlu iletişim süreci doğal olarak bireye de yansıyacaktır.

Somut işlemsel evredeki çocuğun algısı benmerkezci algıdan uzaklaşmaya başlamıştır. Çocuğun okula yeni başladığı dönem onun sosyal ortama geçişinin de bir başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Çocuk bu dönemde kendini bir birey olarak hissetmeye başlaması ile birlikte kendi hayatında da birtakım dengeleri kurmaya başlamıştır. Çocuk vücudunda gelişmelerin farkına varmaya başlarken zihinsel faaliyetlerinde de artış meydana gelmektedir. Fiziksel ve zihinsel gelişimi doğrultusunda algısal gelişimi de değişmekte ve edinilen bilgi birikimleri sayesinde gelişmektedir

Piaget' nin yapmış olduğu sınıflama içindeki 7-11 yaş aralığında bulunan somut işlemsel evrede yer alan çocukların algılarının değişip gelişmeye başlaması ile birlikte aynı zamanda çocuğun mekanı algılayışlarında bir takım farklılıklar olmaya başlamaktadır.

BÖLÜM ÜÇ
ÇOCUKTA MEKAN ALGISI

"Mekan sürekli olarak varlığımızı sarıp sarmalar. Mekansal hacim boyunca hareket eder, biçim ve nesneleri görür, sesleri duyar, esintiyi hisseder ve bahçede açan çiçeklerin kokusunu alırız. Mekan, ahşap ve taş gibi maddesel bir özdür. Ancak, doğası gereği biçimsizdir. Onun görsel biçimi, ışık kalitesi, boyutları ve ölçeği toplam biçimin elemanları tarafından tanımlanan sınırlarına bağlıdır. Mekan, kavranıp çevrelendikçe ve bir kalıba sokulup biçimsel elemanlar tarafından düzenlendikçe mimarlık varlık kazanır". Francis D.K. Ching

3.1 Çocukta Mekan Kavramı ve Mekan Algısı

En temel anlamıyla mekanı algılamak; dolaylı ya da direkt olarak iletişim halinde bulunulan – ki bu iletişim görsel, işitsel, ya da farklı yöntemler ile olabilir – mekanın kişinin bakış açısında oluşturduğu bir yansımadır. Bu yansıma kişiler arasında farklılık oluşturabileceği gibi kişinin anlık durumuna bağlı olarak da kendi içinde farklılıklar yaratabilir. Mekan kavramına bakış açımız bulunduğumuz durumun sonuçlarına bağlantılı olacaktır. Her gece uyumakta bile zorlandığımız, kasveti ile bizi yoran, çevre sesleri ile bizi sağır eden ve hatta barındırdığı koku ile çeşitli kabuslara sebep olan yatak odamız; günlerce yoğun çalışmaların ve uykusuz gecelerin sonunda bir anda olmak istediğimiz yer haline dönüşebilir. O anda bizim için beyaz bir rüya gibi olmasına karşın aynı anda, aynı yerde, farklı bir insan bizden çok uzak hislerle aynı mekanı bir düş kırıklığı olarak niteleyebilir. Bu durum mekan algımızın koşullar altındaki çeşitliliğine bir örnektir. Mimari kavramlarda ortaya çıkan fikir ayrılıkları ve çeşitlilik temelde algılarımızda oluşan farklı yorumlardan kaynaklanır.

Mekan algısının oluşum süreci sadece bu etkilerden değişikliğe uğramaz. Ek olarak kişilerin deneyimleri, çevrelerini nasıl tanıdıkları ve algıladıkları mekan algısının başlıca unsurları arasında sayılabilir. Çevre algısında farklılıklara yol

açmasına sebep olacak etkenler ise eğitim seviyesi, cinsiyet ve yaş, sosyal etkenler ve kültürel etkenler olarak not edilebilir.

3.1.1 Çocukta Mekan Kavramı

Mekan, evrenin en temel, en önemli öğelerinden biridir. Evreni bu öğe dışında, ondan soyutlayarak düşünmek, hiç değilse biz insanlar açısından olanaksızdır. Maddenin mekansal özellikleri, onun en temel, en önemli ve en vazgeçilmez özelliklerindendir. Madde mekan içinde var olur, mekan içinde varlığını sürdürür. Merleau-Ponty' nin deyimiyle "varoluş mekansaldır" (Tümer, 1984).

"Mekan, insanın insanla, insanın nesneyle ve nesnenin nesneyle olan aralıklarının, uzaklıklarını ve ilişkilerinin, kısacası, bizi saran boşunun üç boyutlu bir anlatımıdır". (Gür, 1996, s.34).

Çocuklarda mekansal kavramların gelişmesinde Piaget' in getirdiği üç önemli sonuç ortaya çıkmaktadır:

1. Öteki kavramlara ulaşmada da görüldüğü gibi çocuğun eylemleri, çevre ile etkileşerek, önce devinimsel hareketlere, daha sonraları içselleştirilmiş eyleme ve en sonunda işlemsel eyleme dönüşmektedir. Kavramların temelinde eylem vardır.
2. Yaygın inanışın tersine, mekansal kavramlar, yalnızca algı düzeyinde oluşmamakta, mekan yaşantıda zaten var olan bir veri gibi görünse bile, kavram zihinsel alanda evrimleşme ile kazanılmaktadır.
3. Çocukta mekan kavramı, tarihi oluşumun tersine, mantıksal bir gelişim izlemektedir. Önce topolojik ilişkiler, sonra paralel bir biçimde projektif ve metrik mekanına ilişkin ilişkiler ortaya çıkmaktadır (Akarsu, 1984).

Norberg- Schulz (1963) ‘a dayalı olarak mekanı aşağıdaki gibi sınıflamak doğru olacaktır:

- Yararsal mekan: Fiziksel çevreyi kendi gereksinimleri doğrultusunda kullanan ve değiştiren insanın yaşama, çoğalma ve üretmeye ilişkin sürekli kullandığı davranış modlarının yer aldığı ekolojik operasyonal mekandır.
- Simgesel mekan: Bireyin doğrudan algısal boyutları içinde olmayan siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal sistemler ve bunların simgesel yapısına bağlı olan toplumun biliş, duygu ve değerlendirmeleri ile yordanan bireye nüfuz eden mekandır.
- Varoluşsal mekan: İnsanın duyu ve organlarıyla algıladığı fiziksel mekanın ilişkiler, anılar, beklentiler gibi örneklenebilen bilişe dayalı öznel yorumlarla tanımlanmasıdır. Varoluşsal bir gerçeklik olan bu mekan pasif olmayıp insanın eylemleri tarafından sürekli olarak yeniden yaratılan ya da biçimlenen mekandır. Yaşayan mekan… Varoluşsal mekanı zihinsel yapı ve süreçler belirler.
- Mimari mekan: İnsanı barındıran, zaman dahil dört boyutu olan sınırlandırılmış örgütsel ve örgütlü boşundur. Coğrafyasal mekandan binaya kadar çeşitli düzeyleri kapsar.
- Soyut geometrik mekan: Mimari mekanın soyutlama yolu ile elde edilen geometrik kurgusu ve kompızisyonudur. (Gür, 1996, s.45-46-47).

"İnsanlar bulundukları mekan içinde kendilerini güvende hissedebilmelidirler. Mekan içinde oluşturulan sınırlayıcı öğeler, insanları psikolojik olarak rahatlatabilmektedir. Hele de bir çok etkinliği bir arada barındıran günümüz yaşama mekanların da sınır öğelerine gereksinim zorunluluk halini almaktadır" (Özdemir, 1994).

3.1.2 Çocukta Bilişsel Şema ve Mekân Algısı

"Algının mimarlıkta önemli bir yer tutmasının nedeni, insan ve mekân arasındaki ilişkinin, algı aracılığıyla kurulmasıdır. Mekânın tasarımı, kullanımı ve değerlendirilmesinde algı temel bir fonksiyon üslenmektedir" (Kahvecioğlu, 1998).

Çocukların mekansal algılarının değerlendirilmesinde Lynch (1960)'in kentsel mekanın bileşenleri üzerine yaptığı araştırmaların önemli bir yeri vardır.

> İnsan mekanı aynı anda ben- merkezli ve çevre- merkezli algılar. Bir başka deyişle biz dururuz çevre döner. İnsan ben merkezli algısı sonucu devingen ve dinamik kişisel mekanı ile var olur.... Örneğin bir ailede ve toplumsal yaşamın diğer örgütlerinde farklı hiyerarşik yapılanmalar mevcuttur. Ailede çocuğun bir odası ya da bir nişi olabilir ama ebeveynin egemenlik sınırı konutun sınırlarını kapsar. Çocuk ebeveynin yatak odasına, çalışma odasına egemen olmadığı gibi, olması da istenmez. Oysa ebeveyn, çocuğun odasını denetleme göreviyle yükümlü olup normatif değerler açısından bu yetkiye sahiptir. Aile içi gerilimlerin büyük bir kısmı çocuklarının büyüdüğünü kabullenemeyen ailelerin çocuk sınırlı alanına gelişigüzel girip çıkmasından kaynaklanır (Gür, 1996, s.102-103).

Kevin Lynch (1960) şehir imajının algılanmasında fiziksel biçimlere karşılık gelen beş tip bileşen sınıflandırmıştır;

Yollar; Sokaklar, yürüyüş yolları, su kanalları, tren yolları, koridorlar olabilir. Çoğu insanın imgeleminde baskın elemanlardır. Diğer çevresel elemanlar yollar boyunca konumlanır ve birbirine bağlanır.

Sınırlar; Sınırlar da gözlemci tarafından yollar gibi algılanmayan ve kullanılmayan lineer elemanlardır. Süreklilik içinde lineer kesintilerdir; duvarlar, tren yolu kesintileri, iki bölge arasındaki sınır gibi. Sınır elemanları yollar kadar baskın elemanlar olmamasına rağmen çoğu insan için çevreyi tanımlamada etkili çevresel elemanlardır.

Bölgeler; İçinde olma hissi veren ortak ve tanımlayıcı karakterlere sahip şehir bölümleri olarak tanımlanabilir.

Düğümler (merkez ve alt merkezler); İçine girilebilen noktasal elemanlardır; ulaşımın kesildiği noktalar, kavşaklar ve ulaşım kanallarının birleşim noktaları gibi. Şehir imajındaki küçük noktalardır.

İşaretler (nirengi noktaları); Noktasal elemanlardır. Ölçek olarak büyüklerdir. Fiziksel objelerdir; işaret, bina, dağ gibi (Yılmaz, 2005).

Nasar (1980), Piaget'e göre; çevrenin insan zihninde oluşturduğu kurgu, çocukluktan itibaren çeşitli kademelerle gelişir. Piaget bu gelişim sürecini "*saklama*" sözcüğü ile karakterize etmektedir. Çocuğun mekanı her biri farklı etkinliği içeren ayrı ayrı mekanların toplamıdır. Mekanların iç düzenleri topolojik ilişkilerine dayanmakta; topoloji ise, sabit mesafeler, açılar ve alan yerine, yakınlık, farklılık, ardışıklık, kapalılık ve süreklilik gibi ilişkilere dayanmaktadır. Zihinsel şemada en kolay elde edilen imge olan düzen, yakınlık ilişkisine dayanmakta; ancak bu hemen süreklilik ve kapalılık ile karakterize edilen daha yapısal bütünler doğru gelişmektedir. Bu soyut ilişki kavramlarının somut çevre şemasında karşılık geldiği terimler, yerlerin algılanmasında önemli bir faktör olan doğrultular veya yollarla yaratılan süreklilik, alanların ortaya koyduğu kapalılık etkisidir (Yılmaz, 2005).

Lynch, çevresel imajların kişisel özelliklere göre farklılaştığını belirterek bu farklılaşmada bireyin geçmiş yaşantısının, kentsel alanları kullanmadaki etkinliğinin önemli rolü olduğunu belirtmiştir. Lynch' e göre zihinsel imajlar; gözlemci ile çevresi arasındaki iki yönlü bir sürecin sonucudur. Çevre sınırlar ve ilişkileri sağlar, gözlemci ise uyabilirliği ve kişisel amaçlarının ışığı altında seçer, örgütler ve gördüğünü anlamlandırır. Böylece görünenle sınırlı olarak imaj, algısal verileri içermektedir (Lynch, 1960). Lynch göre bir imge yaşanan ortamda yön bulma konusunda yararlı olacaksa, bir takım niteliklere sahip olmalıdır (Göregenli, 2010, s.22).

- Bireyin bulunduğu çevre, içinde arzuladığı ölçüde hareket edebilmesi için yeterli olmalıdır, hatta pragmatik anlamda gerçek olmalıdır.
- Harita kullanıldığında, bu harita ne tür olursa olsun evinin yolunu bulmaya yaramalıdır.
- İmge en az zihinsel çabayı gerektirecek biçimde belirgin ve eksiksiz olmalıdır.
- İmge güvenilir olmalıdır, fazladan ipuçları vermelidir, böylece hareket seçenekleri tanınmalı, başarısızlık riski yüksek olmamalıdır (örn. sağa ya da sola sapmak için yanıp sönen bir ışık tek işaretse, elektrik kesintisi bir felaket yol açabilir).
- İmgenin değişken olması; değişikliğe açık olması, bireyin gerçeği araştırmaya ve düzenlemeye devam etmesine olanak tanıması istenilen özelliklerdir; boşluklar olmalı ve birey bu boşlukları kendisi tamamlayabilmelidir.
- Bir diğer nitelik de imgenin öteki bireylere aktarılabilir / anlatılabilir olmasıdır (Göregenli, 2010, s.22).

Çocuk içinde yaşadığı çevre bileşenleri ve bu bileşenlerin ilişkilerini kendi zihnindeki amaçları doğrultusunda seçer yani çocuğun zihnin de çevreye ait bir imaj oluşur. Böylelikle çocuğun zihninde mekansal imajlar oluşmaya başlar. Mekansal imajın oluşabilmesi için, mekanın fiziksel özelikleri çocuğun duyuları ile birlikte çalışır. Yani somut kavramlar, soyut bir niteliğe dönüşmeye başlar. Duyumun gerçekleşmesi ile birlikte algısal süreçler başlar. Algılama olayı da çocuğun geçmiş yaşantısından elde ettiği birikim ve deneyimlerini zihinde yer etmiş imajlarla kıyaslama yaparak anlamlandırmasıdır. Mekana ait bilgilerin anlamlandırması ve zihinde değerlendirilmesi ile birlikte mekansal algılama süreci tamamlanır.

3.2 Çocuk ve Çevre

Çocuk, sosyal ve fiziksel çevrenin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu çevrelerde çocuğun psikolojik, sosyal ve fiziksel gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlaması gerekmektedir. Bu nedenle fiziksel çevrenin çocuk üzerindeki etkilerinden söz etmek doğru olacaktır. Hem çevre hem de çocuk birbiri ile iletişim halindedir. Bu iletişim

her ikisinin de değişmesine ve gelişmesine yol açacaktır. Çocuk yaşadığı çevreye uyum sağladığı ölçüde birey olmak yolunda doğru adımlar atacaktır. Çevre ise bireylere verdiği hizmet koşullarına göre ayakta kalır.

Algıladığımız çevre anlayışı yetişkin bireyler için çocuklara oranla farklı olabilir. Bu konuda çevrenin çocuk üzerindeki ciddi etkileri unutulmamalıdır. Seçilen çevrelere çocukların gözünden de bakılmaya çalışılmalıdır. Ekonomik gelişmeler, kültür seviyeleri, bireylerin cinsiyetleri gibi etkiler, içinde bulunulan çevrenin etkisi altında farklı yönelmelere sahip olabilir. Psikolojinin ana dallarının hemen hemen hepsinin özünde – gerek bireyin kendisi ile olan, gerekse bireyler arası tüm ilişkilerde- çevre etkisi önemli bir rol oynar.

3.2.1 Çocuk

Tan (1993), 20. yüzyılın egemen çocuk paradigması üç temel varsayıma dayandırılıyor:

- Çocuklar, yetişkinlerden farklıdır; ya da çocuklar özel bir biyolojik katagori oluştururlar.
- Çocukların yetişkinliğe hazırlanması- yetiştirilmesi- gerekir; ya da yetişkinlik bir kazanımdır.
- Çocukları yetiştirilmesi sorumluluğu yetişkinlere aittir. J. Piaget, K. Horney, J. Bruner, H.S. Sullivan, L. Kohlberg gibi çağdaş psikologların da; F. Froebel, J.Pestalozzi, M.Montessori, A. Gesell ve A. S. Neill gibi pedagogların da bu paradigmadan etkilendiği görülüyor (Tan, 1993, s.11).

Çocuğun toplumdaki yeri çağlara göre önemli farklılıklar gösterir. Bu yüzyıla kadar çocuklar geleceğin büyükleri olarak yetişkinlerden ayırt edilmez ve bedensel yeteneklerine koşut olarak birçok işte çalıştırılırlardı. 19. yüzyılda çocuk ailenin dışında çalışmak zorundaydı. Çocuk daha ortaçağdan başlayarak ev işleriyle bütünleşmişti. Kırsal kesimde çocuk, aile birliğinin onsuz olunmaz bir öğesidir ve bu birliğin süregelmesinin bir önkoşuludur. Anadolu'da da çocuk

belirli bir yaştan sonra ailenin işgüçlerinden biri sayılır. Bu nedenle kırsal kesimdeki ailelerde çocuk sayıları kentlere göre daha fazladır. Çocuğun kentte bir gelir kaynağı ya da bir maddi güvence olarak değerlendirilmesi, geleneksel çevrenin aile kuruluşuna verdiği iş-güç birliği görünüşünün kent çevresinde sürdürülmek istenmesini bir ürünüdür (Bayazıt ve Yüksel, s.432) .

Çocukluk tanımı: Çocuk Hakları sözleşmesinin 1.maddesine göre, "...çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan reşit sayılır."(http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html).

Türkiye'de çocuk haklarını korumaya yönelik uluslar arası birçok çalışma yapan örgüt bulunmaktadır. Türkiye'de bu konuda 4 Mayıs 1995 tarihli BM Çocuk hakları sözleşmesi; BM sistemi dahilin de en geniş katılımı olan anlaşmadır. Çocuklara; "eşitlik hakkı", "yaşama hakkı", "gelişme hakkı", "korunma hakkı" ve "katılma hakkı" tanıyan, çocukların durumlarını iyileştirmeyi hedef alan bir sözleşmedir.

Uluslararası çalışmalar, **Unicef,** çocukların barış hoşgörü, sosyal adalet, çevreye duyarlılık gibi tutum ve değerleri geliştirmek suretiyle çocukların kendi yaşamlarında ve içinde bulundukları toplumda bu değerleri savunmak ve değişimi sağlamak konusunda güçlenmelerini hedefler. **Unesco,** İnsan hakları eğitimi alnında yıllardır sürdürdüğü çalışmaları ile çocuk hakları eğitimine dolaylı bir bilgi ve deneyim temeli sağlamaktadır. **Avrupa Konseyi,** çocuğu geleceğin olduğu kadar bugünün yurttaşı olarak gören bir anlayışı benimsemiştir. "**Save the childern","Peaces Child International"** gibi birtakım çocuk haklarını korumaya yönelik çalışmalar yapmaktadırlar (Uluç, 2008).

3.2.2 Çocuk ve Çevre Arasındaki İletişim

Çevre, insan olmadan da var olan fiziksel ve biyolojik güçlerden ve insanın büyük çaplı yaratılarından oluşur. İklim, topografya, yerleşmeler, ulaşım sistemleri ve hatta kültür ve sanat gibi tüm üst yapısal oluşumlar çevre tanımı içinde düşünülebilirler. Buna karşın yer, kişi veya grupların kendine mal ettiği sınırlandırılmış mekan

parçacıklarıdır. Egemenlik alanı ise kişi veya grupların denetimleri altında tutmak istedikleri, erişilebilirliği kendi tasarruflarında olan yerlerdir. Egemenlik alanı askeri ve zoolojik yan anlamları da olan bir kalıptır. Konum, mekanın bir alt kümesidir.

Gürkaynak (1996); “ 'Çevre' sözcüğü ile kastedilen, farklı özellikler içermekle birlikte hemen de tümüyle, bugün “sosyal çevre” olarak adlandırdığımız, kişinin etrafındaki öteki insanların oluşturduğu çevre olmuştur. Sözü edilmeyen, varlığı ortaya konmayansa fiziksel çevredir" (Gürkaynak, 1996, s.423).

Altman ve Cheemers (1986) çevreyi, "doğal çevre ve inşa edilmiş çevre olarak ayırmaktadırlar. Doğal çevrelerle doğal ve vahşi manzaralar, inşa edilmiş çevrelerle ise kentsel alanlar anlatılmaktadır."

Morval’a (1985) göre fiziksel çevre üç düzeyde açıklanabilir.

- **Mikro çevre:** Kişisel mekan ya da bir kişi yada gruba özgü alan.
- **Mezo çevre:** Evler, komşuluk birimi, mahalle.
- **Makro çevre:** Kent, kentsel topluluk, bölge (Göregenli, 2010, s.19-20).

Çevreyle beraber düşünüldüğü zaman yapı, tek başına olduğundan daha büyük bir önem kazanır. Sadece belirli bir işleve, sadece birkaç kişiye hizmet eden bir eşya değil fakat bir büyük bütünün parçası olur. Böyle tanımladığımız zaman insan, yapı, çevre arasında “organik” bir başka deyişle “sürekli” ilişkiler kurmuş oluruz (Ayhan, 1984).

"Çevre, kişiyi etkileyen, şekillenmesini ve yaşamını belirleyen iklimsel, biyolojik ve toplumsal faktörlerin tümü olarak tanımlanabilir" (Ayhan, 1984).

İnsan çevreyi işitme, görme, dokunma, koku ve tat alma gibi duyu organları ile tanır. Ancak tanıma işlemini yalnız duyu organlarına bırakmak eksik bir yaklaşım olacaktır... Tüm nesneler, bizim onları tanıdığımız biçimleri ile vardır. Gerçekten; görülen izlenen tüm olgu ve nesneler bizde duyumsal bir tepki uyandırırlarsa da

bunların yorumlanması, değerlendirilmesi ve giderek tanınması bütün bu sonsuz sayıdaki nesnelerin, olgu ve olayların özelliklerinin beyin tarafından genellikler içinde birleştirilmesiyle olanaklıdır. O halde, tanıma işlemi beynin, duyu organları aracılığıyla bilgi toplaması ile; toplanan bilgiyi birleştirmek, ayırmak, kavram ve anlamalara dönüştürmek, bilgi biriktirmek gibi süreçler içinde değiştirmesinden oluşacaktır (Aksoy, 2004).

İnsan, çevresi ile sürekli ilişki durumundadır ve bu yaşamın değişmez koşuludur. İnsan, kendisini çevresinden ayrı düşünemez. Kişi çevre denen bu ortamla devamlı bir madde- enerji alışverişi içinde ve çevreden gelen ve kişiyi etkileyen dış koşul ve durumların etkisi altındadır. İnsanoğlunun çevresini düzene sokması Taş devrinin karanlıklarında başlar. Doğanın sağladığı sığınaklar yeterli olmayınca kendisinin yapıcılığı başlamıştır. Daha sonraları ailenin veya daha büyük grupların çeşitli faaliyetlerini barındıran yapılar, belli düzenler içinde bir araya geldiklerinde kişinin boyutunu aşan, meydan, sokak, mahalle gibi büyük yerleşme öğeleri ortaya çıkmıştır. Böylece insanın dışında, kaygısız seyredilen bir nötr çevre yerine, aktif olarak insanı saran, kişi ve toplumun olumsuz kararlarını onların yaşantısını olumsuz yönde etkileyerek geri yansıtan bir canlı çevre bilincine ulaşılmıştır. Günümüzde, insanın çevreyi, çevrenin de bir ölçüde insanı yarattığı görülmektedir (Ayhan, 1984).

Ayhan' göre (1984); "insan kendini doğadan yalıtmak için kurduğu fiziksel çevre içinde, diğer insanlarla birlikte yaşar. Mimari çevre, bu çevrenin içindeki yaşantı sırasında insanlar arası ilişkileri etkiler".

Rapoport, yaşam biçimi ve çevre arasındaki uyumu sağlamak için aşağıdaki genel ilkeleri önermektedir:

- Grubun doğası, karakteristikleri, yaşam biçimleri, davranış kuralları, çevresel tercihleri, imgeleri, biliş şemaları zaman/ mekan taksonomileri vb. belirlenmelidir.

- İletişim ve mahremiyet gereksinmelerinde kullanılan mekanizma ve savunmalar ve vurgulanan çeşitli duyusal modalitelerin bilinmesi gerekir.
- Yer, konut ve diğer nesnelerle anlatılan statü sembolleri, örneğin çevresel anlam ve toplumsal kimliğin ortaya konmasının temel yolu da anlaşılmalıdır.
- Etkinlik sistemlerinin doğası, gizli yanları ve mekan- zaman içindeki dağılımları bilinmeli; çevre düzenine nasıl yayıldığı, egemenlik davranışı ve bu davranışı destekleyen sınır öğelerinin doğası tanınmalıdır.
- Toplumsal örgütlenme, toplumsal ilişkiler, ağlar, onların çevrenin örgütlenmesi ile olan bağları, hareket örüntüleri, etkileşim sıklıkları ve konumları bilinmelidir (Gür, 1996, s.36).

Ittelson çevreyi yedi bileşeni olan bir ekolojik sistem olarak tanımlar.

- Algı sistemi: Bireyin evreni tanımasının yolu olan, insan ile çevrenin bağını kuran temel düzenek (mekanizma).
- Anlatım sistemi: Biçim, renk, doku, koku, ses ve simgesel anlam gibi özelliklerin insan üstündeki etkilerini içeren sistem.
- Değer sistemi: Kültürün tüm değerlerinin, özellikle estetik değerlerinin bütününü anlatan sistem.
- Uyum sistemi: Çevrenin etkinliklere olanak verici veya önleyici olma derecesini anlatan sistem.
- Bütünleyici sistem: Çevrenin (surrounding) içerdiği veya önlediği toplumsal grup türlerinden oluşan sistem.
- Gerçekler sistemi: Çevrenin sağladığı gereç ve bina olanaklarını barındıran sistem.
- Tüm bileşenlerin genel ekolojik ilişkilerinden oluşan sistem (Gür, 1996, s.36).

Biraz farklı olarak Lawton çevreyi beş bileşenli bir ekolojik sistem olarak tanımlar. (Lawton, 1970

- Birey
- Fiziksel Çevre: Coğrafya, iklim, kaynaklar ve insan yapısı çizgilerden oluşan sistem.
- İnsan çevre: Aile, arkadaş, yetke kişi (otorite) iş grubu gibi önemli davranış denetim kaynaklarını oluşturan sistem.
- İnsanüstü çevre: Yaş, sınıf, ırksal köken, yaşam biçimi ve diğer özelliklerin oluşturduğu çevre.
- Toplumsal çevre: Toplumsal norm ve kurumlar çevresi (Gür, 1996, s.36).

Çakın (1988) ; Gestal kuramından hareketle kişinin "yaşam mekanı" kavramının kişilik ve çevre faktörlerinin oluşturduğu, olumlu veya olumsuz değerlere sahip nesnelerin zihinsel modellerinden oluştuğu, kişinin çevresine ilişkin beğeni ve tercihlerini belirlediği açıklanmaktadır. Çevresel algılamanın çevrenin doğrudan duyularla anlaşılması, gruplandırılması, öğrenilmesi ve zihinsel haritalar haline getirilmesi, çevresel değerlendirmeyi ise çevrenin niteliklerinin algılanması sonunda, belirli seçimler yapma, davranışlarda bulunma ve belirli kararlar verme süreci olarak tanımlanabildiği ifade edilmektedir (Çerçi, 1997).

Kişinin ait olduğu sosyal ve toplumsal gruplar çevrenin algılanmasında farklılıklara yol açabilmektedir. Ayrıca eğitim, cinsiyet, yaş ve buna ek olarak sosyal ve kültürel etkenler çevrenin algılanmasında farklılıklara sebep olmaktadır.

3.3 Bölüm Sonucu

Hemen hemen benzer tanımlara sahip olan mekan kavramı mimarlığın değişmez başlıklarından birisidir. Farkında olmasak bile gün içerisinde onlarca mekan değiştiriyor ve bu mekanları deneyimliyoruz. Her mekan bilinçaltımızda farklı izlenimler bırakıyor. Mekanların kendimizce bazı kriterleri, o mekana ait zihnimizdeki görüntüyü canlandırıyor. Işık, ses, koku, doku, renk, kirlilik gibi saymakla bitmeyecek dış etkiler bir yol bulup mekana dolaylı ya da doğrudan etkilerini yansıtırlar. İçine girdiğimiz bu mekanlar deneyimlerimize etkidikçe mekanlardan beklentilerimiz de değişir. Bir çoğumuz adı net olarak söylenebilecek

(hastane gibi) mekanları rahatlıkla biliriz. Gelişmiş olan zihin verilerimiz bu mekanlar için daha mekanlara ulaşmadan gerekli ip uçlarını bize verir.

Deneyim hafızaları gelişmekte ve büyümekte olan çocuklarda ise her mekan bu kadar kolay algılanamaz. Yine hastane örneği daha önce hiç aşı olmamış bir çocuk için sıradan bir kelime gibi gözükebilirken, o mekanı yaşamış olan bir çocuk genelde korkusunu dışa vurur. Yani algılamada bizim daha önceki yaşantı ve deneyimlerimizin etkisi büyüktür. Bunun dışındaki sonsuz örnekte, çocukların mekan algılarının farklılık göstermesi ve bu farklılığın sebeplerini çevre etkisi olarak görebilir yaşamaya başladıkları andan itibaren bulundukları ve içinde oldukları çevrelerin onları nasıl birer birey olacakları konusunda ne derece yönlendirdiğini gözlemleyebiliriz.

Fiziksel çevre ve sosyal çevre çocuğun gelişimde önemli rol oynamaktadır. Çocuk; bedensel ve zihinsel olgunlaşması ile birlikte davranış olarak da bir olgunlaşma yaşar. Yaşanılan bu olgunlaşma beraberinde çocuğun çevreye karşı algısının da gelişimi demektir. Mekan kavramının oluşumu da bu sayede orantılı bir gelişim göstermektedir. Mimarinin hem mekan yaratmak hem de yaratılan mekanların ortak iletişimi ile çevre oluşturmak görevi – ki bu görev tasarlanmadan yerine getirilirse son derece kötü sonuçlara yol açar – algı kavramına yön verirken aynı zamanda bireyin ister çocuk isterse yetişkin olsun yaşam standartlarını önemli ölçüde etkiler.

BÖLÜM DÖRT
ÇOCUK VE KONUT YAKIN ÇEVRESİ

Günümüzdeki toplumsal yaşam anlayışında konut kavramının anlamı değişmektedir. Konut kavramının içeriği sadece barınma ihtiyacının karşılamasının ötesine geçerek toplumdaki ekonomik sınıf ayrılıklarına bağlı olarak bir statü ve güç göstergesi, bir çeşit yatırım aracı olarak da tanımlanmaya başlanmıştır. Konutun içinde bulunduğu çevre ile ilişkisi ve çocuğun bu çevre ile olan iletişimi farklılaşan konut kavramı üzerinden bu bölümde incelenecektir.

Çocuk, konut çevresinde bulunan açık, yarı açık veya kapalı mekanlar içinde bir yaşama sahip olup; eğitim, barınma, oyun oynama vb. gibi bir çok eylemi tasarlanmış ya da tasarlanmamış mekanlarda gerçekleştirmektedir. Çocuğun içinde yaşadığı konut ile yaşam alanına dolaylı ya da direkt bağlantılı olan tüm fiziksel çevrede bulunan mekanların bağlantısını incelemek gerekmektedir.

4.1 Çocukta Konut Kavramı

Hepimizin içinde yaşadığı fiziksel barınaklar birer konuttur. Fiziksel olarak, bizi doğal çevreden koruyan konutlar, bize yeni yaşam olanakları veren, kendimize yapay yaşam mekanları oluşturmamızı sağlayan kabuklarımızdır (Örer, 2002). Ülkemiz şartlarında çocukların yaşadığımız kabukları tasarlamaları ya da tasarlanan mekanların çocuklara has bir bakış açısı üzerinden tasarlanması çok sık tanık olduğumuz örneklerden değildirler.

Soygeniş (1995), insanın kişiliğinin ifadesi olan, ona toplum içinde bir kimlik kazandıran, kendi hayat görüşünü ifade edebildiği, barınma gereksinimi dışında sosyal ve kültürel bir niteliği olan konutun seçiminin önemli olduğunu söylemiştir. Bu açıklama üzerinden de anlaşılabileceği gibi konutların barınma gereksinimin bir adım ötesine geçmesi, sosyal ve kültürel hayatımızı da desteklemesi beklenmektedir.

"Konut beraber yaşamak durumunda olan kişilerin doğal ve çevre etkilerinden korunmak, ortak yaşama sonucu beliren ihtiyaçları karşılamak amacıyla kurulan bir yapı birimidir" (Koç, 1999). Ortak yaşama sonucu beliren ihtiyaçlar kişilere özel olarak ortaya çıkabileceği gibi çoğunlukla benzer ihtiyaçlardır. Ancak bireyler çocuk ve yetişkin olarak nadiren ele alınır. Çoğunlukla tasarlanan fiziksel çevre yetişkinlere ait beklentileri karşıladığı için farklı bir iç dünya görüşüne sahip olan çocuklar tasarlanan fiziksel çevrenin dışında kalmaktadır.

"Konut, insanların barınma gereksinimini karşılayan, onları dış etmenlerden koruyan ve güvenlik içinde yaşamlarını sürdürmesini sağlayan ilk ve en önemli yapı türüdür" (Degasis, 2006). Konutun ilk yapı olarak nitelendirilmesi son derece karmaşık bir sorunu da beraberinde getirmektedir. Hepimizin yaşama ait ilk öğretileri aldığımız konut yapısı çocuk bireyleri ikinci planda görürken çocukların algısal hafızalarının kendi ihtiyaçları doğrultusunda gelişmesi ne derece mümkündür?

Konutun yetişkinler için anlamı ile çocuklar için anlamı, gündelik yaşam düzeninde farklılıklar taşımaktadır. Konut bir yetişkin için bir sığınak, mahremiyetin yaşandığı yer, kendini güvenli hissettiği bir mekan ve günlük koşuşturmacanın sonunda huzurun bulunduğu yer olarak tanımlanmalıdır. Konut kavramına çocuklar açısından bakıldığında ise bir yetişkine ek olarak hayal dünyasına hitap eden, öğrenilen, paylaşılan mekanların en özelidir.

Konut, fiziksel özellikleri itibari ile bir yapı olmakla birlikte, aynı mekansal özellikleri açısından da bir çevredir. Çocuk, yalnızca yaşadığı konut biriminden değil; **konutun kat yüksekliğinden**, konutun tipinden ve konutun bulunduğu ortamdan da etkilenir. Çocuk için konut, ailenin yapısını en iyi şekilde yansıtan fiziksel bir ortamdır. Bu ortamda çocuklara sunulan olanaklar, yetişkinlerin (ebeveynler, planlamacılar, vb.) istekleri, düşünceleri ve dünya görüşüyle yaratılmaktadır (Sivri, 1993). Öyleyse çocukların doğrudan kendileri için tasarlanmamış bir fiziksel çevrede var olmak zorunda oldukları söylenebilir. Bu durumda çocukların edinecekleri tüm bilgi birikimleri ait olamadıkları mekanlar üzerinden oluşmaktadır. Biz yetişkinlerin dünyasında mekandaki çok küçük

ayrıntılar fazlaca önemli değilken çocukların ölçekleri gereği hayal dünyalarını bu ufak ayrıntılar yönlendirmektedir.

Konut, çocuğun sosyalleşmesinin başladığı yerdir. Konut, aile bireylerinin yaşamlarının büyük bölümünü geçirdiği, etken ve edilgen her türlü etkinliği istedikleri zamanda sürdürebilmelerine olanak tanıyan bir ortamdır. Çocukların sosyal ve kültürel gelişimi, yetişkinlerin huzuru ve topluma katkısı bu çevredeki fiziksel ve sosyal ortamla yakından ilgilidir. Çocukların gelişmesi ve toplumsallaşması sadece bir sosyal çevrede değil; aynı zamanda fiziksel bir çevrede oluşmaktadır (Gökmen, 2006). Çocuklar hayatı paylaşabildikleri ölçüde yaşarlar. Bu paylaşım sosyal ve kültürel olabileceği gibi aynı zamanda fiziksel öğeler de içermektedir. Fiziksel çevreyi sıklıkla kullanma ihtiyacı duyan çocuklar, tasarlanmış ya da tasarlanmamış fiziksel çevrede diğer çocuklar ile ortak hayal dünyaları kurarlar. Fiziksel çevre içerisinde konut belki de çocukların en yalnız oldukları alanlardır. Bu yalnızlık olumsuz olarak algılanmamalıdır. Yalnızlık içedönüklüğü yaratır. Bu içedönüklük çocukların hayal dünyalarını zorlamalarına ve konutun fiziksel şartlarının el verdiği ölçüde hayal dünyalarını geliştirmelerine olanak sağlamaktadır.

Konut çocuklar için içinde yaşaması maalesef zorunlu, üstelik bir sürü kurallar dayatan, yasaklar listesinin epey kabarık olduğu bir mekandır (Şahin, 1984). Yetişkinlerin büyürken defalarca yaptıkları hatalar üzerinden aynı hataların tekrar yapılmayacağı kabulüyle konutlar üretilmektedir. Oysa tüm konutların içerisinde ve yakın çevresinde yeniden çocuklar var olacak, yeniden mekanlar etrafında hayatlar gelişecektir. Çocukların yasaklar listesini görmezden gelerek her defasında ihlal etmeye çalışacakları kurallar koymak yerine; öğrenmeye yardımcı olan, çocukların sosyal ve kültürel bilgi birikimlerini arttırmaya teşvik edecek fiziksel yaşam şartları oluşturulmalıdır.

"Çocuğun konuttan beklediği işlevler koruma, dinlenme ve rahatlama, özgür davranma, toplumsal ilişki kurma, kuşaklar arası iletişimi sağlamadır" (Koç, 1999). Tüm bu işlevleri yerine getirirken fiziksel çevre şartları tarafından

sınırlandırılmamalıdır. Çocuk ancak isteklerini gerçekleştirebildiği ölçüde öğrenir ve kendini geliştirir. Günümüz sınırlandırılmış yapı anlayışı sonucu konutlar çocukların kendi yaşıtları ile iletişim kurdukları alanlara dönüşmüştür. Güvenlik ve fiziksel çevre sorunları maalesef çocukların yaşam alanlarını daraltarak konutları en fazla zaman geçirdikleri mekanlar haline getirmiştir.

4.1.1 Çocuk ve Konut Yakın Çevresi Arasındaki iletişim

> Çocuk eskiden, her yaşta bireylerin bir arada bulunduğu geniş bir ailenin içinde yaşardı. Seyrek ve sakıncasız taşıt araçları, sokakta insanların, satıcıların ve oyun oynayan çocukların bir arada bulunmalarına elveriyor; çocuk, komşularını ve mahallesini yavaş yavaş keşfedebiliyordu. Küçük bir özel mekan ve serbest bir genel mekan arasında yer alan bir dizi yer ve kişi, birey ile toplumu, aile ile kenti birbirine bağlıyordu (Güvenç, M., çev., 1984). Günümüzden çok önce yapılmış bu tespit, mevcut yaşam şartları ile daha da açık seçik karşımıza çıkmaktadır.

İnsan topluluklarının yaşam çevrelerini nitelik açısından fiziki ve sosyal çevreler olarak ikiye ayırabiliriz. Fiziki çevre doğal ve yapay çevreler olarak ikiye ayrılıp, doğal çevreyi hava, su, toprak gibi kaynaklar, yapay çevreyi de, insanın doğal çevre değerleri olan bu kaynakları kullanarak ürettiği, tarih boyunca oluşturduğu yerleşimler ve arazi kullanımları olarak açıklayabiliriz. Sosyal çevreyi de yerleşimlerdeki insan topluluklarının bireylerinin iletişim ve ilişkiler ağının bütünü oluşturur (Atila, 2003). Öyleyse fiziksel çevrenin sosyal çevreyi doğrudan etkilediği söylenmelidir. Sosyal çevreyi oluşturan iletişim ve etkileşim alanlarının tamamı fiziksel çevrelere bağlıdır. Öyle ki fiziksel çevre tasarlanırken tasarımcının aldığı tüm kararlar sosyal çevrenin hangi ölçekte oluşacağını belirlemektedir. Özellikle konut yakın çevresinde tasarlanmış fiziksel çevre, bireylerin sosyal ve kültürel ilişkiler kurmasındaki en önemli mekanlar olmaktadır. Ekonomik özgürlüğümüze bağlı olarak seçtiğimiz fiziksel çevrelerde, çocuklar da biz yetişkinlerle birlikte var olmak zorunda kalmaktadır.

"Çocukta bir ait olma duygusunun, bağlılıklar/ yakınlıklar ağının ve mekansal bir aile gerçeğinin oluşabilmesi için evin, çevrenin ve çocuğun denetimi altındaki yakın mekanların, ona, toplumu bir arada tutan harcı ve nirengileri sağlaması gerekir" (Güvenç, M., çev.,1984). Fakat günümüz koşullarına bakıldığında sağlanması gereken bu destekten söz etmek mümkün olamamaktadır. Gerek güvenlik kaygısı, gerekse fiziksel çevrenin zararlı(gürültü, kirlilik, vb) etkileri çocukların yaşantılarını başta fiziksel açıdan olmak üzere, sosyal ve kültürel açıdan da sınırlandırmaktadır. Yetişkin bireyler çocuğu tüm tehlikelerden korumaya çalıştıkça, onu aslında içerisinde olması gereken mekanlardan da kopardıklarının farkına varamamaktadırlar.

İnsan, çevresi içinde hem bir fiziksel obje, hem de yaşayan organizmadır. Bir fiziksel obje olarak ölçüsüyle, yoğunluğuyla ve şekli ile bir özellik kazanmakta; gerek bulunduğu çevreyi oluşturan bir eleman olarak ona karşı tepkide bulunmakta ve gerekse çevresi tarafından yönlendirilmektedir. Bu nedenle bir taraftan kendi gereksinme, değer ve isteklerine göre çevresini değiştirmekte; diğer taraftan da değiştirilmiş çevreden kaynaklanan kişilik ve ruhsal yapısını etkileyen yeni gereksinmelere sahip olmaktadır (Aydınlı, 1986). Her fiziksel obje gibi çocuk da fiziksel çevresinden etki alırken, fiziksel çevresine tepki vermektedir. Etki tepki ilişkisi, çocuğun fiziksel mekan algı dağarcığının gelişmesinde en önemli unsurların başında gelmektedir. Yanlış ya da eksik tasarlanmış fiziksel çevreler, çocukların yanlış ya da eksik bilgi birikimleri edinmelerine neden olmaktadır.

Çocuk sosyal yapı içinde öznel ve nesnel bir varlık olması yanında üçüncü boyutu kapsayan tamamen soyut, nesnel bir yapı olan, kültürel, toplumsal, ekolojik ve ekonomik etkenlerle biçimlenen çevresel bir doku içinde yaşayan ve aynı zamanda da bu çevresel doku ile etkileşim içinde olan bir varlıktır (Çakır, 1997).

Konut yakın çevresi özelde mekan olarak konutu, koridorları, apartman girişlerini yarı kamusal mekanlar içinde avluları, kaldırımları ve bahçeleri, konut ile çevre arasında sirkülasyonu sağlayan sokağı ve çocuk oyun alanlarını içerir. Ancak günümüzde konut yakın çevresi çocukların kullanabileceği güvenli dış ortamlar

olmaktan uzaklaşmıştır. Oysa bu mekanlar, çocuk tarafından en çok gereksinim duyulan mekanlardır. Çocuğun içinde yaşadığı kent çocuğa artık yasaklı mekanlar sunmaya başlamıştır. Çocuk bir birey olarak görülmenin çok gerisinde kalmaktadır. Çocuğa öncelikle kenti oluşturan ana öğelerden biri olan sokaklar, ve ardından da kentin kendisi yasaklı hale getirilmiştir. Fiziksel çevrenin oluşturulmasında değişen yaşam koşulları, fiziksel çevreyi adeta bir bariyer haline getirmektedir. Fiziksel çevrede bulunduğu merkez olan konuttan giderek yayılan yakın fiziksel çevreye ve en sonunda da kentsel fiziksel çevreye erişimin kısıtlanması, çocukların mekan belleklerinin dar ve ileri görüşe kapalı olmasına neden olmaktadır.

Çocuk en yakın çevresinde sayısız engellerle karşı karşıya iken, kenti, ancak büyüklere öykündüğü kadarıyla yaşayabiliyor. Büyüğün işine dolmuşla gitmesi gibi çocuk da okul minübüsüne biniyor. Ve çağdaş çocuk, televizyon sayesinde dünyanın öbür ucundaki kentleri ve hatta uzayın derinliklerini tanırken, içinde yaşadığı kenti tanımıyor ya da onu televizyondan tanıyor (Şahin,1984). Deneyim sonucu edinilen tüm bilgiler zaman içinde kaybolmaya başlamaktadır. Deneyime kapalı bireyler olarak yetişen çocuklar, öncelikle kendi yaşam alanlarını ve sonrasında yaşanılan çevre içindeki mekanları tanımaları onların sosyal ve psikolojik gelişimleri için önemlidir. Çocukların edindiği bilgilerin; onların dağarcığında geçici olacağı gibi, sorgulanmaya açık bilgiler olarak da zihinlerini meşgul edeceği unutulmaması gerekmektedir.

Geçmişte birçok araştırmacı iç mekandan dış mekana geçişin genel geçer formülünü konut, bahçe ve sokak olarak tanımlamaktadır. Çocuğun yaşadığı konutun yakın çevresinde çocuk için elverişli bahçeler ve sokakların yeterliliği sorgulandığında, bahçe ve sokak kavramının önemini yitirdiği tespit edilmiştir. Bu değişime bağlı olarak oyun alanları sadece parklara indirgenmiştir. Oysa bahçe ve sokak fiziksel niteliği ne olursa olsun çocuklar için daima bir oyun mekanıdır. Kentlerin değişen fiziksel kimlikleri ile özellikle büyük kentlerdeki tüm sokaklar yerini bulvarlara ve dolayısıyla yoğun araç trafiğine bırakmaktadır. Bu durum çocukların oyun mekanlarının kısıtlanmasına ve hatta yok olmasına sebep olmaktadır. Bu gelişmeler ışığında yakın gelecekte sokak ve bahçe kavramlarının ve

bu kavramlara bağlı olarak serbest (tasarlanmamış) oyun alanlarının yeni nesillere aktarılabilmesi adına çocuğun mekansal ihtiyaçlarının unutulmaması gerekmektedir.

4.2 Yüksek Konut Yapıları Tanımı

> Çevredeki diğer yapılardan yükseklikleri ile ayrılan işlevleri yüksek olmalarını gerektiren, çevre içinde kitlesel etki yaratan ve düşeyde çizgisel bir obje olarak algılanan; yüksekliği, yapı tabanını oluşturan boyutlarını çok çok aşan (narin) Farklı işlevlere yönelik olarak minareden çan kulesine, dikili taştan deniz fenerine, saat kulesinden televizyon yayın kulesine kadar sembolik, anıtsal, koruma amaçlı veya özel işlevli olan ve yükseklikleri ile öne çıkan bu tür yapılar yüksek yapı olarak tanımlanır (Begeç, 2008 s.10-15).

Yüksek yapı dünya üzerinde, farklı coğrafya ve zaman dilimlerinde farklı farklı tanımlanmaktadır. Yüksek yapı tanımı, dünyada her şeyden önce o binanın nereye inşa edildiğine göre değişir. Depremselliği yüksek olan Japonya'da 45 metrelik yüksekliği geçen yapılar yüksek yapı sınıfına alınmaktadır. ABD'de yapı kurallarına göre; çevredeki yapı üst sınırını genellikle 12 kat aşan binalar yüksek statüsüne girmektedir. Almanya' da en yüksek noktası 22 metreyi aşan yapıları yüksek yapı olarak tanımlanmaktadır. Yüksek konut yapı tanımı Türkiye özelinde de farklı kentlerde farklı ölçekler üzerinden ele alınmaktadır. İzmir kentinde İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 05.11.2012 belirlenen imar yönetmeliğinde **yüksek yapı** tanımı; genel olarak yakın ve uzak çevresini, fiziksel çevre, kent dokusu ve her türlü kentsel alt yapı yönünden etkileyen bir yapı (bina) türü olarak tanımlanmıştır. Bu tanım içerisinde fiziksel çevre ve kent dokusu kavramlarının özenle seçilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu genel tanım teknik veriler içeren bir başka tanım ile desteklenmiştir. Bina yüksekliği 30.80 metreyi ve/veya bodrum kat dahil olmak üzere toplam kat adedi 13'ü aşan (13 kat hariç) yapılar yüksek yapı olarak kabul edilmektedir.

Yüksek katlı yapılaşma, özellikle büyük şehirlerin konut ihtiyaçlarını karşılayan en önemli yapı birimleridir. Dünya genelinde yüksek katlı yapılaşmanın gelişim

süreci incelendiğinde 20. yy 'ın başında sanayileşme ile birlikte temellerinin atıldığını söylemek mümkündür. Tarihsel gelişim süreci içinde birçok farklı nedene dayanarak yapılan yüksek yapılar, kentlerde ki nüfus yoğunluğunun artmasına bağlı olarak insanın barınma ihtiyacının karşılanması amacıyla da inşa edilmiştir. Ancak geçen zaman içerisinde yüksek yapıların sosyal ve kültürel eksiklikleri fark edilerek, yüksek katlı yapıların yakın çevrelerinde sosyal-kültürel mekanlar tasarlanmaya başlanmıştır. Kendine ait bir yaşam tarzı sunmaya başlayan yüksek katlı yapılar ise günümüzde çoğunlukla ekonomik açıdan ortalamanın üzerindeki kullanıcılara hitap eden bir yaşam tarzı sunmaktadır. Yüksek katlı yapıların ülkemizde yaygın olarak görülmeye başladığı yıllar 1990'lara denk gelmektedir. Ülke ekonomisi üzerinde alınan politik kararlar doğrultusunda İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerin tamamında yüksek yapılar görülmeye başlanmıştır. Azalan imar alanlarına paralel olarak kentlerin artan nüfus yoğunluğu, yüksek katlı yapıların yoğun kullanımına en büyük etkendir. Kalabalıklaşan kent merkezlerinde artan güvenlik sebepleri de yüksek katlı yapıların oluşum sürecini önemli ölçüde etkilemektedir. Günümüz yaşantısında yüksek konut yapıları zaman zaman prestij ve ekonomik güç göstergesi olarak algılanmaktadır. Çoğu araştırmalar yüksek konut yapılarının bireyleri yalnızlaştırdığını ve içe dönük hayatlar sunduğunu belirtmektedir. Yetişkin bireyler günlük hayatın karmaşasında hayatlarından eksilenlerin farkında olmasalar da, çocuklar söz konusu olduğunda her eksik geleceğin yetişkinleri için birer sorun olabilmektedir.

Yüksek katlı yapıların ortaya çıkması ile altyapı sorunları da oluşmaktadır. Sosyal ve kültürel hayatın oluşmadığı alanlarda üretilen yüksek yapılar, kendi yarattıkları fiziksel çevre içerisinde var olmak zorundadırlar. Oysaki çocukların en önemli yaşam alanları olan bahçe ve sokaklar, yapılı çevrede onlara hazır olarak sunulmaktadır. Yüksek katlı yapıların kendi fiziksel çevrelerini oluşturma eylemleri yetişkin bireyler tarafından üstlenildiğinde, çocuklar için tasarlanmış ve kaliteli mekanların yaratıldığını görmek imkansız olmaya başlamaktadır. Yüksek katlı yapıların oluşum sürecinde henüz uzun vadeli sonuçlar elde edilecek yeterli zaman yoktur. Ancak gelecek nesiller incelendikçe yüksek yapıların çocuklar üzerindeki etkileri olumlu ya da olumsuz olarak görülebilecektir.

4.2.1 İzmir Ölçeğinde Yüksek Konut Yapılarının Tarihsel Gelişimi

İzmir kenti her kentin geçirdiği kentsel değişim sürecini geçirmektedir. Geçmişinde bağları, Levanten evleri, bahçeli ve sokak yaşantısına sahip az katlı müstakil konutları ile anılan İzmir, günümüzde kentsel bir değişim geçirmektedir. Göç alan her büyükşehir de benzer değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Genel olarak günümüzde İzmir'i apartmanlardan oluşan bir kent olarak tanımlayabiliriz. Bu apartmanlardan oluşan kent artık apartmanların bir adım ötesine geçerek dışa kapalı yüksek konutlardan oluşan bir kente dönüşmeye başlamıştır. Bu değişim için İzmir' de yüksek konut yapılarının gelişimine baktığımızda, 20. yy ın son çeyreğinden itibaren 2-3 katlı müstakil bahçeli evlerin yerini apartman bloklarının almaya başladığını görürüz.

1960'lara gelindiğimde Kat Mülkiyeti Kanunu (1965) ve devamında gelen çeşitli yönetmelik değişiklikleri ile mülkiyet durumunda ve kat adetlerinde artış görülmektedir. Bu kanuna göre apartman yapısı artık tek kişinin yaptırdığı ve sahiplendiği bir yapı olmaktan çıkıp tüm daire sahiplerinin mülkiyetlerinin olduğu bir bina olmaya başlamıştır (Terim, 2006). Günümüzde hala kat mülkiyeti kanunun etkileri görülmektedir. Daire sahibi olmak isteyenlere hak tanıyan bu kanun, yapılaşmanın hızlanmasına ve ülkenin en akışkan sektörü haline gelmesine katkıda bulunmuştur.

"1970'li ve 80'li yıllarda üretilen apartman yapıları birbirleri ile mekansal organizasyon, kütle ve cephe tasarımı anlayışında ortak özellikler sergilemektedir" (Terim, 2006). Ortak özelliklerin sergilenmesindeki en önemli neden ise, dönemin yapılarını tasarlayacak fazlaca sayıda tasarımcı olmaması ve her tasarımcının birbirine yakın eğitimler alması olduğu görülmektedir. Eğitim hayatındaki çeşitlenme ile birlikte günümüzde tasarımcılar yurtiçi ve yurtdışında aldıkları eğitimler ile farklı karakterlere sahip yapılar tasarlamaktadırlar. Bu durum fiziksel çevrede çeşitliliğin artmasına neden olmuştur.

Sosyal konutlar özellikle 1980'li yıllarla birlikte, giderek büyüyen konut ihtiyacına cevap verebilmek ve orta-alt gelir grubuna konut edindirmek için yeni yasal düzenlemeler ve kaynak aktarımları ile büyük ölçekli konut projelerinin inşası hız kazanmış, arsa maliyetlerinin düşük olduğu ve geniş arazi kullanımına olanak tanıyan kent çeperlerinde yeni yerleşim odakları oluşturulmaya başlanmıştır (Doğrusoy ve Uzun, 2007).

1980'li yıllarla birlikte gelişimine büyük bir hızla devam eden İzmir kentinde yüksek konut stoku büyük bir hızla artmaya devam etmektedir. Ekonomik açıdan üst gelir grupları için kent çeperlerinde sosyal donatısı da projelerin merkezinde düşünülerek tasarlanan yeni bir yüksek konut anlayışı da görülmektedir.

4.2.2 Yüksek Konut Yapılarının Çocuk Üzerine Etkileri

Kent nüfusun artması, kent içi yapılaşma alanlarının yetersiz kalması sonucunda kent içinde yüksek konut yapılarının oranlarının arttığı görülmektedir. Kent içinde yaşayan çocuğun, yaşadığı yakın fiziksel çevresinin çocuğa uygunluğu düşünüldüğünde yeni yapılı çevrenin çocuk üzerindeki olumlu veya olumsuz etkilerinin neler olduğunun araştırılması gerekmektedir. Günümüz koşullarında yüksek konut yapılarının çocuklar üzerine etkileri birçok araştırmacının üzerinde çalıştığı önemli bir konu olmuştur. Bu yapıların çocukların ölçeğine uygun olup olmadığı, doğa ile arasındaki kurduğu bağlantının ki bu son dönemde yeşili tüm yapılarda kullanmanın önemini vurgulayan araştırmacıların üstünde titizlikle durdukları bir konu olmasıyla önem kazanmıştır. Bunun yanında yüksek konut yapılarının çocuklar üzerindeki sosyal ve psikolojik etkilerinin neler olduğunun araştırılması ve bu bağlamda çocuklar için neler yapılması gerektiğinin ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Kentsel yaşam, çocukların yaşıtlarıyla etkileşim olanaklarını kısıtlamaktadır. Çocuklar çevreden gelen her türlü etkiye açık olmaları nedeniyle, kentleşme süreciyle ortaya çıkan değerlerden çok fazla etkilenmektedirler. Çocuğun ilk sosyal ve fiziksel çevresi olan konut ve yakın çevresi, çocuğun davranışlarını, kişiliğini,

bilişsel ve sosyal gelişimini önemli derecede etkilemektedir (Gökmen, 1996, s.447). Öyle ki çocukların bilişsel gelişim dönemlerinde en önemli verilerin çevreden edindikleri veriler olduğu bilinmektedir. Kentleşme süreci ile tasarlanan tüm fiziksel çevre her ne kadar yetişkinler için tasarlansa da, en büyük etkiyi çocuklar üzerinde göstermektedir.

Tasarımın gücü yaratıcılığın ötesinde ortaya çıkardığı sonuçlara bağlıdır. Kötü tasarlanmış binalar ve alt mekanlar hem yetişkin hem de çocuk bireylerin yaşam kalitesini düşürmektedir. Özellikle çocukların kötü tasarlanmış yapılarda gelişme süreçlerinde olumsuz aşamalar kaydedilmektedir. Bunun yanında bir mekanın tüm kullanıcıları özellikle de çocukları kapsayan bir tasarım diline ulaşması, çocukların bedensel ve ruhsal açıdan gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Doğru tasarımlar çocukların günlük kazalardan uzakta kalarak daha az riskle karşılaşmalarına olanak sağladığı gibi, çocukların olumlu davranış sergilemelerinde de kilit rolü üstelenmektedir.

4.2.2.1 Yüksek Konut Yapılarının Çocuk Ölçeğine Uygunluğu

Yüksek blokların çocuk üzerinde ölçek bağlamında olumsuzluklarını Saadet Aytıs (1997) şu şekilde ifade etmektedir :

- Yüksek bloklar görsel algılamaya engel teşkil etmektedir.
- İki tarafı yüksek binalarla çevrili, koridoru andıran mekanlar, insanlar üzerinde kapalı mekanda kalma korkusuna (klastrofobi) neden olabilmektedir.
- Yüksek binaların kişiler üzerinde yıkılıyor etkisi vermesi de ruhsal baskılara yol açabilmektedir.
- Önü açık ve boşluğa yönelen yerlerde yükseklikten çekinme duygusunu (akrofobi) pekiştirmektedir.

Şekil 4.1 Yüksek konut yapısı ve çocuk (http://gulfnews.com/news/gulf/uae/general/reality-check-living-high-living-safe-1.880637)

Konut kavramında, kullanıcıların yetişkin bireyler ve çocuklar olduğu düşünüldüğünde ölçek sorunundan bahsedilebilir. Tüm bireyler farklı fiziksel çevre koşullarında yetişmekte olsa da, bireylerin sahip olduğu birçok değer ortaktır. Bu değerlerin başında yükseklik algısı gelmektedir. Tarihin hemen her döneminde bakıldığında toplumlar üzerinde baskı yaratmak istenildiğinde yapıların insan ölçeğinin çok üzerinde inşa edildiği görülmektedir. Bugün günümüzde aynı bilinç ile olmasa da insan ölçeğinin üzerindeki yükseklikliklerde inşa edilen yüksek katlı yapılar benzer bir baskıyı bireyler üzerinde oluşturmaktadırlar. Söz konusu bireyler çocuklar olduğunda durum çok daha karmaşık bir hal almaktadır. Yetişkin bireyler ile çocuk bireyler arasında bile algıda farklılıklar varken, yetişkin bireylerin yüksek olarak algıladıkları tüm yapılar çocukların ruhsal yapıları üzerinde derin etkiler bırakmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda yüksek katlı yapıların içerisinde yaşayan çocukların, fiziksel çevre algılarının diğer tip yapılarda yaşayan çocuklara oranla farklı olduğu görülmektedir. En yalın haliyle bir objeye farklı açılardan bakmak bile farklı bilgi birikimleri edinilmesi demektir. Bir objeye ait bir söz geçtiğinde beynimiz objeyi algıladığı biçimde irdeler. O yüzdendir ki, sözü geçen objeyi her birimiz algılasak da aklımızda oluşan imgeler her birimiz için farklıdır. Az katlı bir bahçeli evde yaşayan çocuklar için ağaçlar dallardan oluşan yüksek birer oyun alanı iken, yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar ağaçları sürekli üst kotlardan görür ve o hali ile belleklerinde yer eder. Bu nedenden dolayı yüksek yapılarda yaşayan çocuklar için ağaç sadece yeşil bir örtü olup, oyun alanı tanımlamasına girmemektedir diyebiliriz.

4.2.2.2 Yüksek Konut Yapılarının Doğa ile Bütünleşmesi

Yüksek katlı konutlar, etraflarında geniş yeşil alana sahip olsalar dahi yaşayanlara genel yeşil alan dışında, özel yeşil alan sağlayamadıkları için, doğa ile insanı birbirine yaklaştıramazlar. Kimsenin benimseyemediği, genel yeşil alanlar binalar arasında bir tampon, oksijen ve göz zevki yaratmaktan başka bir işe yaramazlar (Kalender, 1996). Oysaki her bireyin sahipleneceği bir yeşil alana ihtiyacı vardır. Bu sahiplenme hissi ile ancak aidiyet duygusu gelişir. Aidiyet duygusunun gelişmesi ile kavramlara sahip çıkmak ve onları geliştirmek mümkündür.

"Çocuğun doğa ile direkt teması, çocuğun benliğinin, bilişsel ve duyuşsal gelişiminin ve ekolojik özgüveninin oluşmasındaki rol ve etkileri çok büyük önem taşımaktadır" (Atasoy, 2006, s.93). Fiziksel çevre ile direkt temas haline geçememek, yüksek katlı yapıların yakın çevresinde sıkça karşılaşılan bir sorun olmaktadır.

Günümüzde yüksek yapıların gelişimine baktığımızda bu tip yapılarında sürdürülebilirlik kavramı içinde ele alınarak yapılmaya başlandığını görebiliriz. Sürdürülebilir mimarlık kapsamı içinde yapılan yüksek yapıların doğa ve çevre ile bağlantısının daha fazla olduğu görülmektedir.

4.2.2.3 Yüksek Konut Yapılarının Sosyal ve Psikolojik Etkileri

Yüksek katlı konutlarda yaşayan çocuklar, güvenlik sebebi ile yaşadığı konut yakın çevresinden yalıtılmak istenmektedir ve bu tutum çocuğun özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Çocuğu çevreden yalıtmak, sosyal ve psikolojik olarak çocuğun gelişimini olumsuz etkilenmektedir. Çocuk yakın çevresindeki tasarlanmış bir oyun alanında bile anne ile arasındaki görsel ve işitsel bağlantısını yitirerek, sosyal alanlarda daha az süre geçirmek isteyecektir. Anne ile arasında kuramadığı görsel ve işitsel bağlantı çocuğun sosyal iletişim kurma zorluğunu beraberinde getirecektir. Yapılan birçok araştırmada yüksek konutlarda zemine yakın katlarda yaşayan çocuklar ile üst katlarda yaşayan çocukların psikolojik açıdan birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yüksek konutlarda birbiri üzerine dizilmiş apartman daireleri, birbirine yakın olmasına karşılık, düşey yönde gelişmenin etkisi ile beraberliği sağlayamamaktadır. Ayrıca bu konutlarda bloklar arası uzaklığın kat adetlerine bağlı olarak artması, kişilerin birbirlerini tanımalarını güçleştirir. Bir blokta çok sayıda balkon, pencere ve insan vardır ve bunlar kolaylıkla anonim hale gelir. Birinin diğerinden farkı yoktur. Yalnız zemine yakın olanlar gelip geçenleri bir miktar tanır, yukarılara çıkıldıkça tanıma giderek azalır (Kalender, 1996). Kendini yaşadığı fiziksel çevrenin dışında bulan birey, istemsiz de olsa yalnızlaşır ve içe kapanır. Oysaki çocuklar söz konusu olduğunda, onların sosyal gelişimi için daha çok çocukla bir araya gelme ihtiyacı söz konusudur.

Yüksek konutlarda yaşayan çocuklar komşuluk ilişkilerinin kopuk olmasından dolayı, içinde bulunduğu kalabalık ortamda aslında yalnız olduğu düşüncesini bilinçaltlarında hissetmekte ve bunun sonucunda da sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkilenen, olumsuz gelişen yetişkin bireylere dönüşmektedirler.

"Mekânsal yerleşmede kültürümüzü şekillendiren önemli olgulardan biri şüphesiz sokaktır. Sokağın bu önemi, özel ve kamusal alanlar arasındaki geçişi sağlaması, toplum-mekân etkileşiminin gerçekleşmesinde bir araç olarak benimsenmesi ve bu yönü ile insanların sosyalleşmesine katkı sağlayan bir mekân olmasından kaynaklanmaktadır" (Özparlak ve Meşhur, 2012). Sokağın yüksek katlı yapı tasarımlarında değerini yitiren ve anlamsızlaşan bir olgu olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum çocuğu sosyal, psikolojik açıdan olumsuz etkileyecektir.

Günlük hayatımızda, tüm bireylerin ve özellikle çocukların sağlığında olumsuz etki yaratan hava ve gürültü kirliliği, çevreye ve yaşanılan alana saygı duymadan oluşturulan suni yaşam çevrelerinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Yüksek konut yapılarında tasarlanan açık alanlar yükseklikten dolayı birbirlerinin güneşini, havasını manzarasını kesen binalar yüzünden verimli kullanılamamakta, bunun yanında adeta birbiri içinde tasarlanan hacimlerle de mahremiyet kavramı zedelenmektedir. Yüksek konutların tasarımları gereği, yatayda ve düşeyde sadece tek bir duvarın ayırdığı yatak odaları, havalandırma bacaları ortak olan banyolar,

tuvaletler ve bir çok mekanlarda yeterli mahremiyetin sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Şekil 4.2 Yüksek konut yapısı ve çocuk (http://gulfnews.com/news/gulf/uae/general/reality-check-living-high-living-safe-1.880637)

Sepkin (1989)' da "yüksekte yaşam olgusuna sosyo- psikolojik yaklaştığı araştırması sonucunda, konutların zorunlu olmadıkça yüksek yapılarla çözümlenmemesi gerektiğini bunun sebebinin ise mekanın ve yer ile ilgili fobilerin kendini gösterdiğini belirtmiş, bunlardan yükseklikle alakalı olan yükseklikten korkma yani akrofobinin giderek yaygınlaştığını göstermiştir".

4.3 Bölüm Sonucu

Soysal bir varlık olan insanın, psikolojik gelişiminin anne karnından itibaren başladığı ve yetişkin bir birey olana kadar içinde yaşadığı fiziksel çevre ile birlikte gelişimini tamamladığı söylenebilir. Çocuk yaşanabilir sosyal ve fiziksel çevre ile birlikte gelişimini tamamlar ise daha sorumlu ve duyarlı yetişkinlerden oluşan bir çevre kurulmuş olacaktır ve sonraki nesillere de duyarlı insanların oluşturduğu yaşanabilir bir konut çevresi miras bırakılacaktır. Kısacası fiziksel çevreleri insanlar şekillendirse de bir sonraki aşamada fiziksel çevre insan ilişkileri üzerinde şekillendirici etkiler yaratır. İnsan fiziksel çevresi ile sürekli etkileşim halinde olan bir canlıdır ki çocuk bireylerde bu etkileşim, yetişkin bireylere oranla çok daha fazladır.

Bilgin'in 1984 yılında yaptığı araştırmasında sorduğu *"Ne zaman çocuklar kentten koptular*" sorusunun cevabı şu şekilde açıklanabilir; 20. yy'a kadar çocuk kentin bir parçası iken artık çocuk ile kent arasındaki etkileşim kopmaya hatta yok olmaya başlamıştır. Kentten kopan çocuğun çevresi ile iletişiminin sağlıklı olamayacağı düşüncesi önem kazanmaktadır. Kent içinde her birey kendine bir alan oluşturmakta, bu alanlar 20. yy' a kadar caddeler, sokaklar, parklar, kısacası konut çevresinde bulunan tüm alanları içerirken, 20.yy ile birlikte alanlar daralmaya başlamış ve daha özelde çocuk için konut, okul ve güvenli sayılabilen bir kaç alan olmanın ötesine geçemez hale gelmiştir. Yaşam alanı daralan çocuğun sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmesi ve olumsuz gelişmesi, kentlerin yeni sorunlarının başında gelmektedir.

Güvenli bir çevrede fiziksel çevre tasarımı; kirlilik (hava, su, toprak), trafik kazaları, çeşitli kazalar gibi sorunları teşvik etmemelidir. Yollar, kavşaklar, yaya yolları, bisiklet yolları, parklar, çocuk oyun alanları gibi mekanlar, kullanıcılarına kazaya uğramama, çukura düşmeme, kaymama vb. sorunlara yol açmayacak biçim ve malzeme standartlarını ve kullanım koşullarını sunmalıdır. Özetle, güvenli bir çevrede aranılan, kullanıcılarının fizyolojik ve psikolojik yönden sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri ve sağlık üzerinde sorun yaratabilecek etkenlerin giderilebilmesi için gerekli koşulların sağlanmış olmasıdır. Bu koşulların sağlanması, planlama ve tasarım aşamasında olduğu kadar çevrenin bakım ve yönetimi aşamasında da müdahalelere gereksinme duymaktadır (Koç, 2001, s.36).

Koç (2001), güvenli yaşam çevrelerinin tasarımı dört ana hedef çerçevesinde açıklamıştır. Mekanın "erişebilir", "görünebilir", "tanımlanabilir", ve "kullanılabilir" olması gerektiğini vurgulamış ve bu terimleri şu şekilde açıklamıştır. Erişebilirlik hem fiziksel engellerin kaldırılmasını hem de erişim konforunun arttırılmasını içerir. Görülebilir olma, görsel erişim ise hem gündüz hem de hava kararıktan sonra önlemleri gerektirir. Tanımlanabilir mekanlar özel, yarı-özel ve kamusal alanların yerlerinin ve insanların bu alanlardaki hak ve sorumluluklarının net olarak algılanabildiği mekanlar anlamındadır.

Kullanılabilirlik ise hem fonksiyonel hem de çekici ve ilginç nitelikler sunmayı kapsamaktadır (Koç, 2001, s.37-38).

İmamoğlu (1993), insan evi ve çevresi araştırmasında ülkemiz için geliştirilecek konut politikalarında "ayrışmış", "farklılaşmış", ama aynı zamanda birbirleriyle "uyumlu biçimde bütünleşmiş" konut ve yaşama mekanlarının oluşturulmasını böylece doğal düzende gözlenen farklılığın ve karşılıklı bağımlılığın insan yapımı mekanlara da sağlıklı biçimde yansıyabileceği; ve insanların bireysel, sosyal ve mekansal gereksinimlerinin daha uyum içinde karşılanabileceği görüşündedir (İmamoğlu, 1993, s.367).

Çocuğun kimliğinin oluşmasında etkin bir rol oynayan çevre, günümüz koşullarında artık tekdüze ve doğal yaşamdan kopuk bir hal alması nedeniyle çocuğun gelişimini olumsuz etkilemekte ve gerçek çevreden uzak, çevreye yabancı bireyler yetişmektedir. İnsanın yaradılışında var olan toprağa bağlılığın günümüzde yerden koparılmış mekanlarda yaşamak haline dönüştürülmesi, topraktan kopmak insanın, en önemlisi de çocuğun psikolojisini olumsuz yönde etkileyecek etkileri başında gelmektedir.

Kentleşme ile birlikte kapitalizmin dayattığı daha çok tüketim, hızlı büyüme ve kalkınma senaryoları, beraberinde yüksek konut yapılarının hızla artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte doğa, çevre ve yeşil alanlar giderek azalmaktadır. Çocuk yaşadığı fiziksel çevreden etkilenmektedir. Çocuğun, suni bir çevreden uzak doğa ile bütünleşmesi onun sağlıklı gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu durum göz önüne alındığında çocuk için bilinçli ve özverili tasarlanmış fiziksel çevreler inşa etmek önemli olmaktadır.

BÖLÜM BEŞ
YÜKSEK KONUT YAPILARINDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIN MEKAN ALGISININ BELİRLENMESİ (Alan Çalışması)

5.1 Alan Çalışmasının İçeriği

İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından belirlenen imar yönetmeliğinde yüksek yapı 10 kat ve üzeri olarak kabul edilmektedir. Çalışma sonuçlarını karşılaştırmalı olarak değerlendirebilmek için yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocuklarda çalışma kapsamına dahil edilmiştir Tez kapsamında 10 kat altı yüksek olmayan konut yapısı, 10 kat ve üzeri ise yüksek konut yapıları olarak kabul edilmektedir.

Yapılan çalışmada yüksek konut yapısında yaşayan çocukların fiziksel ve sosyal çevresi ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşleri alınarak çocuğun yaşadığı çevre içindeki mekanı algılayış biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

5.2 Alan Çalışmasının Amacı

Çalışmada, yüksek konut yapılarında yaşam olgusunun çocuk için ne anlam ifade ettiği araştırılarak, yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların içinde yaşadığı fiziksel çevreye olan duyarlılığının neler olduğu, eksikliklerin ya da fazlalıkların belirlenerek çocuklar için yaşanabilir bir çevre modeli önermek amaçlanmıştır.

Çocuk, tasarımlarında söz sahibi olmadığı sosyal ve fiziksel çevreler içerisinde yaşamaktadır. Çocuk içinde bulunduğu doğal olmayan ve çocuğun ölçeği ile uyuşmayan, çoğunlukla ekonomik çıkarlar gözetilerek oluşturulmuş yapılı çevrelerde yaşamaktadır. Bu durum göz önüne alınarak çocuğa içinde bulunması zorunlu çevreler sunulduğunda, çocukların gözünden çevre algısının farklı bakış açıları incelenecektir.

Mekan algısının belirlenmesinde, yaşanılan yere bağlı olarak çocuğun konut yakın çevresi ile olan ilişkileri önem kazanmaktadır. Sivri (1993), altı yaşından on iki yaşına kadar olan sosyalizasyon dönemindeki söz konusu sosyalleşmesi; belli şekillerde fiziksel çevreyi kullanmayı ve çevrenin sosyal, fiziksel ve simgesel anlamlarını kavramayı içerdiğini anlatır. Gelişen çocuğun sosyalleşme, bir yere bağlılık, çevreye ilişkin bilgi edinme gibi belli gereksinimleri vardır. Tüm bu gereksinmeler konut ve yakın çevresinde karşılanmaktadır (Sivri, 1993).

Çocukların bu çalışma kapsamında bireysel çalışma konusunda deneyim kazanmalarının yanı sıra, yaşadığı çevre hakkında düşüncelerini harekete geçirerek yaşadığı çevreyi sorgulaması amaçlanmaktadır. Elbette ki geleceğimizi kuracak olan çocuklarımızın düşünceleri, onların fiziksel ve sosyal çevre üzerindeki algıları, çocuğun içinde olmak istediği mekanın fiziksel ve sosyal özelliklerinin ne olduğu gibi bir takım gözlemler yapılmalıdır. Bunun sonucunda geleceğe umutla bakan mutlu bireyler yetiştirebilmek için sorunların ve eksiklerin giderilerek çocuklar için olumlu çevreler tasarlaması adına bu çalışmanın bir kaynak olması amaçlanmaktadır.

5.3 Alan Çalışmasının Yöntemi

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların mekan algısını belirlemeye yönelik yapılan uygulama iki aşamalı olarak gerçekleşmiştir. Uygulamaya başlamadan önce çocuklarla göz temasında bulunmak ve onlarla soysal bir iletişime geçebilmek adına, çocuklarla birlikte mimarlık üzerine kısa bir söyleşi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşamasında çocuğun içinde yaşadığı fiziksel ve sosyal çevre ile olan iletişimi ölçülmek istenmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında ise çocuklardan uyudukları odanın penceresinden dışarıya baktıklarında gördüklerini resmetmeleri istenmiştir.

Alan çalışması; 2011 yılında Mavişehir İlköğretim Okulu ve Atakent İlköğretim Okulu 7-11 yaş aralığında ki 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında, soruları Ek 1 olarak tezin sonuna eklenmiş olan bir anket ve beraberinde bir atölye çalışması yapılmıştır.

İzmir'de yüksek konut yapılarının yoğun şekilde inşa edildiği kentsel yerleşim alanı olan Mavişehir bölgesinde yapılan çalışma, somut işlemsel evre olarak tanımlanan, 7 ile 11 yaş aralığında bulunan çocuklar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu yaş grubunda yer alan çocukları seçmedeki amaç, somut işlemsel evrede çocukların mantık kavramına uygun düşünce gücüne ulaşmaları ve çocuğa verilen bilgiyi sistemli bir biçimde işleyebilme yeteneklerinin oluşmasıdır. Bunun dışında bir başka beklenti de fiziksel eylemleri ve zihinsel işlemleri tersine çevirebileceğini anlaması ve buna bağlı olarak tümevarımsal mantık kullanmasını teşvik etmektir. Somut işlemsel evrenin bir önceki evresi olan zihinsel işlem öncesi evrede çocuktaki düşünce, mantık dışı olabilmekte ve o anki koşullara göre anlık kararlar verebilmektedir. Bu durum çalışmanın sonuçlarının sorgulanmasına sebep olacaktır, bu yüzden genellikle dış görünüşe bağlı olarak düşünceler ürettikleri için bu dönemdeki çocuklar 7-11 yaş dönemi dışında kalan çocuklar çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Benzer biçimde somut işlemsel evreden bir sonraki evre olan soyut işlemsel evrede çocuktaki mantıksal gelişimin ileri düzeyde olması, çocuğun her konuda çok yönlü analitik ve eleştirel düşünme yetisine sahip bir birey olması, yaşadığı çevredeki algısal gelişimini tamamlama düzeyinin yüksek olması gibi sebepler dolayısıyla soyut işlemsel evredeki çocuklar çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Çocuğun yaşadığı binaya, fiziksel ve sosyal çevreye olan farkındalığının tez kapsamında önemle üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın anket kısmında yer alan sorulardan ilk üç soruda çocuğun yaşadığı binayı tanıması ve tanımlayabilmesi amaçlanmıştır. Çocuk yaşadığı binanın kaç katlı olduğunu ve kaçıncı katında oturduğunu, yaşadığı evin nasıl bir çevrede yer aldığını, müstakil mi, site içinde mi yoksa site dışında mı olduğunu sorgulayabilmeli ve cevaplarını bu doğrultuda vermelidir. Dördüncü sorudan sekizinci soruya kadar olan kısım çocuğun fiziksel çevresi ile arasındaki iletişimi anlayabilmek için hazırlanmıştır. Burada yaşadığı binaya ait donatıların, yeşil alan yeterliliğinin sorgulanması ve yaşadığı çevrede kendini güvende hissedip hissetmediği bilgileri irdelenerek çocuğun yaşadığı alan içerisindeki yaşantısını çocuğun gözünden ele almak mümkün olmaktadır. Devamında on altıncı soruya kadar olan kısım yaşadığı konut yapısından

memnuniyetini ölçebilmek adına sorulmuştur. 17 ve 18. sorular ile çocuğun nasıl bir ortamda yaşamak istediği ve çevresine olan farkındalığı ölçülmek istenmiştir. Bu sorular ile yaşanılan yere karşı düşüncelerinin ve yaşadıkları mekana karşı algılarının ne olduğunu öğrenmek amaçlanmıştır. Anket çalışmasının son sorusu olan 19.soru ise aynı çevrede yaşayan çocukların resme baktıklarında yaşadıkları ortamın bu resimden farklı olup olmadığını irdeleyerek, görsel hakkındaki düşüncelerini veriler haline dönüştürmek amaçlıdır. Anketin son sorusundan sonra çocuklardan özellikle bir resim çizmeleri istenmiş, cevap şıkları olmadan serbest çizgiler ile kendilerini ifade etmelerine olanak sağlanmıştır.

5.3.1 Örneklem Okulların Seçilme Nedeni

Alan çalışması kapsamında seçilen Mavişehir İlköğretim Okulu ve Atakent İlköğretim Okulu benzer çevrede fakat farklı yükseklikte ki konutlarda yaşayan çocukları barındırdığından, farklı fiziksel çevrelerde yaşayan çocuklar arasında kıyaslama yapabilmeye uygun çalışma alanlarıdır. Tez kapsamında anket sorularının hazırlık aşamasında yaklaşık 30 öğrenci üzerinde bir pilot çalışma uygulanmıştır. Aynı zamanda hazırlanan çalışmada ki sorular çocuk gelişim uzmanı Mine İnal Akkaya tarafından da incelenmiştir. Anket çalışması toplamda 386 çocuk üzerinde yapılmıştır fakat kıyaslama yapabilmek için oranları aynı olan yüksek konut yapılarında yaşayan ve yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan toplam 278 çocuk gözlem grubu olarak seçilmiştir.

Mavişehir İlköğretim Okulu, İzmir iline bağlı Karşıyaka İlçesinin Mavişehir semtinde yer almaktadır. Okul sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ve yüksek konut yerleşmelerinin bulunduğu bir alan içerisinde konumlanmaktadır. Mavişehir semtindeki imar yüksekliklerinde h: serbest plan notunun sıklıkla bulunmasından dolayı, Mavişehir bölgesinde yüsek katlı yapılaşma yoğundur. Mavişehir, yüksek katlı yapılar ile birlikte site alanlarını da içeren bir semt halini almıştır. Bu bölgede inşa edilen yapıların çoğunda yeşil alan düzenlemeleri, yollar, spor alanları gibi birçok sosyal donatı bulunmaktadır.

Şekil 5.1 Mavişehir İlköğretim Okulu yakın çevre yerleşim alanı. (http://harita.yandex.com.tr)

Atakent İlköğretim Okulu, İzmir ili Karşıyaka ilçesinin, Atakent mahallesinde yer almaktadır. Okul sosyo-ekonomik düzey açısından Mavişehir semtine nazaran düşük gelir seviyesinde yüksek olmayan konut yerleşmelerinin bulunduğu bir alan içerisinde konumlanmaktadır. Karşıyaka merkezine yakın olan Atakent bölgesinde imar yükseklikleri sınırlandırılmış olduğu için bölgede az katlı yapılaşma sıklıkla görülmektedir. Bölgede şekil 5.2'de görüldüğü gibi yan yana ve sık konut yerleşimleri, ara sokaklar ve az katlı yapılaşma mevcuttur.

Şekil 5.2 Atakent İlköğretim Okulu yakın çevre yerleşim alanı. (http://harita.yandex.com.tr)

Şekil 5.3' te yüksek konut yapıları ile yüksek olmayan konut yapılarının birbiri ile yakın mesafede olduğu görülmektedir. Farklı yükseklikteki konut yerleşimlerini 2038. sokak ayırmaktadır. Sokak yeni yapılan yüksek katlı yapılar ile birlikte genişlemiş ve bir bulvar halini almıştır. Şekil 5.3'te görülebileceği gibi sokağın bir yanı Mavişehir semti diğer yanı ise Atakent mahallesidir.

Şekil 5.3 Mavişehir semti ve Atakent Mahallesi yakın çevresi. (http://harita.yandex.com.tr)

Yüksek konut yapısında yaşayan çocukların mekan algısının belirlenebilmesi adına aynı çevrede yaşayan, farklı sosyal gruplar içerisinde yer alan çocuklar seçilmiştir.

5.4 Alan Çalışması Uygulanması

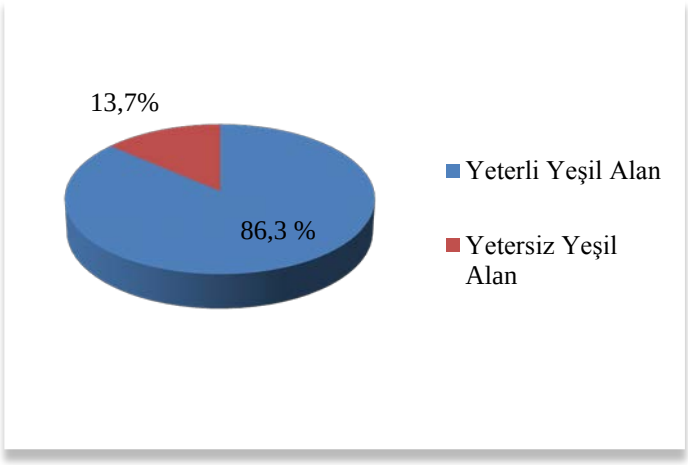
Çocukların yaşanılan yer üzerindeki düşünceleri alınarak onların yeşil alan algısı, güvenlik üzerine düşünceleri, ulaşım biçimi gibi yaşanılan çevre ile olan ilişkileri incelenmiştir. Aynı zamanda çocukların yaşadıkları mekanlara benzer ya da farklı görseller üzerindeki düşünceleri alınarak çevresini ve yaşadığı yeri nasıl algıladığı gibi birtakım çevre ve yaşanılan yer ile ilişkisinde yaşanılan mekanlara ait algıları incelenmiştir.

Anket çalışması, anket verilerinin SPSS 16.0 programı kullanılarak sonuç veriler üzerinden değerlendirilmiştir. Anket verileri ankette yer alan farklı soruların birbiri ile karşılaştırılması sonucunda elde edilmiştir. Farklı iki örneklem üzerinden uygulama yapılmıştır. Yüksek katlılığın yanı sıra yüksek olmayan konut yapısındaki yaşam üzerine de veriler elde edilmiştir.

Alan çalışması kapsamında uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde; Çocukların yaşadıkları yere göre yakın çevrelerinde yeterli yeşil alana sahip olup olmadıklarını anlayabilmek için ankette yer alan 2. soru ve 5. sorunun değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Tablo 5.1 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak yakın çevredeki yeşil alanların yeterliliği

Yaşanılan ev tipi	Evinizin yakın çevresinde yeteri kadar yeşil alan bulunduğunu düşünüyor musunuz?				
	Sayı	Evet		Hayır	
		sayı	yüzde	sayı	yüzde
Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	139	120	86,3	19	13,7
Yüksek Olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	139	109	78,7	30	21,6
Toplam	278	229	82,4	49	17,6

Şekil 5.4 Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan yakın çevrelerinde yeşil alan algıları

Çocuğun yaşadığı yere bağlı olarak algısındaki farklılıkların ne olduğunu gözlemlemek için yer faktörü bu tez kapsamında önem kazanmıştır. Tablo 5.1 de belirtildiği üzere ankete katılan 278 öğrenciye evlerinin yakın çevresindeki yeşil alanların yeterliliği soruldu. Yüksek konut yapısında yaşayan 139 çocuğun %86,3'ü yeşil alan ihtiyacına yeterli derecede sahip olduklarını belirttiler. Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan 139 çocuğun %78,7'si yeşil alanların yeterli olduğunu düşünmektedir, ancak yeterlilik oranı yüksek konut yapısında yaşayan çocuklara oranla daha düşük olarak tespit edilmiştir.

Anket çalışması kapsamında çocuğun nerede yaşadığı da önemlidir. Çünkü seçilen bölge gerek site içi yerleşim gerekse site dışı yerleşimin yoğunluklu olduğu bir bölgedir. Bu nedenle yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklardan site içinde yaşayanların ve site dışında yaşayan çocukların yine çevreye olan algıları farklı olabileceği düşüncesinden dolayı, site içinde ve yüksek konut yapısında yaşayan çocuğun yaşadıkları yerin yakın çevresindeki yeşil alan yeterliliği de incelenmiştir.

Çocukların yaşanılan yere bağlı olarak, yakın çevrelerindeki yeşil alan algılarını değerlendirebilmek için ankette yer alan 1. soru, 2.soru ve 5. soru birbiri ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 5.2 de belirtilmektedir.

Tablo 5.2 Yaşanılan yere bağlı olarak yakın çevredeki yeşil alanların yeterliliği

Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	Evinizin yakın çevresinde yeteri kadar yeşil alan bulunduğunu düşünüyor musunuz?				
	Sayı	Evet		Hayır	
Site içinde yaşayan çocuk	115	sayı	yüzde	sayı	yüzde
		104	90,4	11	9,6
Site dışında yaşan çocuk	24	16	66,7	8	33,3
Toplam	139	120	86,3	19	13,7

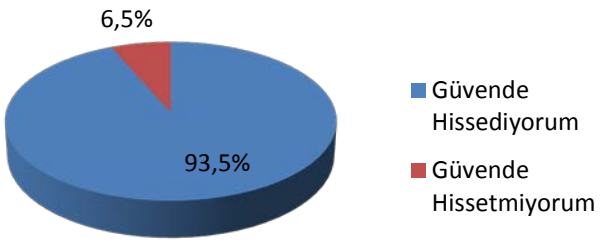
Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların site içi yerleşim veya site dışı yerleşimde yaşıyor olmalarına göre yeşil alan üzerine algıları nasıl değişmektedir. Anket verileri incelendiğinde yüksek konutlarda ve site içinde yaşayan 115 çocuğun %90,4 'ü evlerinin çevresinde yeterli yeşil alan bulunduğunu düşünmektedir. Site dışında ve yüksek konutlarda yaşayan 24 çocuğun %66,7'si yakın çevrelerinde yeterli yeşil alan olduğu görüşündedir. Bu durum site içi yerleşim alanlarının yeşil alan düzenlemelerini içeriyor olması ile orantılıdır.

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar, yaşadıkları yakın çevreleri içinde zamanlarını geçirdikleri mekanların nasıl mekanlar olduğu önemlidir. Çocuğun bu mekanlara olan güvenlik hissi onun mekanı algılayışında farklılıklara neden olmaktadır.

Çocukların yaşadıkları yere göre yakın çevrelerindeki alanlara olan güven duygularını anlayabilmek için ankette yer alan 1. soru ve 6. soru karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bu veriler Tablo 5.3 de belirtilmektedir.

Tablo 5.3 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak güvenlik hissi

Yaşanılan ev tipi	Evinizin yakın çevresindeki alanlarda kendini güvende hissediyor musun?				
	Sayı	Evet		Hayır	
		sayı	yüzde	sayı	yüzde
Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	139	130	93,5	9	6,5
Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	139	124	89,2	15	10,8
Toplam	278	254	91,4	24	8,6

Şekil 5.5 Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan yakın çevrelerinde ki güvenlik duyguları

Yüksek olmayan konutlarda yaşayan çocuklar güvenlik sorunu hissetmese de, güvenlik hissine ait oranın yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan daha düşük olduğu görülmektedir. Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan 139 çocuğun %93,5'i yaşadığı çevrede kendini güvende hissettiğini söylemiştir. Gerek bu çocukların yaşadıkları çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik düzeylerinin yüksek olması ve gerekse bölgenin önemli güvenlik tehditleri içermemesi bu alanların güvenli mekanlar olduğu sonucunu vermektedir. Bu nedenden dolayıdır ki, çocuk yaşadığı çevrenin güvenli olduğu kanısına varmaktadır. Ankete genel olarak verilen cevaplara bakıldığında çocukların güven duygusunun ait oldukları mekanlara bağlı olarak geliştiği söylenmelidir.

Yüksek konut yapısında yaşayan çocuğun site içi ve site dışındaki güvenlik hislerinin ne derecede farklı olabileceği de anket soruları ile irdelenmiştir. Güven hissi ankette yer alan 1.soru, 2.soru ve 6. soru ile belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 5.4 Yaşanılan yere bağlı olarak güvenlik hissi

Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	Evinizin yakın çevresindeki alanlarda kendini güvende hissediyor musun?				
	Sayı	Evet		Hayır	
		sayı	yüzde	sayı	yüzde
Site içinde yaşayan çocuk	115	110	95,6	5	4,4
Site dışında yaşan çocuk	24	20	83,5	4	16,5
Toplam	139	130	93,5	9	6,5

Tablo 5.4 incelendiğinde yüksek konut yapısında ve site içinde yaşayan çocuğun yaşadığı çevre içinde kendini güvenli hissettiği görülmektedir. Site dışı bir yerleşimde yaşayan çocuk da veriler doğrultusunda güvenli bir çevrede olduğunu

belirtmiştir. Çocuğun yaşadığı çevrede site içi yerleşim veya site dışı yerleşimin güvenlik hissi üzerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir. Çocuk güven duygusunu ilk yaşlardan itibaren kazanmaya başlar. Yaşanılan yerdeki sosyal ve kültürel yapının seviyesi ile çocuğun algısındaki yaşanılan yer ve güvenlik kavramlarını birbiri ile doğrudan ilişkilidir. İzmir'in sosyal, kültürel gelişiminin yüksek olduğu bir bölge olan Mavişehir'de yaşayan çocukların kendilerini güvenli hissediyor olmaları çocuğun yaşadığı yere bağlı olarak algısal gelişimini de olumlu etkilemektedir.

Yaşanılan yere karşı olan çevre algısının belirlenmesine yönelik 2.soru ve 18. sorunun değerlendirilmesi sonucunda Tablo 5.5' deki verilere ulaşılmıştır. Şekil 5.6 daki görseller üzerinden çocuklara "Resimdeki dış çevrelerden hangisi sana daha düzel geliyor?" sorusu sorularak çocukların farklı çevreler üzerindeki düşünceleri belirlenmek istenmiştir.

Şekil 5.6 Farklı dış çevrelere ait anket görseli. (3D görselleştirme: Öznur Uçar)

Tablo 5.5 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak çocukların farklı dış çevrelere verdikleri tepkiler

Yaşanılan ev tipi	Resimdeki dış çevrelerden hangisi sana daha güzel geliyor?						
	Sayı	Müstakil bahçeli bir sokak		Az katlı yapılardan oluşan bir sokak		Yüksek katlı yapılardan oluşan bir sokak	
		sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	139	61	43,9	31	22,3	47	33,8
Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	139	69	49,6	42	30,2	28	20,1
Toplam	278	130	46,8	73	26,3	75	27

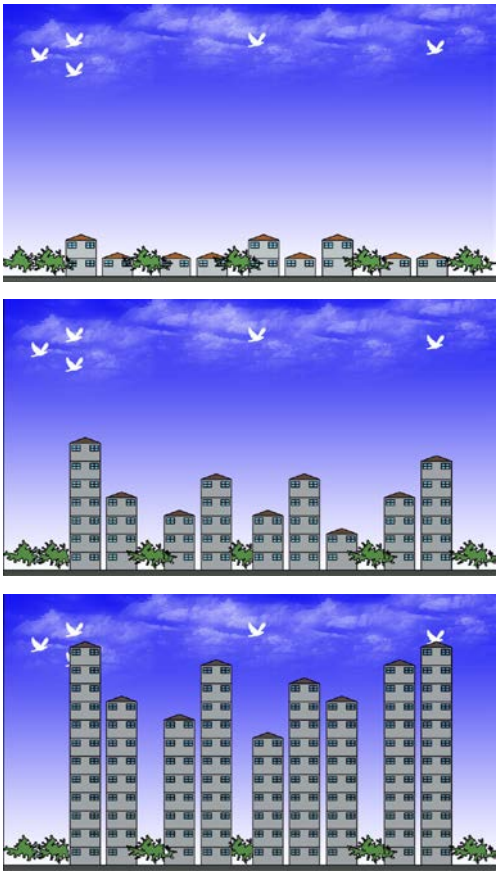

Şekil 5.7 Ankete katılan yüksek konut yapısında yaşayan çocuklardan farklı dış çevrelere karşı beğeniler

Çocuk yaşadığı çevreye zaman içerisinde adaptasyon sağlamaktadır. Yaşanılan alanın fiziksel anlamda nasıl olduğu düşüncesini bilmek yaşadığı alan hakkındaki mekan algısının belirlenmesinde etkileyici bir rol oynamaktadır. Çocuğun algısında mekanın neye göre güzel olduğu düşüncesi de önemlidir. Fakat çocuğun algısındaki güzellik kavramı da kendi içinde farklılık gösterebilmektedir. Çocuk da ki güzellik kavramı düşüncesini irdelemek bu anlamda önem kazanmaktadır.

Ankette çocuklara benzer resimler üzerinden farklı çevreler ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Müstakil, az katlı ve yüksek katlı yapılardan oluşan farklı sokakların hangilerini çocukların daha güzel buldukları sorulmuştur. Yüksek konut yapısında yaşayan 139 çocuktan %43,9' u müstakil evlerin olduğu sokağı, %33,8' i yüksek katlı yapılardan oluşan sokağı, %22,3' ü ise az katlı yapılardan oluşan sokağı güzel olarak nitelendirmiştir. Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan 139 çocuktan %49,6' sı müstakil bahçeli evlerden oluşan sokağı, %30,2'si çocuk az katlı yapılardan oluşan sokağı ve %20,1' i yüksek katlı yapılardan oluşan sokağı güzel olarak nitelendirmiştir. Kültürümüzde var olan sokak, özellikle çocuklar için önemli bir yaşam alanıdır. Ancak son yıllarda hayatımıza giren yüksek yapılar ile birlikte sokak kültürü değerini kaybetmeye başlamıştır.

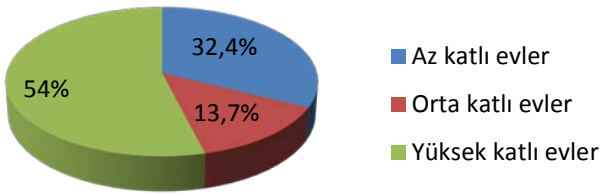
Anket kapsamında çocuklara nasıl bir çevrede yaşamak istedikleri, sunulan üç görsel (şekil 5.8) arasından seçerek belirtmeleri istenmiştir. Ankette yer alan 2. soru ile 17. sorunun değerlendirilmiştir. Bu isteğe bağlı olarak Tablo 5.6 elde edilmiştir.

Şekil 5.8 Farklı dış çevrelere ait anket görseli. (3D görselleştirme: Öznur Uçar)

Tablo 5.6 Yaşanılan ev tipine bağlı olarak çocukların dış çevrelere karşı beğenilerinin irdelenmesi

Yaşanılan ev tipi	Resimdeki dış çevrelerden hangisinde yaşamak isterdin?						
	Sayı	Az katlı evler		Orta katlı evler		Yüksek katlı evler	
		sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	139	45	32,4	19	13,7	75	54
Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	139	63	45,3	30	21,6	46	33,1
Toplam	278	108	38,8	49	17,6	121	43,5

Şekil 5.9 Yüksek katlı konut yapılarında yaşayan çocukların resimlerdeki farklı yükseklikteki dış çevrelerden yaşamak istedikleri ev tipinin ölçülmesi

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların mekan algısının belirlenmesinde, çocukların yaşamayı istedikleri yerin hangisi olduğunun belirlenmesi önemlidir. Çocukların yaşadıkları konutların kat adedi bu yapıların yüksek olarak nitelendirilmelerine sebep olmaktadır. Anketin bu aşamasında yüksek konutlarda yaşayan çocukların yani tezin hedef kitlesinin doğrudan verdiği cevaplar irdelenmektedir.

Şekil 5.8 de çocuklara az katlı, orta katlı ve yüksek katlı evlerden oluşan resimler üzerinden hangilerinde yaşamak istedikleri sorulmuştur. Yüksek konut yapısında

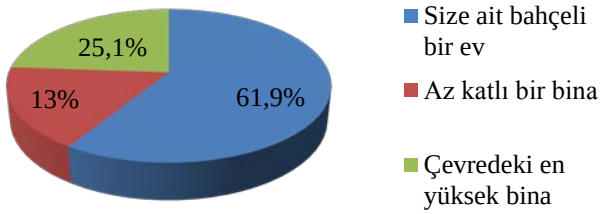
yaşayan 139 çocuktan 75 'i yine yüksek katlı evlerde yaşamayı tercih etmektedir. Yani ankete katılan çocukların %54'ü yaşadıkları çevrede yaşamayı tercih etmektedir. Bunun nedeninin ne olduğu sorulduğunda çocuklardan gelen yanıtlar ilginç nedenler içermektedir. Çocukların bir kısmı zaten yaşadığı apartmanın yüksek katlı olduğunu ve alıştığı için yine aynı yerde yaşamak istediğini belirtmiştir. Farklı bakış açısına sahip bir grup ise bina yüksek katlı olduğu için manzarasının güzel olacağını ve şehre yukardan bakacağını düşündüğü yüksek katlı yapılarda yaşamaya tercih edeceğini belirtmiştir. Bir kısım çocuk ise sel gibi doğal afetlerden yüksek katlı yapılarda korunacağı düşüncesini belirtmiş ve bunların dışında kalan bir kısım çocuk ise yaşanılan alanda çok fazla insan olacağını, buna bağlı olarak çok arkadaşı olacağını düşünmektedir. Bu durumun tersi olarak yüksek olmayan konut yapısında yaşayan 139 çocuktan 63'ü yani %45,3 çocuk az katlı konutlarda yaşamak istediklerini anket cevapları ile belirtmişlerdir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çocukların içinde bulundukları fiziksel yaşam şartlarına uyum sağladıklarını ve algılarının bu şekilde geliştiğini söylemek mümkündür

Çocukların yaşadıkları binayı değiştirme şansları olduğunda nasıl bir binada yaşamak istedikleri sorulmuştur. Çocuğa bu soru ile yaşadığı yeri ve yaşamak istediği yerin nasıl bir yer olduğu düşüncesinin sorgulanması amaçlanmıştır. Ankete katılan çocuklara yaşadıkları çevreyi değiştirme şansları olsaydı nasıl bir çevrede yaşamayı tercih edecekleri de sorulmuştur. Ankette yer alan 2. soru ile 16. sorunun değerlendirilmesi sonucunda Tablo 5.7 elde edilmiştir.

Çocuğun içinde bulunduğu ortama adaptasyon sağladığından dolayı, yine yaşadığı alana benzer mekanlarda yaşamak istediği Tablo 5.6'da irdelenmiştir. Çünkü çocuk içinde bulunduğu ortama sadece barınma ihtiyacını karşılamanın ötesinde duygusal bir bağ ile de bağlıdır. Yani yaşadığı mekana karşı olan alışkanlıklarından da vazgeçmek istemediği düşüncesini bize anlatmaktadır.

Tablo 5.7 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak bulundukları çevreyi değiştirme isteklerinin irdelenmesi

Yaşanılan ev tipi	Yaşadığın binayı değiştirme şansın olsaydı nerede yaşamak isterdin?						
	Sayı	Size ait bahçeli bir ev		Az katlı bir bina		Çevredeki en yüksek bina	
		sayı	yüzde	sayı	yüzde	sayı	yüzde
Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk	139	86	61,9	18	13	35	25,1
Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	139	110	79,1	11	7,9	18	13
Toplam	278	196	70,5	29	10,4	53	19,1

Şekil 5.10 Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların yaşadıkları binayı değiştirme şansları olsaydı nerede yaşamak istediklerinin irdelenmesi

Çocukların yaşadıkları binayı değiştirme şansları olsaydı yüksek konut yapılarında yaşayan 139 çocuktan %61,9'unun kendilerine ait bahçeli bir evde yaşamak istedikleri görülmektedir. Neden olarak, kendilerine ait bahçeli bir evde genel olarak sokağa rahat çıkabildiklerini, gürültü olmayacağını ve hayvan besleyebileceklerini belirtmişlerdir. Yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocuklar da yaşadıkları çevreyi kendilerine ait müstakil bir ev ile değiştirebileceklerini belirtmişlerdir. Yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar yaşamak istedikleri yerin çevredeki en yüksek bina olmasını da bir alternatif olarak belirtmişlerdir. Elde edilen veriler incelendiğinde bu durum normal olarak görülebilir. Bu noktada çocukların algılarının bulundukları çevreye göre gelişse de

çevreyi sorgulayarak aldıkları cevaba uygun olarak biçimlendiğinden bahsetmek doğru olacaktır.

Çocukların mekan algısının gelişiminde çevre önemli bir etkendir. Çocuk yaşadığı çevre içinde ev ile okul arasındaki ulaşımını hangi yöntemle sağladığı çocuğun çevre algısının nasıl bir gelişim gösterdiği ile ilişkilidir. Yanıtlamasını istediğim soru için her bir çocuk farklı seçenekleri aynı anda seçebilecektir. Bu durum çocuklara "birden fazla şıkkı işaretleyebilirsin" diye yazılı ve sözlü olarak açıklanmıştır. Ankette yer alan 2. soru ve 8. soruyu değerlendirilmesi sonucunda tablo 5.8' deki verilere ulaşılmıştır.

Tablo 5.8 Çocukların yaşanılan yere göre ev ve okul arasındaki ulaşımı sağlama yöntemleri

Evin ve okulun arasındaki ulaşımı hangi şekilde sağlıyorsun?						
Ulaşım Şekli	Yaşanılan ev tipi					
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk			Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk		
	toplam	sayı	yüzde	toplam	sayı	yüzde
Yürüyerek	139	53	38,1	139	25	18
Özel servis aracıyla	139	58	41,7	139	101	72,7
Toplu taşıma ile	139	0	0	139	2	1,4
Özel araç ile	139	42	30,2	139	20	14,4

Tablo 5.8 incelendiğinde yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların toplu taşıma araçlarını kullanmadıkları ortaya çıkmaktadır. Yüksek olmayan konutlarda yaşayan çocukların ise ulaşım sorununu servis araçları ile çözdükleri görülmektedir. Bu durum Mavişehir bölgesinin fiziksel yerleşim koşullarının doğal bir sonucudur. Burada dikkat edilmesi gereken yüksek katlı yapıların kent merkezinden uzakta inşa

edilmelerinden dolayı bu yapılarda yaşayan çocukların yaşıtlarından farklı yöntemler ile ulaşım sorunlarını çözmekte olduklarıdır. Anket verileri incelendiğinde, yüksek konutlarda yaşayan 139 çocuğun, 58'i özel servis aracıyla, 53'ü yürüyerek ve 42'si ise özel araç ile okul ve ev arasındaki ulaşımını sağlamaktadır.

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar farklı ulaşım yöntemlerini tercih ederken çevrelerinde algıladıkları fiziksel veriler de farklı olmaktadır. Çocukların çevreleri ile iletişiminde algılarındaki farklılıklar Tablo 5.9' da ki verilerle açıklanmaktadır. Ankette yer alan 2.soru ile 15. sorunun karşılaştırılması ile Tablo 5.9 elde edilmiştir. Burada her bir çocuk farklı seçenekleri aynı anda seçebilecektir. Bu durum çocuklara "birden fazla şıkkı işaretleyebilirsin" diye yazılı ve sözlü olarak açıklanmıştır.

Tablo 5.9 Çocukların yaşadıkları yere göre yakın çevrelerindeki algıları

Evinizin yakın çevresinde yürürken dikkatinizi hangisi en çok çekiyor?						
	Yaşanılan ev tipi					
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk			Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk		
	toplam	sayı	yüzde	toplam	sayı	yüzde
Yüksek katlı apartman blokları	139	83	59,7	139	50	36
Yeşil çevre ağaçlar bahçeler	139	96	69	139	105	75,5
Parklar ve oyun alanları	139	84	60,4	139	73	52,5
Yollar ve trafik işaretleri	139	45	32,4	139	41	29,5
Yüksek katlı olmayan evler	139	55	39,6	139	65	46,8

Çevrenin kişiyi etkilediği, kişinin yaşantısını şekillendirdiği, kişinin yapı ve çevre ile sürekli bir ilişki içerisinde olduğu söylenirse, çocuğun algısının gelişiminde çevrenin de etkili olduğu söylenebilir. Tablo incelendiğinde yüksek konut yapısında yaşayan 139 çocuğun 83 çocuğun dikkati yüksek katlı yapılar üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak benzer fiziksel çevrede yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan 139 çocuktan 50 çocuk çevresinde yüksek katlı yapılar üzerinde bir algıya sahiptir. İçinde bulunulan fiziksel çevrenin algı üzerindeki yönlendirici etkisinin sonucu olan bu durum, çocukların mekan algılarını da etkilemektedir. Çocuk çevresinin kendisine sunduklarını algılar ki burada önemli olan çevrenin çocuğa olumlu mu yoksa olumsuz mu etki ettiğidir. Fiziksel çevrenin olumlu etkileri algının da olumlu gelişmesine yön vermektedir.

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların 96' sı yeşil çevre ve ağaçların, 84' ü park ve oyun alanlarının, 55' i yüksek katlı olmayan evlerin, 45' i ise yollar ve trafik işaretlerinin dikkatini çektiğini belirtmişlerdir. Yüksek konutlarda yaşayan çocukların dikkati yüksek konutlar ve yeşil çevre üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Ankete katılan çocuklara yüksek katlı yapılardan oluşan bir resme baktıklarında hangi duyguları hissettikleri sorulmuştur (Şekil 5.11). Görsel yüksek konutları barındırmasından dolayı seçilmiştir. Çünkü Mavişehir bölgesi yüksek konut yerleşiminin yoğunluklu olduğu bir alandır. Görsele benzer fiziksel özellik gösteren çevrede yaşayan çocukların bu görsel üzerindeki düşüncelerinin nasıl değişmekte olduğunun belirlenmesi amaçlanmaktadır.

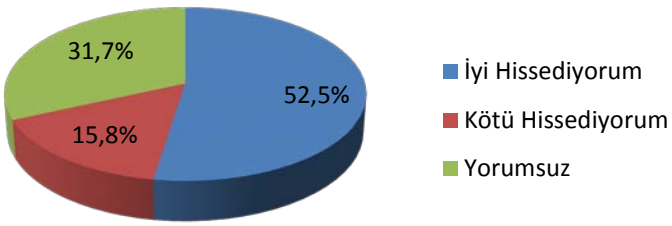
Şekil 5.11 Yüksek katlı konut yapılarından oluşan anket görseli (http://sojitrasandip.in/about)

Ankete yer alan 2.soru ile 19.sorunun karşılaştırılması sonucunda Tablo 5.10' da ki veriler elde edilmiştir. Burada her bir çocuk farklı seçenekleri aynı anda seçebilecektir. Bu durum çocuklara "birden fazla şıkkı işaretleyebilirsin" diye yazılı ve sözlü olarak açıklanmıştır.

Çocukların görsel hakkında ki diğer düşünceleri, Tablo 5.10, Tablo5.11 ve Tablo 5.12 de açıklanmaktadır.

Tablo 5.10 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak yüksek konut binalarından oluşan resme karşı hislerinin irdelenmesi

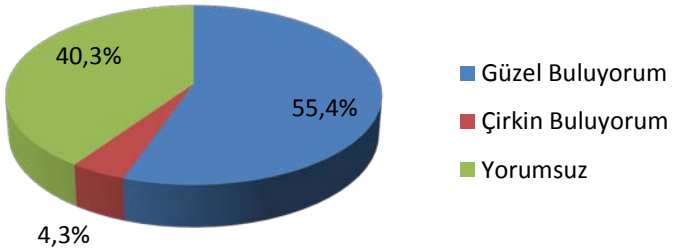
Hissedilen duygular	Yüksek katlı binaların bulunduğu resme baktığında neler hissediyorsun?			
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk		Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	
	sayı	yüzde	sayı	yüzde
İYİ	73	52,5	64	17,4
KÖTÜ	22	15,8	31	8,5
YORUMSUZ	44	31,7	44	31,7
TOPLAM	139	100	139	100

Şekil 5.12 Yüksek konut yapısında yaşayan çocukların yüksek katlı yapılardan oluşan çevre için duyguları

Tablo 5.11 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak yüksek konut binalarından oluşan resme karşı hislerinin irdelenmesi

Hissedilen duygular	Yüksek katlı binaların bulunduğu resme baktığında neler hissediyorsun?			
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk		Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	
	sayı	yüzde	sayı	yüzde
GÜZEL	77	55,4	71	51
ÇİRKİN	6	4,3	9	6,5
YORUMSUZ	56	40,3	59	42,5
TOPLAM	139	100	139	100

Şekil 5.13 Yüksek konut yapısında yaşayan çocukların, yüksek katlı yapılardan oluşan çevre için duyguları

Yüksek konut yapılarında yaşayan 139 çocuktan 73 çocuk resme baktığında kendini iyi hissettiğini, 22 çocuk da kötü hissettiğini belirtmiştir. Yine çocukların 77'si ise hislerini güzel olarak nitelendirmesine karşın, 6 çocuk hislerini çirkin olarak nitelendirmiştir.

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların görsel hakkındaki olumlu düşünceleri, onların yaşanılan yere ait düşüncelerini de anlatmaktadır. Çocukların görsel hakkındaki diğer düşünceleri de Tablo 5.12 de açıklanmaktadır.

Tablo 5.12 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak yüksek konut binalarından oluşan resme karşı hislerinin irdelenmesi

Hissedilen duygular	Yüksek katlı binaların bulunduğu resme baktığında neler hissediyorsun?					
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk			Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk		
	toplam	sayı	yüzde	toplam	sayı	yüzde
HEYECAN	139	39	28	139	41	29,5
KORKU	139	38	27,3	139	44	31,7
GÜÇ	139	16	11,5	139	14	10,1
ENDİŞE	139	18	13	139	28	20,1
MUTLULUK	139	47	33.8	139	36	25,9
SEVİNÇ	139	37	26,6	139	29	20,9

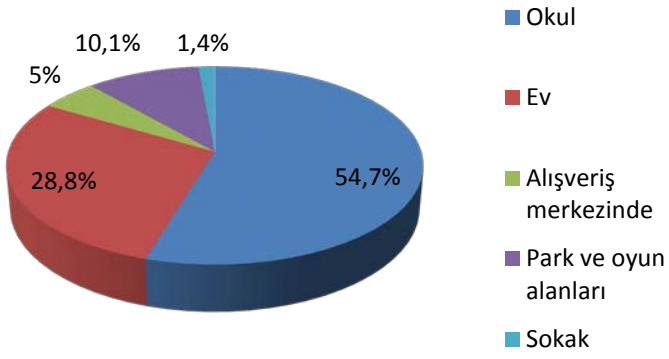
Yüksek konut yapısında yaşayan 139 çocuktan 39 çocuk heyecan, 38 çocuk korku, 16 çocuk güç, 18 çocuk endişe hissettiğini belirtmiştir. Bu ek olarak 47 çocuk mutluluk ve 37 çocuk ise sevinç hislerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Çıkan sonuçlar doğrultusunda yüksek katlı konut yapısında yaşayan çocuk için yüksek konutlardan oluşan görsel olumlu özellikler göstermektedir.

Çocuklara zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirdikleri sorulmuştur. Burada çocuğun algısındaki ev, okul veya diğer mekanlar ile kurduğu iletişim çocuğun sosyal hayatı ile alakalı bilgi edinebilmek açısından önemlidir.

Çocukların zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirdiklerini anlayabilmek için ankete yer alan 2.soru ile 13.sorunun karşılaştırılması sonucunda Tablo 5.13' da ki veriler elde edilmiştir.

Tablo 5.13 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirdiklerinin irdelenmesi

	Çocukların zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirdikleri			
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk		Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk	
	sayı	yüzde	sayı	yüzde
OKUL	76	54,7	86	62
EV	40	28,8	38	27,5
ALIŞVERİŞ MERKEZİ	7	5	6	4,5
PARK,OYUN ALANLARI	14	10,1	6	4,5
SOKAK	2	1,4	3	1,5
TOPLAM	139	100	139	100

Şekil 5.14 Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların vakitlerini sıklıkla nerede geçirdiklerinin irdelenmesi

Çocukların vakitlerini geçirdikleri mekanların birbirinden çok da farklı olmadığı görülmektedir. Çocukların yaşadıkları mekan ne olursa olsun zamanlarının çoğunu okulda geçirmeleri beklenmedik bir sonuç değildir. Ancak çıkan sonuçlara bakıldığında çocuğun dış mekanları yeterince sıklıkla kullanmadığı görülmektedir.

Çocuklar zamanlarının %54,7 'si okulda, %28,8'i evde, %10,1'i park ve oyun alanlarında, %5'i alışveriş merkezlerinde ve %1,4'ü sokakta vakitlerini geçirdiklerini belirtmişlerdir. Anket verileri doğrultusunda çocuklar zamanlarının neredeyse %90'ını kapalı mekanlarda geçirmektedirler. Görülüyor ki çocuk çevresi ile iletişimini özellikle ev ile okul arasındaki ulaşımını sağlarken kullanmaktadır.

Çocuğun vaktini geçirdiği alanlar zorunlu bulunduğu mekanlar mı yoksa kendi seçtiği mekanlar mı olduğunun araştırılması tez kapsamında önem kazanmaktadır. Çocuğun vaktini geçirdiği yer ile vaktini geçirmek isteği yer karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çocukların vaktini geçirmek istedikleri yer Tablo 5.14 deki veriler üzerinden elde edilmiştir.

Tablo 5.14 Çocukların yaşadıkları yere bağlı olarak zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirmek istediklerinin irdelenmesi

	Çocukların zamanlarını en çok hangi mekanlarda geçirmek istedikleri					
	Yüksek konut yapısında yaşayan çocuk			Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuk		
	toplam	sayı	yüzde	toplam	sayı	yüzde
EV	139	105	75,5	139	103	74,1
BAHÇE	139	106	76,2	139	86	61,9
SOKAK	139	65	46,7	139	59	42,4
OYUN ALANLARI	139	108	77,7	139	94	67,6
ALIŞVERİŞ MERKEZİ	139	88	63,3	139	72	51,8

Tablo 5.13 ve Tablo 5.14 incelendiğinde çocuk vaktinin büyük çoğunluğunu evde geçirmektedir. Aynı zamanda boş vakitlerini de evde geçirmek istemektedir. Elde edilen bu sonuç çocuk için evin önemini göstermektedir. Çocuğun kent içindeki yeri tamda evin merkezidir. Çocuk için yaşadığı konutun önemli olduğu açıktır. Öyleyse çocukların neden evin içinde oldukları araştırılmalıdır. 21.yy da bilgisayar teknolojisinin ileri düzeyde olması çocuğu evin içine hapseder duruma getirmiştir. Anket verileri doğrultusunda vaktinin çoğunu evde geçiren çocuğun, boş vakitlerini de evde geçirmek isteyişi yaşadığımız çağın teknolojik gelişimlerinin sonucudur. Ancak dış mekan içeren cevaplar da çocuklar tarafından tercih edilmiştir.

Ankete katılan 139 çocuğun, %77,7 oranında oyun alanlarında, % 76,2 oranında bahçede, %75,5 oranla evde boş vakitlerin geçirmek istemektedirler. Öyle ki alışveriş merkezleri bile %63,3 oranla sokaklardan daha çok tercih edilir olmaktadır.

5.5 Çocukların Çizdikleri Resimlerinin Değerlendirilmesi

Anket uygulamasının diğer aşaması ise çocukların uyudukları odanın penceresinden dışarıya baktıklarında gördüklerini resme dökerek ifade etmelerinin istenmesidir. Anket çalışması toplamda 278 çocuk üzerinde uygulanmıştır. Anket çalışması kapsamında çocukların yaptığı resimler incelendiğinde elde edilen 278 adet resmin 152 adedi çalışmanın beklentilerini karşılamayacak niteliklerde olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeye alınan 126 adet resim kendi içinde incelendiğinde; benzer özellikler taşıyanlar gruplandırılmıştır. Bunun sonucunda elde edilen 6 farklı örnek çalışmanın sonuç bölümünde detayları ile irdelenmiştir. Öğrencilerin yaptığı resimlere ait daha fazla sayıda örnek Ek 2'de sunulmuştur.

Çocuğun yaşantısında resim, çoğu zaman çocuğun neleri isteyip neleri istemediğini anlatabilmek için önemli bir araç olmaktadır. Diğer bir deyişle kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesinin bir yolu olarak da değerlendirilmektedir. Resim çocuğun kas gelişimine yardımcı olduğu kadar bilişsel gelişimine de yarar sağlamaktadır. Çocukların çizdikleri resimlerin neler anlattığına dair araştırmalar yapılmış ve kitaplar yazılmıştır. Ankette yer alan diğer soruların aksine, resim

çizmeleri konusunda herhangi bir sınırlandırma olmaması sonucunda tez çalışması için daha derinlemesine verilere ulaşılmıştır.

Aynı yaşta olan çocukların benzer sosyal çevrelerde yaşamış olması, benzer gelişimsel özellikler göstermeleri, çevrelerinde birbirine benzeyen nesnelerle karşılaşmaları, dönemsel olarak çocuğun resimlerine de yansıyacaktır.

Yavuzer (1997); çocuk resmindeki gelişimi beş evrede açıklamıştır.

- Karalama Dönemi (2-4 yaş)
- Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)
- Şematik Dönem (7-9 yaş)
- Gerçekçilik (Gruplaşma) Dönemi (9-12 yaş)
- Görünürde Doğalcılık dönemi (12-14 yaş)

Tezin alan çalışmasının merkezini 7-11 yaşa aralığındaki çocukların aldığı düşünülürse bu dönemdeki çocukların gerçekçilik boyutu üzerinden resimler oluşturdukları söylenmelidir. Yavuzer (1997), "*Gerçekçilik Dönemini*" şöyle ifade etmektedir; bu dönemde çocukların en büyük gereksinimlerinden biri kendi kişiliklerini bulmaları, kendi güçlerinin farkına varmaları ve kendi grupları içinde kendi ilişkilerini geliştirebilmeleridir. İkinci olarak da her çocuğun, çevresi ve çevresini oluşturan nesneler ve malzemeleri ile olan içten ilişkisini keşfetme ihtiyacı gelmektedir (Yavuzer, 1997, s.65).

> Yavuzer (1997), 6-8 yaşından başlayarak cinsiyet ayrımını çizimlerinde gösteren çocuk, erkek ve kız giysilerindeki ayrımları özellikle ve özenle belirtir. Figür ve diğer öğeler arasındaki ilişki, düzenleme bakımından kurallara uymaya başlamıştır. Mekan ve perspektif artık kendini gösterir. Yer çizgisi yukarı çıkar, toprak kendi rengine boyanır. Kesişmeler yer alır (Yavuzer, 1997, s.66).

Jhan Berger " *Görme konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir."* diyor (Jhan., s.7., çev., 2013). Çocuk doğduğu andan

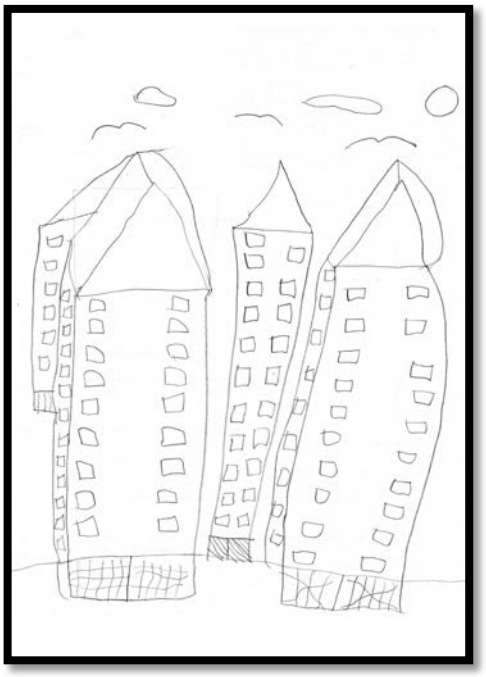
itibaren çevresi ile karşılıklı bir ilişki içindedir. Zaman içinde çocuğun algısında oluşan bu çevre anlayışı onun zihnine depolanmıştır. Resim çocuğun algısında oluşan imgeleri kağıda dökmesi ile zihninde var olanı anlatmasıdır.

San (1977), "algıladığı kavramları etkinliğe dönüştürebilen çocuklar; çevrelerini daha iyi gözlemleyebilmekte, ayrıştırma yetileri artmakta, ayrıntılarla ilgili olarak bellekleri güçlenmekte, nesnelerin birbirleriyle ilişkili olarak düzenlendiklerinde daha buluşçu ve özgün olmaktadırlar" (Aksöz, 2010).

Tezin önemli noktalarından bir tanesi de çocuğun algısındaki imgeleri nasıl ifade edeceğidir. "Çocuk içinde bulunduğu fiziksel çevrenin ne derece farkındaydı ve çevresinde ki mimari elemanlara dair algısı gelişmiş miydi ?". Bu aşamada çocuklardan resmetmelerini beklediğimiz kompozisyon, uyudukları odanın penceresinden dışarıya baktıklarında gördükleridir. Çocuğun fiziksel çevresi ile olan iletişiminin, çocuğun algısını nasıl etkilediği ve algısındaki çevrenin nasıl bir yer olduğunu çizgilerle resmetmeleri bu aşama için önem taşımaktadır. Aynı zamanda aynı bölgede yaşayan çocukların çevreyi algılayışında benzerlikler veya farklılıkların neler olduğu da bu aşamada incelenecektir.

Tez kapsamında ankete konu olan 7-11 yaş aralığında bulunan çocuklar içinden 8-9-10 yaş çocuklardan oluşan çalışmada, %6,5 oranında 8 yaş grubu çocuklar, %49,6 oranında 9 yaş grubu çocuklar ve %43,9 oranında ise 10 yaş grubu çocuklar üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır. Bu verilere göre başlık 5.5 de belirtildiği üzere "*Gerçekçi Dönem*" içinde bulunan çocukların resimleri üzerinden yapılan değerlendirmeler şu şekildedir :

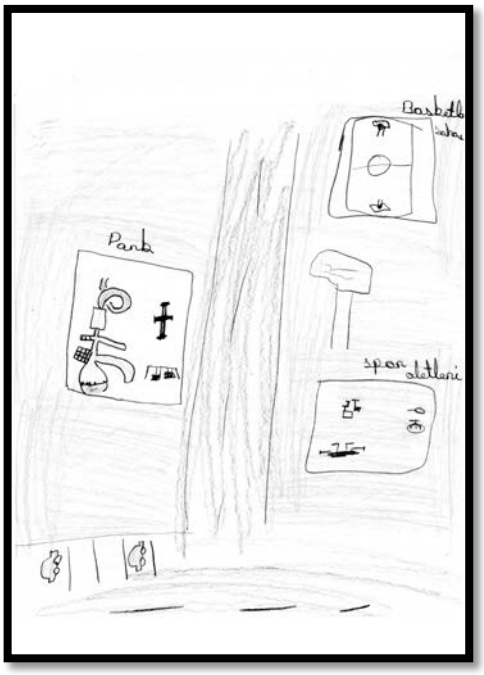
Anket çalışmasında çocukların yaşanılan alandaki çevre algılarını anlayabilmek için yakın çevrelerinde dikkatlerini en çok neyin çektiği sorulmuş ve yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların %59,7' si yüksek katlı apartman bloklarının en çok dikkatlerini çeken yapılar olduğuna dair cevaplar vermiştir. Şekil 5.15'de görülen resim yoğunluklu bir yüksek konut yapısı içinde yaşayan çocuğun odasının penceresinden dışarıya baktığında gördüklerini resme dökmüş halidir.

Şekil 5.15 Çocuk 1, 9, K.

Çocuk çevre algısında özellikle binaların çokluğu ve hatta yoğunluğunu anlatabilmek adına önde ve arkada olduklarını vurgulamıştır. Çocuğun binaların üstüne çizdiği bulutlar ve kuşlar da gördüğü şeyin yüksek olduğunu anlatmak amacıyla çizilmiştir. Çocuğun çizdiği resme dikkatli bir şekilde bakıldığında, yer çizgisi görülmektedir. Özellikle yer çizgisinin varlığı somut işlemsel evrede yer alan çocukların çizimlerinde ortak özellik gösteren bir tür ifade biçimidir. Yer çizgisinin altında da bir mekanın varlığından haberdar olduğunu anlatması çocuğun yaşadığı konuta dair gözlemlerinin ayrıntılı olduğunun da bir belirtisidir.

Şekil 5.15'de ki resimde çocuğun çizdiği resimde renk kullanmadığı görülmektedir. Bu durum çocuğun yüksek katlı binalara karşı bakışının nasıl olduğunu da anlatmaktadır. Çizilen resim, çocuğun algısındaki seçiciliğin yüksek katlı yapılar üzerine kurulu olduğunun bir göstergesidir. Çocuğun yaşadığı çevreye bakışında yüksek katlı konut yapılarının varlığı önem kazandığı anlaşılmaktadır. Benzer şekilde bu resim ile duygularını ifade eden çocuklar, fiziksel çevrelerini yüksek katlı yapılar ile birebir ilişki içerisinde görmektedirler.

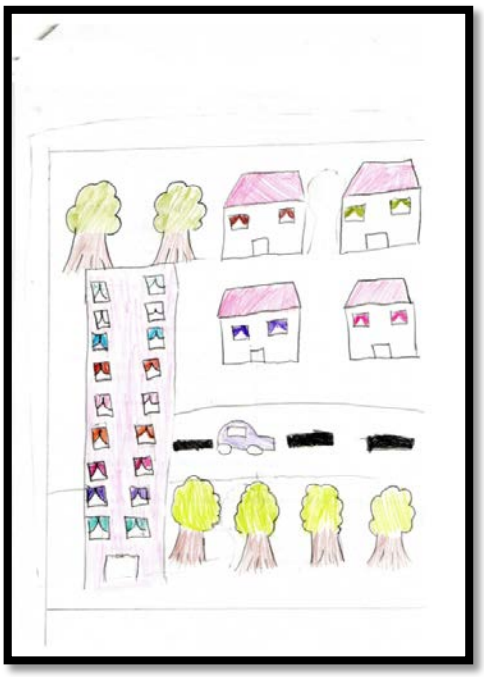
Şekil 5.16 Çocuk 2, 10, K.

Şekil 5.16' da ki resimde çocuğun algısında park ve oyun alanları baskın bir şekilde kendini göstermektedir. Anket çalışması kapsamında teze konu olan Mavişehir bölgesi, yoğunluklu yüksek katlı konut yerleşimlerinin bulunduğu bir alan içindedir. Bu alanda site içi yerleşimler vardır ve bu yerleşimlerin kendi bünyesinde park ve oyun alanları, spor alanları mevcuttur. Aynı zamanda yakın çevre içinde de bu alanlar mevcuttur.

Şekil 5.16' da ki resimde oyun alanları ve spor alanlarına bu kadar yoğun vurgu yapılmışken, yeşil alanların resimde yer almaması, çocukların tasarlanmış çevreleri oyun mekanları olarak algılamalarını açıklamaktadır. Şekil 5.16'da görülen resim yüksek konut yapısında yaşayan bir çocuğun dışarıya baktığında gördüklerini resmetmesidir. Öyleyse çocuk yaşantısının büyük bölümünü geçirmek istediği ya da geçirdiği mekanların farkındadır.

Şekil 5.15 ve Şekil 5.16' da ki resimleri çizen çocuklar aynı bölgede yaşamalarına rağmen fiziksel çevre algıları bambaşka bir şekilde kendini ifade etmektedir. Çocuklar aynı bölgede hatta aynı konutta yaşasalar dahi her çocuğun mekanı algılayış biçimi farklı olmaktadır. Çocuk çevrenin ona gönderdiği mesajlar ile

çevreye karşı ve yaşadığı yere karşı algısı şekillenmektedir. Şekil 5.15'de ki çocuk için yüksek konut yapıları algısında önemli bir yer tutarken şekil 5.16'da ki çocuk için ise spor alanları önemli olmaktadır.

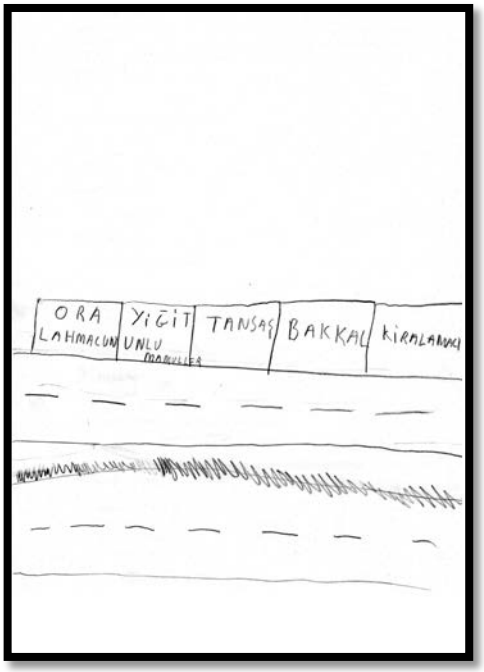

Şekil 5.17 Çocuk 3, 8, K.

Şekil 5.17' de görülen çizimde çocuk yaşanılan çevre içerisinde yüksek konutların ve müstakil yerleşimlerin bir arada olduğunu anlatmaktadır. Çocuk gördüğü çerçevede bu alanları birbirinden ayırmış ve bunun için de yol çizmiştir. Aynı zamanda renk kullanımına özen gösteren çocuk yolu siyah renk kalem ile çizerek hoşnutsuzluğunu ifade etmiştir. Yine çocuk yol üzerine hareketli bir araç da resmederek trafik ile ilgili algıların farkında olduğunu göstermiştir. Yeşil alanları yeterli bulan çoğunluk gibi bu çocuk da yaşadığı bölgenin etrafına ağaçlar çizerek yeşil alanların varlığından haberdar olduğunu göstermiştir. Resme daha dikkatli baktığımızda resmi bir çerçeve oturtmuş aynı zamanda resimde detaylara da yer vermiştir. Bu durum çocuk resmindeki gelişim döneminin bir sonucudur.

Yüksek konut yapılarının çevresinde bulunduğu çevreye hizmet verebilmek adına farklı ticari alanların konumlandığını söylemek mümkündür. Ticari yapıların varlığı çevreye olumlu etki edebildiği gibi tam tersi çocuklar için olumsuz fiziksel

şartlarında habercisidir. Kaldırıma kadar taşan kullanımları, yoğun yaya ve taşıt trafiğini beraberlerinde getirmeleri ve hatta sürekli yarattıkları duyusal kirlilik gelişme çağındaki çocukların algı dağarcıklarında olumsuz yansımalara sebep olmaktadır. Burada çocuğun bu oluşumdan nasıl etkilendiğini anlamak önemlidir.

Şekil 5.18 Çocuk 4, 10, E.

Çocuğun yaşadığı çevrenin farkındalığına dair gözlemlerinin neler olduğunun anlaşılması açısından resim yapmak önemli bir araçtır. Böylece çocuğun yaşadığı çevre ile ilişkili çizmiş olduğu resimler, çocuğun çevreye ait algısına dair fikir edinimlerine ulaşmak açısından önem kazanmaktadır. Çocuk yaşadığı alan içinde bulunan ve çocuğun algısında yer eden donatıları çizmektedir. Bu donatılara ait memnuniyetini ya da memnuniyetsizliğinin neler olduğunun belirlenmesi açısından da resim önemlidir.

Şekil 5.18 'de çocuk, çevresindeki yerleşimde yoğunluklu bir ticari alan içinde olduğunu anlatmıştır. Çocuk çizdiği resimde yolu baskın olarak göstermiş ve yola cephesi olan ticari alanları çizmiştir. Buna bağlı olarak, çocuk yakın fiziksel çevresini tanımaya başlamış ve algı haritasını mevcut çevresi üzerinden oluşturmuş demektir. Ticari yapıların bitişik düzende ve isimleri ile ifade edilmesi, sıkışık doku

içerisinde çocuk tarafından çevre algısında önemli bir yere sahip olduklarını anlatmaktadır. Aynı zamanda çizilen resim içinde yol önemli bir yer işgal etmektedir. Fakat trafik yoğunluğu göz ardı edilip ticari alanlar üzerinde bir algının geliştiği de resmin bize anlattıkları açısından önemlidir.

Şekil 5.19 Çocuk 5, 9, K

Şekil 5.19' da görüldüğü gibi çocuk yaşadığı çevrenin var olan ve neredeyse tüm donatılarının farkındadır. Yaşadığı çevre içindeki hastane, dükkanlar, sosyal alanlar, cami ve market gibi alanlar, çocuğun algısında yer etmiş durumdadır. Buna ek olarak yakın çevrede yüksek olmayan konut yapılarının ve yüksek katlı konut yapılarının olduğu da anlaşılmaktadır. Çocuk için yol da önemli bir donatıdır. Çizilen resim çocuğun farkındalığının ne kadar gelişmiş olduğunu göstermektedir. Bu ve buna benzer resimler incelendiğinde 7-11 yaşları arasındaki çocukların yakın çevrelerindeki birçok kütlenin, yapının ya da donatıların farkında olduklarını söylemek gerekmektedir.

Resimdeki ayrıntılara dikkat edildiğinde, çocuğun yüksek katlı konuttaki mimari elemanların farkında olduğu görülmektedir. Yüksek konutta pencereleri yuvarlak ve dikdörtgen olarak çizmiş ve hatta binadaki giydirme cephenin farklı olduğunu da

göstermiştir. Öyleyse yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların yaşadıkları çevreye bağlı olarak yaşıtlarından daha farklı algısal belleklere sahip oldukları rahatlıkla ifade edilebilir.

Şekil 5.20 Çocuk6, 9, K.

Şekil 5.20' de çocuğun algısında yüksek bir apartman bloğunun önemli olduğunu kağıdın çizim alanının merkezinde yüksek bir yapı çizerek ifade ettiği açıkça görülmektedir. Yüksek konut, çevresindeki birçok yapıya göre ölçek olarak çok daha baskın çizilmiştir ki, bu durum çocuğun algısında gördüğü yapının çocuk için önemini anlatmaktadır. Ölçek kavramına bağlı olarak yükseklik algısı resim üzerinden rahatlıkla okunmaktadır. Yakın çevresinde daha alçak yapılar bulunsa da çocuk resminde yapıyı abartılı şekilde yüksek çizmesi çocuğun mekanı algılayış biçiminde bir ipucu vermektedir. Yapılara fon görevi gören dağ sıraları bile yüksek yapılardan baskın olarak algılanmamaktadır. Elbette ki perspektif algısına bağlı olarak önde ve arkada objeler resimde farklı yükseklikler ile ifade edilmiş olabilir. Fakat her ne amaçla olursa olsun resimde yüksek bir yapı vurgulu şekilde ön planda tutulmuştur.

5.6 Bölüm Sonucu

7-11 yaş aralığında bulunan çocuklar üzerinde yapılan anket uygulaması ve resim çalışmaları değerlendirildiğinde şu sonuçlara varılmıştır.

Yeşil alanlarının yeterliliğinin incelendiği sorulardan elde edilen veriler ışığında site alanlarının daha düzenli bir yapılaşma içerisinde olduğu ve kullanıcısına kendine özel imkanlar sunduğu göz önüne alındığında çıkan sonuçlar beklenti dışında değildir. Site içerisinde yaşayan çocukların yeşil alan algısının site dışında yaşayan çocuklara göre gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Çocuk yaşadığı çevre ile orantılı bir şekilde algısal gelişime açıktır. Bulunduğu çevre çocuğa neler verebiliyor bunları bilmek, çocuğun ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına önemlidir. Günümüzde yeşilin yok olmaya başladığı bir dönemde, yeşilin yerini beton bloklara bıraktığı da düşünülürse çocuğun yeşil alanların yeterliliğini sorgulaması onun algısal gelişimini etkilemektedir. Uyarıcının özelliği ve büyüklüğünün artması çocuğun dikkatini de o denli arttırır yani yeşil alanların site içinde yaşayan çocuk için önemli bir uyarıcı faktör olduğu söylenmelidir. Farklı konut yüksekliklerinde yaşayan çocukların aynı bölge içinde olmaları, çocukların, yaşanılan mekanın yeşil alanlara, parklara, oyun alanlarına ve benzeri ortak bir takım fiziksel donatılara sahip olduğunu göstermektedir. Aynı bölgede ve farklı yükseklikteki konut yapılarında yaşayan çocukların yaşadığı yerdeki yeşil alan algıları ortaktır. Çocuk yaşanılan yere göre çevresini algılarken konutun yüksekliği çevreyi algılayışında önemli bir etken değildir. Bunun yanında yüksek katlı olmayan yapılaşma çevresinde yaşayan çocuklarda daha az oranla yeşil alanın yeterli bulunmasının sebebi değişen kent dokusu yüzünden tüm kullanıcılara ortak açık alanların sayısının azalmasıdır.

Çocuklara yaşadıkları yerde kendilerini ne derecede güvenli hissettikleri sorulduğunda alınan cevaplara göre, yaşanılan yere karşı güvenlik duygusunu çocuğun yaşadığı konutun yüksekliğinden bağımsız olduğu görülmektedir. Çocukların yaşadıkları çevreye karşı duyduğu güvenlik hissi yaşanılan yer ile doğrudan ilişkilidir. Yapılan araştırmaların çoğunda yüksek konut yapılarında yaşayan yetişkinlerin kendilerini güvende hissetmedikleri sonucuna varılmıştır. Bu

durum çocuklarda tam tersine sonuçlar vermiştir. Çocuk yakın fiziksel çevresini okul ile ev arasındaki iletişimini sağlayan mekanların bütünü olarak görmektedir. Aynı zamanda çevre çocuk için spor alanları, oyun alanları gibi bir takım faaliyetleri de sunmaktadır. Çocuklar dolayısıyla yakın fiziksel çevrelerine karşı bağımlıdırlar. Çocuklarda oluşan güven hissi, çocukların kendilerini daha özgür hissetmelerine dolayısıyla daha araştırmacı ve sorgulayıcı bir karaktere sahip olmalarını sağlamaktadır. Çocuk bireylerin yetişkin bireylere dönüşmesi sırasında, güvenlik hissine bağlı özgürlük hissi çocuğun gelişiminde olumlu bir etki yapmaktadır.

Çevre çocuğun gelişiminde önemlidir. Özellikle konut yakın çevresi ile sürekli bir iletişim halindedir. Çocuğun bu çevrelere ilişkin düşünceleri onun algısının gelişiminde önemli bir rol oynayacağı için çocuklara farklı konut çevreleri üzerinden görseller gösterilmiştir. Anket verilerinden çıkan sonuca göre, çocuğun düşüncesinde müstakil ev ve sokak kavramının halen var olduğu tespit edilmiştir. Yüksek konut yapısında yaşayan çocuklar müstakil bahçeli bir sokağı güzel olarak nitelemiştir. Bunun yanında belli bir oranda da yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların yüksek katlı yapılardan oluşan sokağı güzel olarak nitelendirmeleri, çocukların yaşadıkları mekanla bağ kurmaları ile ilişkilendirilmelidir. Çocuğun algısındaki çevre verileri mekan algısının belirlenmesinde önemli bir faktördür. Yüksek konut yapısında yaşayan çocuklar ile yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocukların mekanı güzel olarak algılamasında çocuğun mekana hangi anlamları yüklediği ve zihninde mekanın çocuğa yansıttığı olumlu özelliklerin önemi fazlasıyla büyüktür. Mekanın çocuğa özgürlük tanıyor olabileceği düşüncesi ve birçok sosyal faaliyet içeriyor olması, mekandan çocuğa gönderilen duyuların olumlu özellikleri, çocuğun mekanı güzel olarak algılamasında etkili olmaktadır. Çocuğun dış çevreye ilişkin algısının oluşumunda, çevreyi güzel olarak algılaması, çocuğun yaşadığı binadaki kat sayısına bağlı değildir.

Yüksek konut yapısında yaşayan çocuğun mekan algısında yaşanılan yer faktörü önemlidir. Bunun sonucu olarak yüksek konut yapısında yaşayan çocukların yaşamak istediği yer ile güzel olarak nitelendirdiği çevrenin birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda çocukların yaşamak istedikleri fiziksel çevrenin,

yaşadıkları fiziksel çevreyle aynı olduğu ve mekan algısının gelişiminde yaşanılan yerin önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Çocuğun zihninde oluşan yaşadığı yer ile yaşamak istediği yer ilişkisinde, yaşanılan yerin etkisi önemli bir rol üstlenmektedir. Yüksek konut yapısında yaşayan çocuğun yaşamak istediği yer yine yüksek konutlardan oluşan bir çevredir. Çocuk yaşadığı alana benzer fiziksel koşullara sahip mekanlarda yaşamak istemektedir. Bunun yanı sıra çocuğun, yaşadığı çevreye adaptasyon sağlamış olması da bu durumu kuvvetlendirmektedir. Yüksek konut yapısında yaşayan çocuğun, içinde bulunduğu fiziksel çevreye ve yaşanılan yere karşı mekansal algıları olumlu özellikler taşımaktadır. Bunun yanında yüksek olmayan konutlarda yaşayan çocuklar da yine yüksek olmayan yapılarda yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Bu durumda çocukların mekan algısı için belleklerinin gelişiminde içinde bulundukları fiziksel çevrenin doğrudan payı olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak çocuğa yaşadığı binayı değiştirme şansı verildiğinde ve dolayısıyla çocuğun başka bir boyutta düşünmeye ve anlamaya itilmesinde sonuçların değiştiği görülmektedir. Yüksek katlı konut yapılarında yaşayan çocukların güzel olarak nitelendirdikleri az katlı müstakil evlerde yaşama şansları olması durumunda az katlı müstakil evlerde yaşamayı tercih edecekleri anket sonuçları ile tespit edilmiştir. Yüksek konutlarda yaşayan çocukların güzel olarak nitelendirdikleri yer ile yaşadığı yeri değiştirme şansı olduğunda yaşamak istedikleri yerin birbiri ile aynı olduğu görülmüştür. Yüksek konut yapısında yaşayan çocuğun yaşadığı fiziksel çevrenin tam tersi bir çevrede yaşamak istemesi, mekan algılarının gelişmeye başladığının göstergesidir. Her ne kadar yakın fiziksel çevre ile etkileşim sonucu elde edilen bilgi birikimleri olsa da gerekli fırsatlar verilen çocukların kendi yaşam alanlarını kendilerinin tercih etmeyi isteyecekleri açıkça anlaşılmıştır. Çocuğun zihninde yarattığı mekanı kurgulayışında, çevreye ilişkin gözlemleri baskın bir rol oynamaktadır. Yüksek olmayan konut yapısında yaşayan çocuğun düşüncesinde güzel olarak nitelediği ve yaşamak istediği yer olan müstakil bir ev düşüncesi, yaşadığı yeri değiştirme şansı verilse bile değişiklik göstermemektedir. Yüksek konut yapıları ile yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocukların sorulara açıkça verdikleri bu farklı cevaplar, çocukların yaşadıkları fiziksel çevrenin etkisinde

olduklarının başlıca kanıtıdır. Yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar için mekan ve çevre algısını farklı biçimlerde geliştiğini söylemek gerekmektedir.

Şeçilen bölgedeki Mavişehir İlköğretim Okulu yüksek konut yapılarına yakın olduğu gibi yine birçok yüksek katlı konut yerleşiminin bulunduğu alana da çocuğun yürüyerek ulaşamayacağı kadar uzaktır. Anket sonuçlarına baktığımızda yüksek katlı konut yapılarında yaşayan çocukların birbirine yakın oranlarda, yürüyerek, özel servis araçları ve özel araç ile okul ve ev arasındaki ulaşımı sağladığını görülmektedir. Fakat yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocukların genel olarak servis araçlarını kullandığı görmektedir. Çocukların gözlem yolu ile bilgi birikimi edindikleri göz önüne alındığında, ulaşım ihtiyacının karşılanma yöntemi de son derece önemli olmaktadır. Çünkü yürüyerek çevrenin algılaması sırasında edinilen deneyim ile motorlu araçlar içerisindeyken elde edilen deneyim farklı olacaktır. Yürüyerek okul ve ev arasındaki ulaşımın sağlayan çocuk çevreyi daha yakından inceleyecektir ve çevre ile olan etkileşimi daha fazla olacaktır. Bu durumda yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların mekan algılarında daha fazla detayın olması beklenen bir sonuçtur. Tercih edilen ulaşım biçimlerine bağlı olarak özel araç ile ulaşımı sağlamak yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklarda rahatlık hissinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden bu çocuklar trafik işaretlerine ve yollara daha az dikkat etmektedirler. Yaşadıkları çevre ne olursa olsun yeşil alanlar, parklar ve oyun alanları tüm çocukların dikkatini aynı ölçüde çekmektedir. Algının temel ihtiyaçlar doğrultusunda biçimlenmesinin doğal sonucu olan bu durum, içsel etkilerin çocukların bu yaşında dışsal etkilerden daha baskın olmasından da kaynaklanmaktadır. Konut yakın çevresinde yer alan binalar, yeşil çevre, park ve oyun alanları, ulaşım ve buna benzer donatıların çocuğun sosyolojik ve psikolojik açıdan sürekli iletişimi de göz önüne alınırsa, tasarlanması ve uygun koşulların sağlanması çocuğun bilişsel gelişimi açısından değerlidir. Kısacası çevre kalitesini arttırmak çocuğun kavrama, düşünme, yorumlama, algılama düzeyinin de artışı demektir. Çevre kalitesini arttırmada yüksek yapıların rolü tartışılmalıdır. Kaliteli yaşam alanları sunan yüksek yapılar ile çocukların fiziksel çevrelerinden tamamen aykırı gelişimlerinin önüne geçmek mümkündür.

Yüksek yapılara ait bir fotoğrafın hisler ile ifade edilmesi istenildiğinde, yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların hislerinin yoğun olarak olumlu olduğu görülmüştür. Nispeten yüksek olmayan konutlarda yaşayan çocukların fotoğraf hakkındaki olumsuz düşüncelerinin daha baskın olduğu da tespit edilmiştir. Heyecan, korku, endişe hisleri yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocuklarda daha yüksek şekilde görülürken; mutluluk, sevinç, güç gibi hisler yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar tarafından daha yoğun olarak vurgulanmıştır. Çocukların farklı hisler ile düşüncelerini ifade etmeleri mekanın çocuğun algısı üzerindeki etkilerinin farklı olduğunu bize anlatmaktadır. Bu sonuçlar sadece çocuklar için değil yetişkin bireyler içinde çok farklı olarak ortaya çıkmayacaktır. Yapılan araştırmalarda yükseklik korkusu, açık alan korkusu gibi birçok korkunun yüksek yapılar tarafından tetiklendiği de görülmüştür.

Günümüz koşullarında, sokak kavramı artık önemini yitirmiştir. 21.yy çocuğu için sokak başka anlamları olan bir mekan haline gelmiştir. Geçmiş kültürümüzde oyun alanı olarak sokağın üstlendiği rol artık değerini yitirmektedir. Sokak kavramı bir oyun alanı olmaktan çıkmaya başlamıştır. Çocuğun fiziksel çevresi ile olan ilişkisi düşünüldüğünde anket soruları kapsamında elde edilen bulgulardan çocukların zamanlarını sokakta geçirmedikleri görülmektedir. Bunun yanında sokağı zamanlarını geçirmek istedikleri bir yer olarak da görmemektedirler. Bu durum sokak kavramının çocuk için çok değerli bir anlam taşımadığının göstergesidir. Çocuğun yaşadığı fiziksel çevre koşullarındaki sokak algısı trafik yoğunluğunun olduğu, tehlikeli ve özgürlüğün kısıtlandığı bir alan olmaktan öteye gidemezken, ebeveynlerin gözünde uzak durulması gereken bir yaşam alanıdır. Çocukların oyun alanlarını sokaklardan daha çok tercih etmeleri ise çocukların sokakları oyun alanları olarak görmediklerinin açık kanıtıdır. Yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar için mekan algısı, yaşıtları olan ancak yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocuklardan farklıdır. O zaman yüksek yapıların çocuklar üzerinde mekansal algıda bir farklılık yarattığını söylemek doğrudur.

Çocuklardan çizmelerini istenilen resimler üzerinden yapılan değerlendirmelerde çocukların yüksek konut yapılarına ait algılarının, farklı fiziksel çevrede yaşayan

yaşıtlarından daha karmaşık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Yüksek yapılarda mevcut olan yapısal farklılıklar (giydirme cephe, yuvarlak pencereler, geniş balkonlar, vb.), yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar tarafından resmedilmektedir. Anket çalışması kapsamında da sorulan sorular verilen cevaplardan yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların detayları daha fazla ön planda tuttuğu görülmektedir. Çizilen resimler de bu bulgulara destek olacak niteliktedir.

BÖLÜM ALTI
SONUÇLAR

6.1 Sonuçlar

Anket çalışmalarının sonuçları ortak bir düzlemde irdelendiğinde genel olarak elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Yüksek konut yapılarında yaşayan çocukların bilgi birikimi yeni yaşam tarzı üzerine inşa edilmektedir. Yeni yaşam tarzı yalnızlaşmış toplum bireyleri oluşturmaya başlamıştır. Çoklu ailelerin bir arada yaşadığı hayat kültürü yerini ailenin en küçük parçası bireylere bölünmüş, içe kapalı hayat kültürüne bırakmaktadır. Bu değişimin temelindeki etken ise ekonomik ve sosyal sınıfların arasındaki farkın giderek büyümesidir. Ekonomik güç dengesi toplum bireylerinin birbirleri ile olan tüm ilişkilerinin merkezine yerleşmektedir. Ekonomik güce sahip olanlar yine kendileri gibi ekonomik güce sahip olanlarla ortak özelliklere sahip hayatlar sürmeye başlamışlardır. Daha düşük ekonomik güce sahip olanların ulaşamayacağı yeni yaşam alanları tanımlanmaktadır. Öyle ki neredeyse üretilen tüm ürünler kullanıcısına farklı olmayı, özel olmayı hissettireceğini vaat etmektedir. Konut politikaları da bu değişimin dışında kalamamıştır. Daha yüksek, daha büyük, daha pahalı olmak yeni üretilen konutların emperyalist birer araç olmalarına sebep olmaktadır. İşte bu köklü değişim farklılaşan ve ayrışan sosyal sınıflar yaratmıştır. Daha çok korunduğumuzu düşünürken daha çok korunmaya muhtaç kalmamız ya da daha çok sosyalleştiğimizi düşünürken daha yalnız kalmamız sınıflar arasındaki ayrışmanın sonucudur. Tüm bu ekonomik ve sosyal değişimler bizleri ve kültürümüzü de değiştirmektedir. Yıllar boyu edinilmiş tüm bilgi birikimlerimiz neredeyse kendimize yabancı hale gelecek derecede değişmeye zorlanmıştır. Tüm algılarımız ama özellikle de mekan algımız bu değişime ayak uydurmaya başlamıştır.

Günümüz çocuklarının algıları günümüz şartlarına göre gelişmektedir. Bu da kuşaklarımız arasındaki farkın bir sebebi olarak değerlendirilebilir. Mekan adına dair tüm bildiklerimiz sonsuz bir değişime uğramaya başlamıştır. Adeta bize

dayatılan bu değişim yarattığımız fiziksel çevrenin de değişmesine sebep olmaktadır. Kentsel dönüşüm ile birlikte yıkılan gecekonduların yerini zamanla yüksek yapılar almaya başlamıştır. Öyle ki yüksek yapıların doğruluğu ya da faydaları yavaş yavaş herkes tarafından kabul edilmeye başlanmıştır. İşte bu kabuller geçiş sürecini yaşayan yetişkinlerin hafızasında farklı yansımalar yaratırken, henüz hafızası yeni yeni şekillenmeye başlayan çocukların algılarında yepyeni imajlar üretmektedir. Bunların en önemlisi ölçek kavramına ilişkin değişimdir. Yeni nesiller tarafından artık "insan ölçeği" kavramı önemini yitirir duruma gelmiştir. İnsanoğlunun yıllarca toprağa yakın olup, toprak üzerine yayılma anlayışı yerini topraktan uzaklaşarak gökyüzüne yaklaşma fikrine bırakmaktadır. Mekan algılarımız üzerindeki değişiklik fiziksel çevremizi doğrudan etkilerken, fiziksel çevremizdeki değişiklik de mekan algımızı doğrudan etkilemektedir. Bu kadar iç içe olan bu iki kavram sonsuz bir döngü yaratmaktadır. Bu döngünün merkezinde bulunan hassas denge öngörülebilir değişimlerin de habercisidir.

6.2 Öneriler

Ütopyalar yaratarak geleceğe dair öngörülerde bulunmak çok uç noktalarda ve anlamsız arayışlar gibi görünse de algısal değişim süreci incelenerek değişimin yönünü saptamak çok kolay olacaktır. Bu çalışma kapsamında günümüz verileri kullanılarak geleceğin fiziksel çevrelerine dair bir öngörü oluşturulmaya çalışılmıştır. Geçmiş bilgi birikimimiz göz önüne alınarak günümüz çocuklarının geleceğe dair beklentileri, görüşleri ve arayışları 7-11 yaş arası bir grup çocuk ile yapılan anket ile elde edilmiştir. Anketin hedef kitlesinde yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar bulunmaktadır. Ancak elde edilen bilgilerin yorumlanabilmesi için bir de değişken grup oluşturulmuştur. Kıyaslama yapılmış olan bu gruptaki çocuklar yüksek olmayan konut yapılarında yaşayan çocuklardan seçilmiştir.

Yaşanabilir bir çevre, insanların yalnızca fizyolojik gereksinimlerinin değil, aynı zamanda güvenlik gereksinmesi, toplumsal gereksinmeler/aidiyet, benlik gereksinmeleri/saygı görme, kendini gerçekleştirme gereksinmesi olarak isimlendirilen gereksinmelerinin tümünün sağlanabileceği koşulları gerektirir. Yapılı

çevre bu gereksinmelerin sağlanabildiği bir ortam olabildiği ölçüde sağlıklı bir yaşam çevresi olarak nitelenebilir (Koç, 2001, s.1). Bu durum çocuklar için de çok farklı değildir. Ancak bu beklentilere yönelik mekanlar çocuklar açısından biraz daha farklılık göstermektedir. Çocuğun tüm gereksinmelerinin merkezinde oyun vardır. Oyun çocuğun fiziksel gelişimine katkıda bulunur, sosyal çevresini oluşturmasına ve dolaysıyla benliğini yapılandırmasına yardımcı olur.

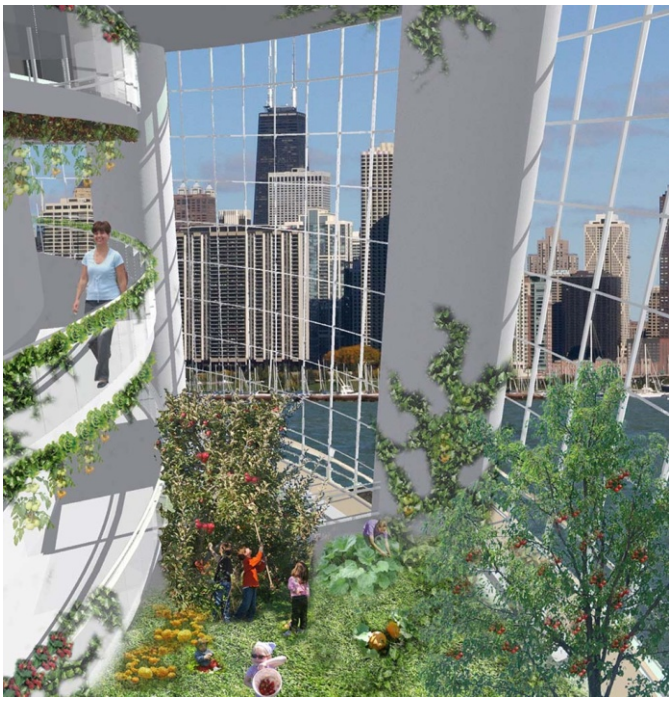
> Bahçe ve benzeri boş bir alana sahip bir konut, çocuğa birçok yeteneğini çok erken yaşlarda kendi kendine deneme fırsatı verir. Çevreden iyi korunmuş bir küçük bahçe, seslenme mesafesi ve görsel algı boyutu içinde bir özel alan, çocuğu doğayla tanıştırır ve onunla başa çıkmayı öğretir (Gür ve Zorlu, 2002). 21.yüzyılın çocukları bu ve buna benzer olanaklardan uzak büyümekte ve çocuğun düşünme, yaratıcılık gibi bilişsel faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir.

Tüm bu veriler ışığında çocukların yaşadıkları yer ve buna bağlı olarak mekansal algılarının yönlendiği açıktır. Yüksek konut yapıları dahil tüm yaşam alanlarında yaşayan çocuklar için kendilerini geliştirmeye yönelik, kaliteli mekanların özenle tasarlanması gerekmektedir. Sadece yetişkin bireylerin değil, çocuklarında yaşadıkları mekanları sahiplendikleri ve algılarının bu yönde geliştiği düşünüldüğünde, çocukların fiziksel ve sosyal gelişimlerini destekleyen mekanların yapıların değişmez parçaları olarak ele alınmaları gerekmektedir. Öyle ki tüm imar kanunlarında ya da yönetmeliklerinde çocukların varlıkları hep yok sayılmıştır. Geleceğin bireyleri ancak bugünden sağlıklı olarak (fiziksel ve sosyal açıdan) yetişmeye başlarlarsa, gelecek nesillerin toplumları da sağlıklı olacaktır. Kentlerin gelişim süreçleri, ekonomik politikalar, ne kadar değişken olursa olsun tüm yönetmeliklerde ya da imar kanunlarında çocuklar için daha sağlıklı mekanların tasarlanmasını teşvik edecek ya da zorlayacak kararlar alınmalıdır. Çocukların fiziksel çevrelerine bağlı olarak gelişen mekan algılarının, zaman içerisinde kalıplaşarak kırılamaz bir hal almasından önce tüm fiziksel çevrelerin çocukların gelişimlerine destek olacak biçimde düşünülmesi gerekmektedir. Unutmamalıdır ki iyi tasarlanmamış mekanlar içindeki yaşam, çocukların fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimlerini olumsuz etkileyecektir.

Çalışmadan çıkan sonuçlar ile çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerinin aynı zamanda mekansal algısının sağlıklı ilerleyebilmesi için yaşanılan yer ile çocuğun iletişimini güçlendirecek öneriler şu şekildedir:

Bu çalışma İzmir Mavişehir bölgesinde belli bir sosyal ve ekonomik sınıfa ait çocuklar üzerinde yapılmıştır. Bununla birlikte İzmir'de yüksek konut yapıları olarak kendini gösteren **TOKİ konutlarında yaşayan farklı bir sosyal ve ekonomik duruma ait çocuklar üzerinde de benzer bir çalışma yapılabilir.** Yapılan ve yapılacak olan yeni çalışmanın sonuçlarının birbiri ile karşılaştırılması ile önemli veriler elde edilebilir.

Çocuk evinden çıktığı zaman rahatça oyun oynayabileceği bir mekana ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle **yüksek konut yapıları her biri kendi bünyesinde çocukların kullanabileceği ve onların ölçeğine uygun oyun alanları tasarlanarak çocuğun oyun alanları ile ilişkisi kurulabilir.** Bu mekanlar kapalı alanlar olabileceği gibi yarı açık alanlarda da uygulanabilir. Yüksek konut yapısında yaşıyor olsa bile ebeveynlerin rahat kontrol edebileceği ve çocukların sosyal iletişim kurabilecekleri alanlar onların fiziksek gelişimlerini olumlu etkileyebileceği gibi algısal gelişimine de katkı sağlayacaktır. **İzmir planlı alanlar tip imar yönetmeliğinin madde 16, yapı düzenine ait tanımlar içinde** 4. (Değişik: RG-1/6/2013-28664)' göre "Üstü sökülür- takılır hafif malzeme ile kenarları rüzgar kesici cam panellerle kapatılmış olsa dahi açık oturma yerleri, **çocuk oyun alanları,** en az bir tarafı açık; sundurmalar, açık büfeler, açık yüzme havuzları, atlama kuleleri, pergolalar, kameriyeler **emsale dahil değildir" ifadesi yer almaktadır. Bu madde ile çocuklara ait yarı açık ve açık oyun alanlarının yapı bünyesinde tasarlanmasını teşvik edebileceği düşünülebilir.** İmar mevzuatında yapılan bu düzenleme özellikle zemin ve toprakla ilişkisi kısıtlı olan yüksek konut yapılarında yaşayan çocuklar için yapı bütününde özel alanların oluşturulmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

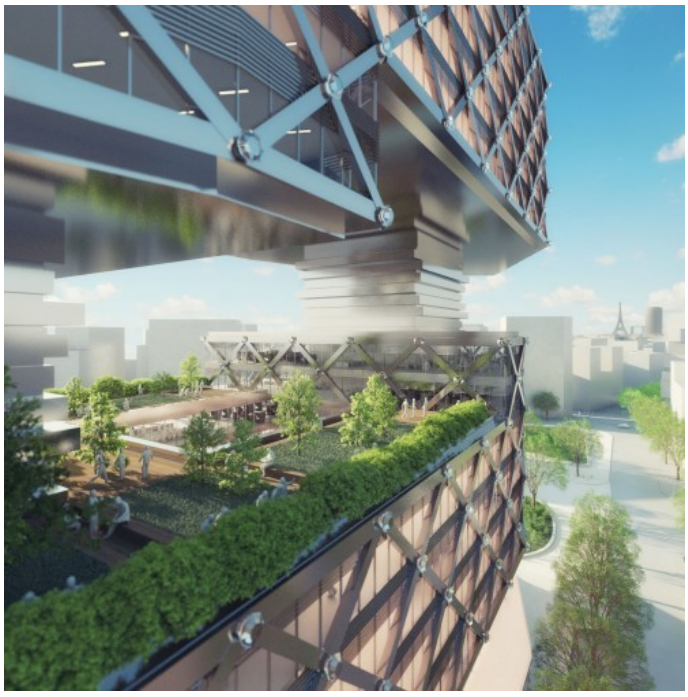

Şekil 6.1 Yüksek konut yapısında çocuklar için oyun alanı. (http://www.psmag.com/science-environment/farming-in-high-rises-raises-hopes-3705/)

Çocuk oyun alanlarına ihtiyaç duyduğu kadar yeşil alanlara da ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun yakın çevresinde düzenlenmiş yeşil alanlar bulunabilir ancak çocuğun bu yeşil alanları kullanabilir olup olmadığı önem taşımaktadır. Çocuk yeşili bir fiil kullanması onun toprakla temas halinde olması önemlidir. Çocuklara binaların estetik amaçlı tasarlanmış genel yeşil alanların dışında, özel yeşil alanlar sağlayarak, çocukta ki aidiyet duygusunun gelişimine katkı sağlamak gerekmektedir. Bu nedenle yüksek konut yapıları güvenliği sağlanarak iç bahçeler, kat bahçeleri ve belirli alanlarda bahçe terasları tasarlanarak yeşil ile çocuğun arasındaki iletişim sağlanabilir.

Şekil 6.2 Yüksek konut yapısında çocuklar için teras. (http://inhabitat.com/sky-village-by-mvrdv-and-adept/)

Şekil 6.3 Yüksek konut yapısında çocuklar için kat bahçesi. (http://www.archdaily.com/346374/can-we-please-stop-drawing-trees-on-top-of-skyscrapers/)

İzmir planlı alanlar tip imar yönetmeliğinin madde 16 içinde 51-52. (Ek: RG-1/6/2013-286644), göre kat bahçe tanımı şu şekilde yapılmaktadır. **Kat Bahçesi**: Binalarda yeşil bir görünüm elde etmek ve bina içinde yeşil doku ile iç içe yaşanmasını sağlamak amacıyla, binanın cephe veya cephelerinde uzunluğu 3 m'den az olmamak şartı ile her biri en az 10 m^2 olan katlarda yer alan bahçe düzenlemeleridir.

İzmir planlı alanlar tip imar yönetmeliğinin madde 16, yapı düzenine ait tanımlar içinde 4. (Değişik: RG- 1/6/2013-28664)' göre "Bulunduğu katın alanının toplam %25' ini geçmemek koşuluyla; sökülür- takılır cam panellerle kapatılmış olanlar dahil olmak üzere balkonlar, açık çıkmalar ile **kat bahçe** ve **terasları** emsale dahil değildir" ifadesi **gerek bina içi gerek bina dışı alanlarda yeşilin kullanılmasına, kat bahçeleri ve teraslarının yapılmasına yönelik teşvik edici bir nitelikte olduğu düşünülmektedir.**

KAYNAKLAR

Aiello, J. R., Thompson, D. E., ve Baum, A. (1985). Children, crowding, and control: Effects of environmental stress on social behavior. Wohlwill, JM, van Vliet, W.(H.g.): Habitats for children: The impacts of density. Hillsdale. *Lawrence Erlbaum Associates Publishers (97-124).*

Akarsu, F. (1984). Piaget'ye göre çocukta mekan kavramının gelişimi. *Mimarlık, 84/9.* 21 Kasım 2013. http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&Dergi=260.

Aksoy, Ö. (1977). *Biçimlendirme*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, İnşaat-Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Aksöz, M. (2010). *Sosyal çevrede iç ve dış mekan olgusunun 10-12 yaş grubu çocuk resimlerine yansıması ve sanatsal gelişim evrelerine göre incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Altman, I., ve Low, S. M. (Eds.). (1992). *Place attachment: Human behavior and environment.* New York: Plenum Press.

Altuğ, D. (2004). *Çocukluktan yaşlılığa kendilik değeri.* Ankara: Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim Tasarım Bölümü. Ankara: Matus Baskı.

Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş, ve Çimen, S. (2001). *Çocuk gelişimi* 2. Ankara: Yapa Yayın.

Arı, R. (2008). *Eğitim psikolojisi*. (4. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ataman, A. (2005). *Gelişim ve öğrenme.* (3. Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Atasoy, E. (2006). *Çevre için eğitim çocuk-doğa etkileşimi.* (1. Baskı). Bursa: Ezgi Kitapevi.

Atila, O., (2003). *Üst gelir grubuna yönelik konut ve konut çevresi yaşam kriterleri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ayata, S. ve Ayata, A.G. (1996). *Konut komşuluk ve kent kültürü*. TC Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı. Konut Araştırma Dizisi:10.

Aydınlı, S. (1986). *Mekansal değerlendirmede algısal yargılara dayalı bir model*. Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ayhan, S. (1984). *Mimarlık kavramları ve tasarım süreci*. Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İzmir.

Aytıs, S., (1997). *Yüksek yapım kriterleri ve bu kriterlerin İstanbul' dan dört örnek üzerinde analizi.* Doktora Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ayvaz, A. (2007). *Çocukların sanal ortamlarda nasıl mekanlar tasarladıklarının araştırılması.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Ayyıldız, M. A. (2000). *İnsan-çevre diyalektiğinin duyusal- zihinsal- duygusal süreçleri: Çevresel algı- bilişim- anlam*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Bacanlı, H. (2011). *Eğitim psikolojisi.* (17.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Ballice, G. (2004). İzmir kent kimliği oluşum sürecinin konut yapıları üzerinden incelenmesi. İzmir Mimarlar Odası, *Ege Mimarlık, 4 (*52), 42-46.

Baltes, P. B., Cornelius, S.W., ve Nesselroade, R. (1979). *Cohort effects in developmental psychology,* New York.

Barker, R. G (1968). *Ecological psychology: Concepts and methods for studying the environment of human behavior.* Stanford, California*:* Printed in the United States of America.

Barre, F. (1984). Çocuk ve mekan yada yitirilmiş kent. (Güvenç, M., çev), *Mimarlık, 84/9.* 23 Eylül 2013. http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=260.

Bayazıt, N. ve Yüksel, Y. (1996). Toplu konut projelerinde çocuklar için mekanlar. E. M. Komut, (der.), *Diğerlerinin Konut Sorunları* (432-445*).* TMMOB Mimarlar Odası.

Bayraktar, R. (2009). Yaşam boyu gelişim psikolojisi. E.Özkalp, (E.d.), *Davranış Bilimlerine Giriş* (103-203). Eskişehir; Türkiye Cumhuriyeti Anadolu Üniversitesi Yayını.

Bechtel, R.B. ve Churchman, A. (2002). *Handbook of environmental psychology,* New York: Copyright by Jhon Wiley & Sons.

Becker, F.D. (1976). Children's play in multifamily housing. *Environment and Behavior 8*, 4 (1976), 545-574.

Bee, H. & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (1.Basım). (O, Gündüz, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Begeç, H., (2008). Yükseklik, yüksek olma ve yüksek yapıların gelişimi. *Ege Mimarlık, 4* (67), 10-15.

Bell, P. A., Fisher, J. D., ve Loomis, R.j. (1978). *Environmental psychology.* Philadelphia: W. B. Saunders.

Bengtsson, A., (1981). *Play environment-living environment*. Stegelands, Göteborg.

Bilgin, F.(1984). Kent mekanında çocuk, çocuklar için bir mekan serüven alanları. *Mimarlık*, 84/9. 15 Eylül 2011. http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=260.

Bilgin, İ. (b.t.). *Türkiye'nin modernleşme süreci içinde konut üretimi.* 19 Eylül 2013.

http://v3.arkitera.com/platform.php?action=displaySession&ID=25&year=&aID=140

Bilgin, N. (1984). Çocuklar ve Mekanlar. *Mimarlık, Mimarlık, 84/9*. 13 Mart 2013. http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi.260

Björklid, P. (1944*).Chidren's outdoor environmet: A study of children's outdoor activities on two housing estates from the perspective of environmental and developmental psychology.* Lund: CWK Gleerup, 1982, Michigan.

Björklid-Chu, P., (1977). A *Survey of children's outdoor's activities in two modern housing areas Swedan.* Biology of Play, Tizard, B. ve Harvey, D. (ed.). Spastics İnternatiol Medical Publication, Londan.

Candan, T. K. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, "çocuk ve mimarlık: Çocuklarla yeni bir gelecek, yaşanabilir bir kent kurgulamak". *Mimar.ist*, 8.(28), 55-60.

Ching, F. D. K. (2011). *Mimarlık, biçim, mekan ve düzen*. (5. Basım). (S. Lökçe, çev.). YEM yayın.

Cüceloğlu, D. (2009). *İnsan ve davranışı: Psikolojinin temel kavramları*. (18.Basım), İstanbul: Remzi Kitapevi.

Çakır, H. (1997). *Çocukların algılamasında etkili olan mimari parametrelerin belirlenmesi.* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Çerçi, S. (1997). *Konut yakın çevresinin kullanıcı bilişsel duygusal ve davranışsal parametrelere bağlı olarak değerlendirilmesi.* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Çıkış, Ş. ve Ek, F. İ. (2009). Konutta lüks kavramının imgesel dönüşümü: İzmir kent merkezinde çok katlı lüks konutlar. Mimarlar Odası, *Mimarlık Dergisi*, Temmuz-Ağustos 348. 17 Ocak 2010. http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=362&RecID=2152.

Çocuk hakları (bt). 23 Eylül 2013. http://www.mfa.gov.tr/cocuk-haklari-konusunda-turkiye_de-yapilan-calismalar.tr.mfa.

Çocuk hakları (bt). 23 Eylül 2013. http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html.

Çubukçu, E. ve Girginer, S.A. (2006). Toplu konut ve kent merkezi konut yerleşimlerinde kullanıcı memnuniyeti. *Ege Mimarlık,* 2-57. 17 Ocak 2010. http://www.izmimod.org.tr/egemim/57/20-23.pdf

Desagis, M. (2006). K*onut alanı- yaşam alanı ilişkisi açısından küçük konutlar.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Deviren, A. S. (2001). *Mimaride yer: Yapının araziyle ilişkisinin kavramlaştırılması (1980-2000).* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Dictionnaire Larousse. (1993). Cilt 1, *Ansiklopedik sözlük,* Milliyet Gazetecilik.

Doğrusoy, İ. U. (2007). Konut ve kentsel kimlik, İzmir konut mimarlığına tematik bakış. *Ege Mimarlık,* 1-60 20 Nisan 2011. http://www.izmimod.org.tr/egemim/60/32-37.pdf

Erdönmez, M. E. ve Akı, A. (2005). *Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindekietkileri.* 23 Eylül 2011. http://www.megaron.yildiz.edu.tr/yonetim/dosyalar/01_09_ERDONMEZ_E.pdf

Evans, G. W., Kliewer, W., ve Martin, J. (1991). *The role of the physical environment in the health and well being of children*. Washington

Eyüce, E. Ö. (1991). *Toplu konut: Sorunlar ve nedenleri konut çevrelerinin mekansal gerekliliklerine bireyin tatmini açısından psikolojik bir yaklaşım*. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. İzmir.

Freud, S. (2006). *Psikanaliz üzerine.* (3. Basım). (K. Şipal, çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (4.Baskı). (B. Onur, der.). Ankara: İmge Kitapevi.

Gaster, S. (1995). Rethinking the children's home range concept. *Architecture & Comportement / Architecture& Behaviour, 11* (1), 35-41.

Gibson, J, (1979), *The ecological approach to visual perception*. Mahwah, New Jersey: Erlbaum.

Goodey, B., ve Gold, J.R. (1987). Environmental perception : The relationship with urban design. *Progress in Human Geography, 11*, 126-133.

Gökmen, H. (2008). Çocuk ve mimarlık atölyesi- çocukların evleri. İzmir Mimarlar Odası, *Ege Mimarlık, 1* (64). 12-15.

Gökmen, H. S. (1996). *Mekansal çevrede çocuk*. (E. M. Komut, der), *Diğerlerinin Konut Sorunları* (446-455). TMMOB Mimarlar Odası.

Gökmen, H. S. (2006). Konutta "çocuk" var mı?. *Ege Mimarlık,* 2-57. 23 Eylül 2011. http://www.izmimod.org.tr/egemim/57/24-27.pdf

Gökmen, H. S. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, "çocuk dostu kentler oluşturmak". *Mimar.ist, 8* (28). 49-54.

Göregenli, M. (2010). *Çevre psikolojisi: İnsan mekan ilişkileri. (*1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gülaydın, E. C. ve Bildik, S. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, "cihangirin çocukları". *Mimar. ist, 8 (28). 66-7.*

Güngör, H. (2002). *Tarlabaşı bölgesinde yaşayan çocukların çevrelerini algılaması ve değerlendirmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Gürkaynak, İ. (1996). *Çocuklar, çevreler ev içleri. (*E. M. Komut, der.8), *Diğerlerinin Konut Sorunları* (423-431). TMMOB Mimarlar odası.

Gür, Ş. Ö. (1996). *Mekan örgütlenmesi*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Gür, Ş. Ö. (2006). Konuta dair minik şeyler-2. *Ege Mimarlık,* 3-58. 21 Eylül 2011. http://www.izmimod.org.tr/egemim/58/06-9.pdf

Gür, Ş. Ö. ve Zorlu. T. (2002). *Çocuk mekanları.* (1.Basım). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Hole, V. (1966). Children's play on housing estates. *National Building Studies Research Paper 39*. London

Höweler, M. (1973). A study of children from low-rise and high-rise estates. Lunds

İmamoğlu, E.O. (1993). İnsan evi ve çevresi araştırma projesi: Sosyal psikolojik bazı gözlemler. *Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Odtü Konut Araştırmalar Merkezi*. Konut Araştırmalar Sempozyumu.1-2 temmuz Ankara.

İnceoğlu, A. (1999). *Evin anlamı ve kentlileşme süreçleri.* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Jersild, A. T. (1979). *Çocuk psikolojisi.* (3. Baskı). (G. Günçe, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi.

Jhon, B. (2013). *Görme biçimleri.* (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis yayınları.

Kahvecioğlu, H. L. (1998). *Mimarlıkta imaj: Mekansal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Kalender, E. (1996). *Konut tipleri üzerine bir inceleme.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Karsten, L. ve van Vliet, W. (2006). *Children in the city: reclaiming the street.* Children, Youth and Environments.21 Ekim 2011. http://www.colorado.edu/journals/cye/16_1/16_1_10_ChildrenInTheCity.pdf

Kasl, S.W.,Will, J., White, M.,ve Marcuse, P. (1982). *Quality of the residential environment and mental health. In A Baum ve J. E Singer (ed.). Advances in Environmental Psychology 1-30.*. Hillsdale, New Jersey.: Erlbaum.

Koç, F. (1999). *Çocuk ve mekan.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Koç, H. (2001). Konut ve yakın çevresi tasarım ilkeleri. Dokuz Eylül Üniversitesi, *Mimarlık Fakültesi Yayınları,* MİMF-01-DK-002.

Kotlowitz, A. (1992). *There are no children here: The story of two boys growing up in the other America.* New York: Random House Digital Inc..

Kopec, D. (2006). *Environmental psychology for design.* New York: Fairchild Publications Inc..

Kuşaslan, A. (2007). *Yapıların çocuk sağlığı üzerinde etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Lang, J. (1987). *Creating architectural theory: The role of the behavioralin environmental design.* New York: *Van* Nostrand Reinhold Com.

Lynch, K. (1960). *The image of the city.* (1th ed.). USA: Massachusetts Institute of Technology and President and Fellows of Harvard Koleji.

Lynch, K. (2011). *Kent imgesi*.(3.Baskı). (İ. Başaran, çev.). Kültür Yayınları.

Marcus, C. C. ve Sarkissian, W. (1986). *Housing as if people mattered, site design guıdelınes for medium -densıty family housing*. Londan: California Üniversitesi.

Matthews, H. (1995). Living on the edge : children as 'outsiders'. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie, 86* (5), 456-466.

Maxwell, L. E. (2003). Home and school density effects on elementary school children: The role of spatial density. *Environment and Behavior, 35* (4), 566-578.

Mete, H. C. (2009). 1950'ler İzmir mimarlığında apartman olgusu ve Melih Pekel. *Ege Mimarlık*. 21 Ekim 2011. http://www.izmimod.org.tr/egemim/71/6.pdf.

Noschis, K. (1992). Child development theory and planning neighborhood play. *Children's Environments, 9* (2), 1-11.

Noschis, K. (1994). The urban child. *Architecture et comportement, 10* (1994). 343-360.

Örer, G. (2002). *Konut- kimlik ev - modeli ve modelin bir örnek olarak İstanbul kentinde uygulanması.* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Özdemir, S. S. (2008). Mimarlık, kent ve çocuk, "kentin tutsakları; çocuklar". *Mimar.ist, 8* (28). 61-6.

Özkalp, E., Arıcı, H., Bayraktar, R., Aydın, O., Erkal, B. ve Uzunöz, A. (2009). *Davranış Bilimlerine Giriş*. (10. Baskı). (E. Özkalp, Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Özparlak, F. ve Meşhur, M.Ç. (2012). Sokaktan siteye dönüşen yarı kamusal mekanlar: Komşuluk ilişkileri üzerine. *Mimarlık, 365.* 19 Eylül 2013. http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=379&RecID=2956.

Özüer, M. O. (2004). *İnsana ilişkin veriler ışığında mimari tasarım ve öne çıkan mekansal kavramlar*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Piaget, J. (1952). *The child's conception of number.* New York: Humanities Press.

Piaget, J. (1955). *The language and thought of the child*. Cleveland, Ohio: World Publishing.

Piaget, J. (1960). *The child's conception of geometry.* New York: Harcourt Brace.

Piaget, J. (1970). Piaget's theoryi in musssen. (P. H, ed.). *Carmichael's manual of child psychology, (vol1).1* (1), 2005.

Piaget, J. (2004). *Çocukta zihinsel gelişim.(2. Basım).* (H. Portakal, çev.). İstanbul: Cem Yayınevi.

Rapaport, A.(1990). *The meaning of the built Environment: A nonverbal communication approach.* Tucson: Arizona Üniversitesi.

Rogers, C. ve Sawyer, J. (1988). *Play in the lives of children.*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Sayar, Y.ve Süer, D. (2006). İzmir'de Alternatif Bir Konut Alanı: Karşıyaka Emlak Bankası Uygulamaları. *Ege Mimarlık,* 257. 23 Eylül 2011. http://www.izmimod.org.tr/egemim/57/14-19.pdf

Saegert, S. (1982). Environment and children's mental health: Residential density and low income children. *Handbook of pyschology and healty,* 2 (1982), 247-271.

Selçuk, Z. (2005). *Gelişim ve öğrenme.* (13. Basım). Nobel basım evi.

Sepkin, Y. (1989). Çok katlı yapılar ve yüksekte yaşam olgusuna sosyo-psikolojik yaklaşım.(79-87). *Çok Katlı Yapılar Sempozyumu Tebliğleri* (21-22-23 Eylül 1989). İzmir: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.

Serim, S. (2006). *Yapılı çevre üzerinden mimarlık bilgisinin üretilmesi: Eleştirel bir değerlendirme.* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Sivri, H. (1993). *Fiziksel ve mekansal çevrenin çocuk davranışına ve gelişimine etkileri: Çocuk için oluşturulacak çevrelerde tasarım verilerinin saptanması.* Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora Tezi, İzmir.

Spencer. C.P., Blades, M. ve Morsley, K., (1989). *The child in the physical environment: The Development of spatial knowledge ang cognition.* Chichester ve New York: Willey.

Şahin, K. (1984). Çocuğun yasaklı mekanı üzerine notlar. *Mimarlık,* 84/9. 15 Ekim 2011.

http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=260.

Tamer, N. (1990). *İstanbul'da üç toplu konut grubunda konut ve mekan alanlarının karşılaştırılması.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Tan, M. (1993). *Çocukluk: dün ve bugün.* (Onur, B. E.d.). Toplumsal Tarihte Çocuk (11) Sempozyum/Atölye2. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Terim, B. (2006). İzmir'de yüksek konutlara dünden bugüne bir bakış. *Ege Mimarlık,* 2-57. 23 Eylül 2011. http://www.izmimod.org.tr/egemim/57/36-41.pdf

Torell, G. (1990). *Children's conception of large scale environments.* Göteborg.

Tümer, G. (1984). Nasıl bir evde oturmak istersiniz çocuklar?. *Mimarlık,* 84/9. 15 Ekim 2011. http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=260.

Tümer, G. (1984). *İnsan- mekan ilişkileri ve kafka.* (1. Baskı). Sanat- Koop Yayınları.

Uluç, F. Ö. (2008). *İlköğretim programlarında çocuk hakları.* Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Us, F.(2008). *Mimari mekanın aktarımında algılayıcı hareketinin önemi.* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi.

Yandex (b.t). *Mavişehir İlköğretim Okulu yakın çevre yerleşim alanı*. 23 Eylül 2013. http://harita.yandex.com.tr.

Yandex (b.t). *Atakent İlköğretim Okulu yakın çevre yerleşim alanı*. 23 Eylül 2013. http://harita.yandex.com.tr.

Yandex (b.t). *Mavişehir semti ve Atakent Mahallesi yakın çevresi.* http://harita.yandex.com.tr.

Yavuzer, H. (2002). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2010). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna: Çocuk psikolojisi.* (32. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yazıcı, S. (2004). *Sosyal ve kültürel mekanların çocuk gelişimi üzerinde etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Yeşilyaprak, B. (Ed.).(2011). *Eğitim psikolojisi, gelişim- öğrenme-öğretim*. Pegem Akademi. Ankara.

Yılmaz, Ç. N. (2005). *Tarlabaşı'nda yaşayan çocukların çevresel algı süreçlerinin bilişsel haritalar yöntemiyle irdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Yüksek konut yerleşimi (bt). 23 Eylül 2013. http://sojitrasandip.in/about.

Yüksek konut yapısı ve çocuk (b.t). 23 Eylül 2013. http://gulfnews.com/news/gulf/uae/general/reality-check-living-high-living-safe-1.880637.

Yüksek konut yapısı ve çocuk (b.t). 23 Eylül 2013. http://gulfnews.com/news/gulf/uae/general/reality-check-living-high-living-safe-1.880637.

Yüksek konut yapısında çocuklar için oyun alanı (b.t). 23 Eylül 2013. http://www.psmag.com/science-environment/farming-in-high-rises-raises-hopes-3705/.

Yüksek konut yapısında çocuklar için teras (b.t). 23 Eylül 2013. http://inhabitat.com/sky-village-by-mvrdv-and-adept/.

Yüksek konut yapısında çocuklar için kat bahçesi (b.t). 23 Eylül 2013. http://www.archdaily.com/346374/can-we-please-stop-drawing-trees-on-top-of-skyscrapers/.

Weinstein, C.S. ve David, T.G. (1987). The built environment and children's development, *Spaces for children (3-18).* New York: Plenum Press.

White, R. (1993). *Youth and the conflict over urban space. Children's environment.* 15 Ekim 2011. http://www.jstor.org/discover/10.2307/41515254?uid=2&uid=4&sid=21102614106393.

Wohlwill, J. F. ve Heft, H. (1987). The physical environment and the development of the child. In D. Stokols ve I. Altman. (ed.). *Handbook of environmental psychology (281-328).* New York.

Zuravin, S. J. (1986). *Residential density and urban child maltreatment: An Aggregate Analysis.* 17 Ocak 2012. http://link.springer.com/article/10.1007/BF00978275#page-1.

EKLER

Ek 1: Çalışmada uygulanan anket çalışması

EK 2: Mavişehir ilköğretim okulu ve Atakent ilköğretim okulu öğrencileri tarafından çizilen resimler

EK 1: ÇALIŞMADA UYGULANAN ANKET ÇALIŞMASI

İLKÖĞRETİM OKULU UYGULAMA ANKETİ

Bu anket 9 Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bina Bilgisi Anabilim Dalı bünyesinde Öznur Uçar tarafından yapılmakta olan " Çocukların Yaşanılan Yer ve Buna Bağlı Olarak Mekan Algısının İncelenmesi (yüksek konut yapıları örneği)" tez çalışması kapsamında uygulanmaktadır. Soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur, lütfen bu yüzden sorulara içtenlikle cevap veriniz. Vereceğiniz cevaplar akademik olarak veri kabul edilecek ancak kişisel bilgileriniz kesinlikle başka kimseler tarafından görülemeyecektir. Ankete gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederim.

ANKETE KATILAN ÖĞRENCİNİN

Yaşı: …….....

Sınıfı …….....

Cinsiyeti: Kız ☐

Erkek ☐

SORULAR

1. **Nasıl bir evde yaşıyorsun?**

Site içerisinde bir apartman dairesinde yaşıyorum. ☐

Site dışında bir apartman dairesinde yaşıyorum. ☐

Müstakil (Sadece size ait bahçeli bir ev) evde yaşıyorum. ☐

2. **Yaşadığın binada toplam kaç kat var?**

1-3 kat arası ☐ 3-5 kat arası ☐

5 -10 kat arası ☐ 10 kattan fazla ☐

3. **Yaşadığın binanın kaçıncı katında oturuyorsun?**

.....

4. **Yaşadığın konutta ve çevresinde aşağıdakilerden hangisi var?** (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsin).

Asansör ☐ Havuz ☐

Merdiven ☐ Otopark ☐

Bahçe ve yeşil alan ☐ Alış-veriş alanları

Oyun Alanı-Park ☐

Başka Hangisi var?.....

5. **Evinizin yakın çevresinde yeteri kadar yeşil alan (**park, bahçe, oyun alanı v.b.) **bulunduğunu düşünüyor musun?**

Evet ☐ Hayır ☐

6. **Evinizin yakın çevresindeki alanlarda kendini güvende hissediyor musun?**

Evet ☐

Hayır ☐

7. **Yakın çevrende seni en mutlu eden yer neresi?**

……

8. **Evin ve okulun arasındaki ulaşımı hangi şekilde sağlıyorsun?**

Yürüyerek gidip geliyorum ☐

Özel servis araçlarıyla ☐

Otobüs, dolmuş, metro, vapur gibi toplu taşıma araçları ile ☐

Anne ve babamın özel aracı ile ☐

9. Yaşadığın konutta kendine ait odan var mı?

Evet ☐ Hayır ☐

10. Yaşadığınız konutta kendini güvende hissediyor musun?

Evet ☐ Hayır ☐

11. Boş vakitlerini en çok nerede geçirmek istersin? (Birden fazla şıkkı işaretleyebilirsin).

Evde ☐
Bahçede ☐
Sokakta ☐
Oyun Alanlarında ☐
Alışveriş merkezinde ☐
Başka neresi?
……

12. Evde en çok nerede zamanını geçirirsin?

Kendi odamda ☐
Salonda ☐
Balkonda ☐
Koridor ☐
Oturma odası ☐
Başka neresi?
……....

13. Aşağıdakilerden hangisinde daha çok vakit geçirirsin? Çoktan aza doğru sıralar mısın? (Okul- Ev- Alışveriş merkezi- Park ve Oyun alanları-Sokak)

……

……

……

14. Boş vakitlerinde tek başına dışarıya rahatça çıkabiliyor musun?

Evet ☐ Hayır ☐

15. Evinizin yakın çevresinde yürürken dikkatini en çok hangisi çekiyor? (birden fazla şıkkı işaretleyebilirsin).

Yüksek katlı apartman blokları ☐
Yeşil çevre, ağaçlar, bahçeler ☐
Parklar ve oyun alanları ☐
Yollar ve Trafik işaretleri ☐
Yüksek katlı olmayan evler ☐

16. Yaşadığın binayı değiştirme şansın olsaydı nerede yaşamak isterdin?

Az katlı bir binada yaşamak isterdim. ☐
Yaşadığım binanın çevredeki **en yüksek** bina olmasını isterdim. ☐
Sadece bize ait **bahçeli** (müstakil**)** bir evde yaşamak isterdim. ☐

Varsa başka ne olabilir?

……

……

……....

17. Aşağıda gördüğün evlerin hangisinde yaşamak isterdin? Yanında bulunan kutucuğu işaretler misin? Nedenlerini yanlarına yazar mısın?

☐

☐

☐

18. Aşağıdaki resimlerde dış çevreden hangisi sana daha güzel geliyorsa yanındaki kutuyu işaretler misin?

☐

☐

☐

19. **Aşağıda yüksek katlı binaların bulunduğu resme baktığında neler hissediyorsun?** (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsin).

☐ **İYİ**

Neden?.....

☐ **KÖTÜ**

Neden?.....

☐ **GÜZEL**

Neden?.....

☐ **ÇİRKİN**

Neden?.....

☐ **HEYECAN**

Neden?.....

☐ **KORKU**

Neden? ……..

☐ **GÜÇ**

Neden?.....

☐ **ENDİŞE**

Neden?.....

☐ **MUTLULUK**

Neden?.....

☐ **SEVİNÇ**

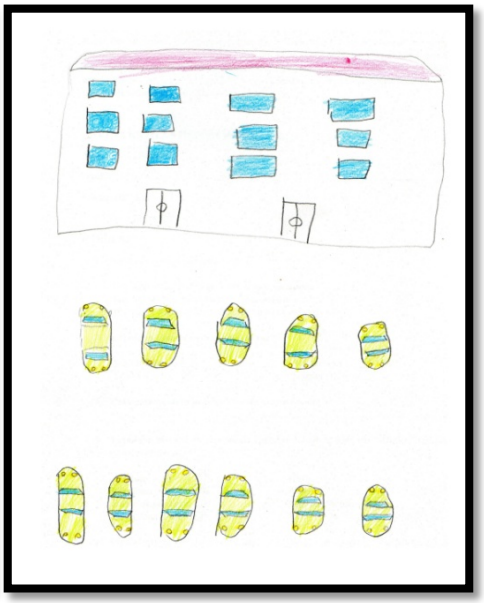
Neden?.....

20. Uyuduğun odanın penceresinden dışarıya baktığında gördüklerini resmeder misin?

EK 2: MAVİŞEHİR VE ATAKENT İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİ TARAFINDAN ÇİZİLEN RESİMLER

Çocuk1, yaş: 9, K

Çocuk2, yaş: 9, E

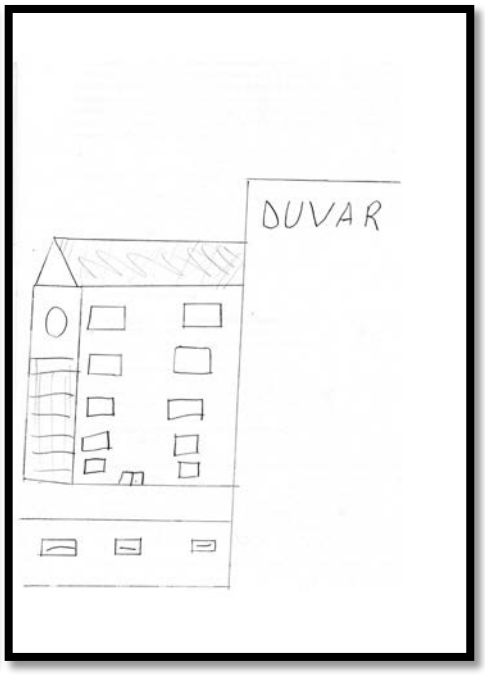
Çocuk3, yaş: 9, K

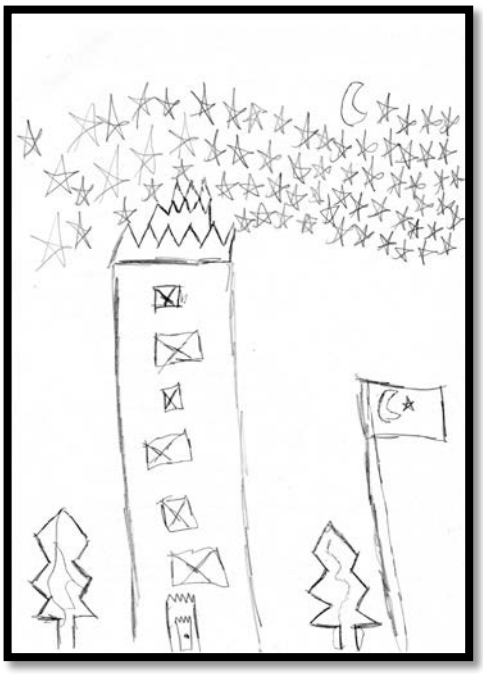
Çocuk4, yaş:9, E

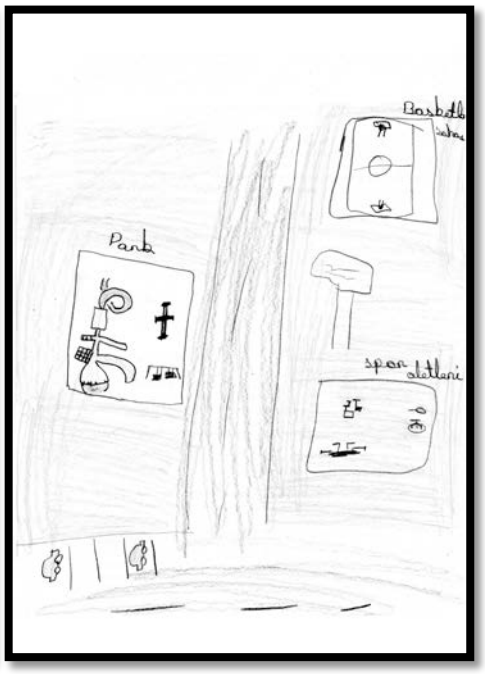
Çocuk5, yaş:9, K

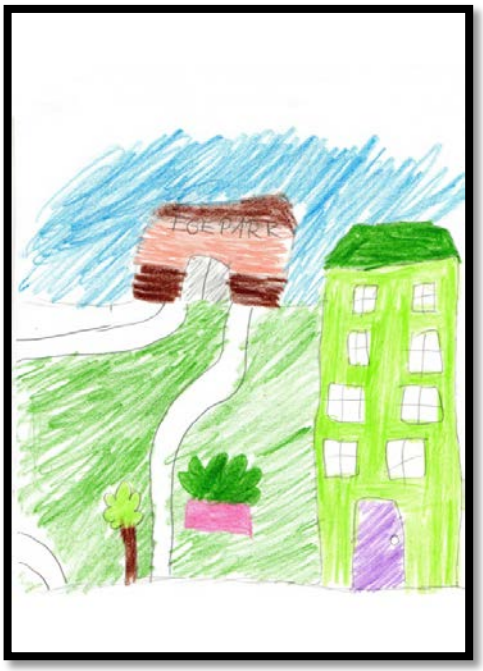
Çocuk6, 10, K

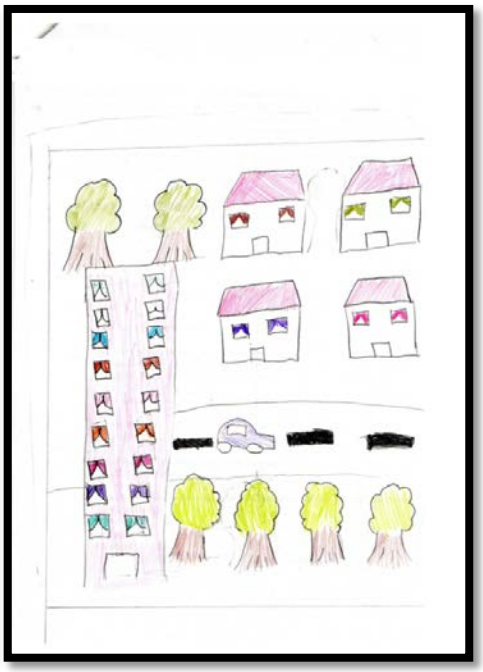
Çocuk7, yaş: 9, E.

Çocuk8, yaş:10, K

Çocuk9, yaş:10, K

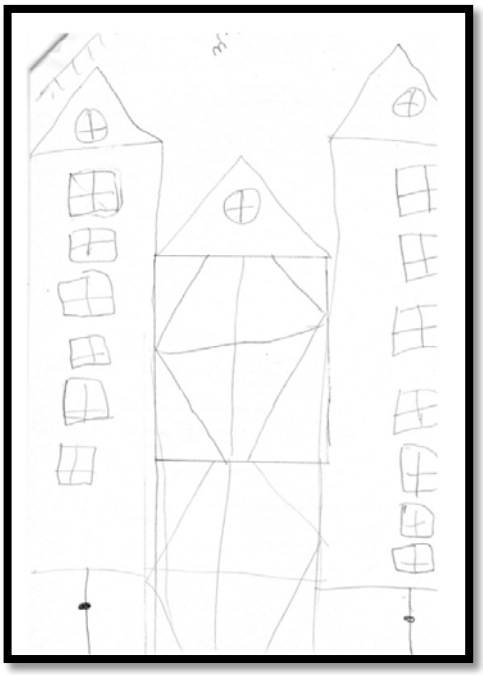
Çocuk10, yaş:8, K

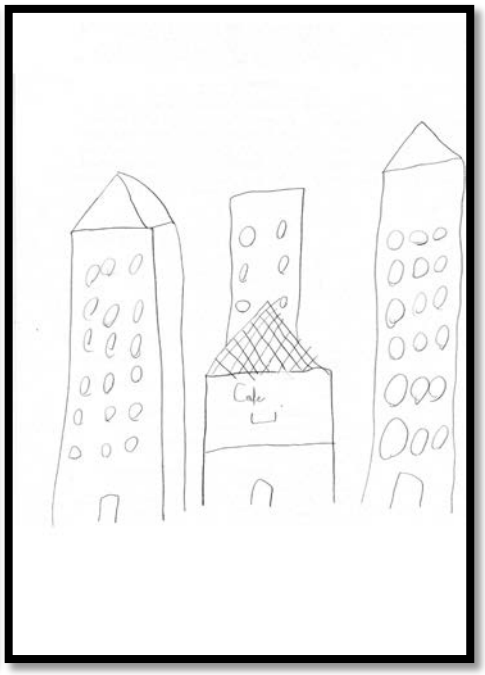
Çocuk11, yaş:10, K

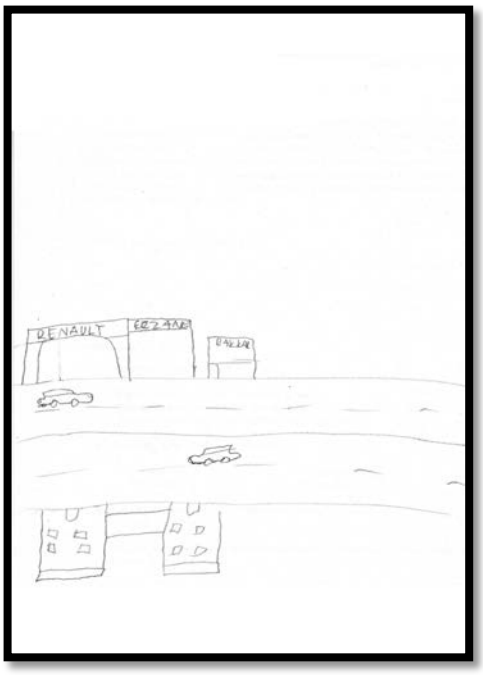
Çocuk12, yaş:9, K

Çocuk13, yaş:9, K

Çocuk14, yaş:10, E

Çocuk15, yaş:10, E

Çocuk16, yaş:10, E

Çocuk17, yaş:10, K

Çocuk18, yaş:9, K

Çocuk19, yaş:10, K

Çocuk20, 9, K

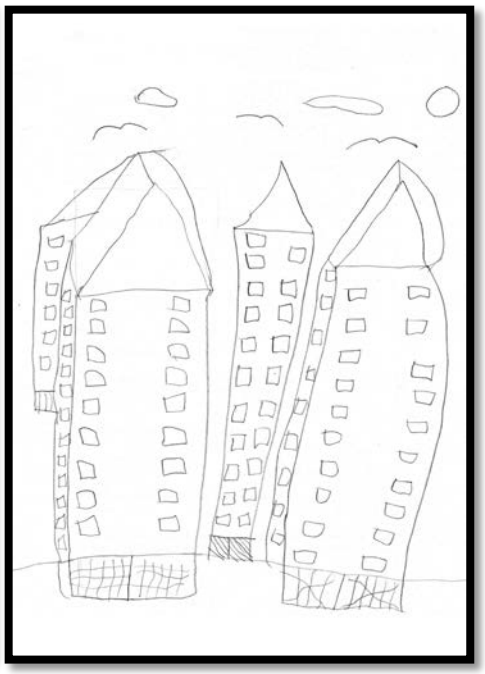
Çocuk21, yaş:9, K

Çocuk22, yaş:9, E

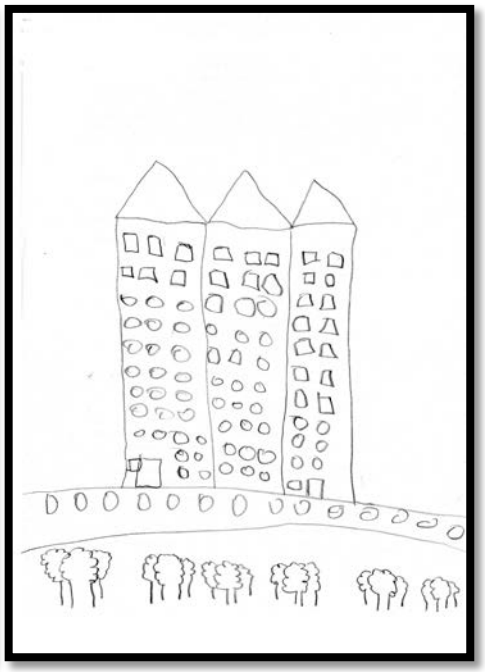
Çocuk23, yaş:9, E

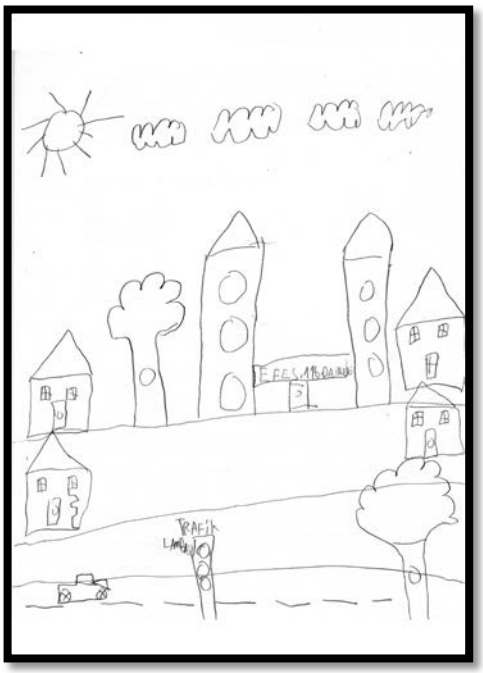
Çocuk24, yaş:9, K

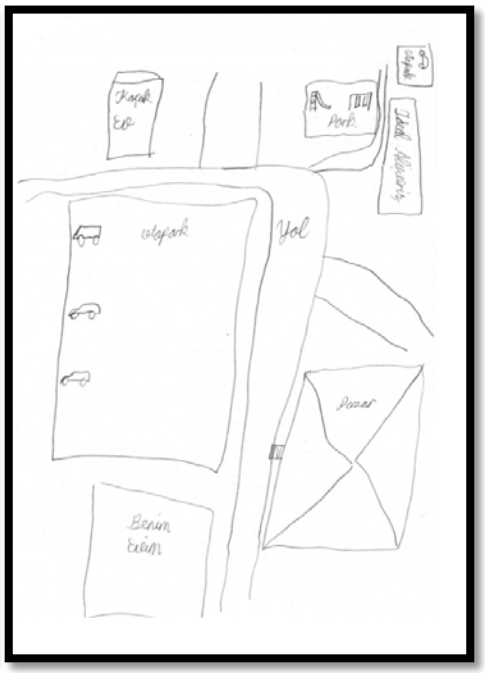
Çocuk25, yaş:10, E

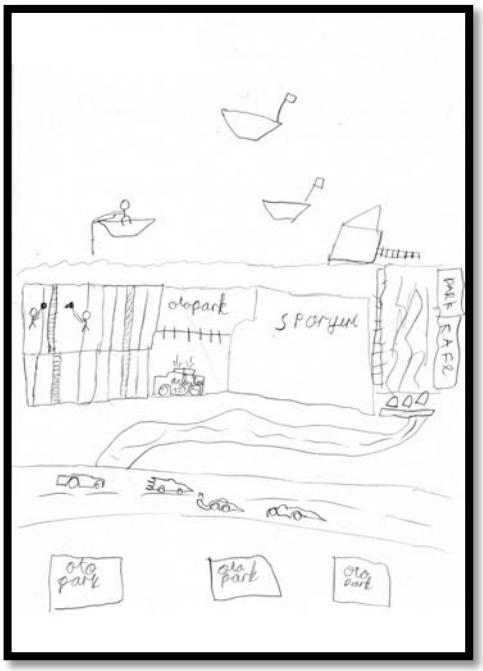
Çocuk26, yaş:9, K

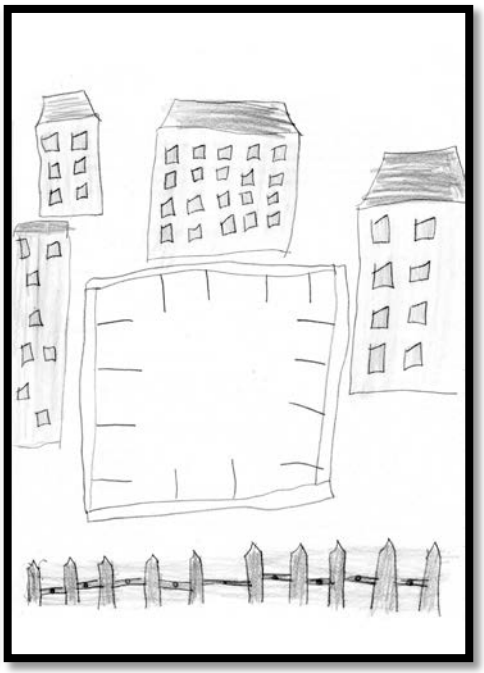
Çocuk27, yaş:9, E

Çocuk28, yaş:10, E

Çocuk29, yaş:9, E

Çocuk30, 9,K